

**İLKÖĞRETİM II. KADEME SOSYAL BİLGİLER
DERSLERİNDE GEZİ-GÖZLEM YÖNTEMİNİN
UYGULANMA DURUMUNUN İNCELENMESİ**

Ramazan YILDIRIM

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Ahmet Ali GAZEL

Eylül, 2012

Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

İLKÖĞRETİM II. KADEME SOSYAL BİLGİLER
DERSLERİNDE GEZİ-GÖZLEM YÖNTEMİNİN
UYGULANMA DURUMUNUN İNCELENMESİ

Hazırlayan
Ramazan YILDIRIM

Danışman
Doç. Dr. Ahmet Ali GAZEL

AFYONKARAHİSAR 2012

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerinde Gezi-Gözlem Yönteminin Uygulanma Durumunun İncelenmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

14/09/2012

Ramazan YILDIRIM

İmza

TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI

TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI

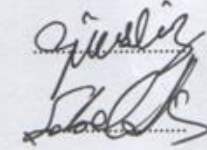
JÜRİ ÜYELERİ

Tez Danışmanı : Doç.Dr.Ahmet Ali GAZEL

Jüri Üyeleri : Doç.Dr. Gürbüz OCAK

: Yrd.Doç.Dr. Şaban ORTAK

İmza

İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı tezli yüksek lisans öğrencisi Ramazan YILDIRIM'ın "İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerinde Gezi-Gözlem Yönteminin Uygulanma Durumunun İncelenmesi" başlıklı tezini değerlendirmek üzere 14.09.2012 günü saat 14:00'da Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca yukarıda isim ve imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek kabul edilmiştir

Prof.Dr.Mehmet KARAKAŞ
MÜDÜR

ÖZET

İLKÖĞRETİM II. KADEME SOSYAL BİLGİLER DERSLERİNDE GEZİ-GÖZLEM YÖNTEMİNİN UYGULANMA DURUMUNUN İNCELENMESİ

Ramazan YILDIRIM

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI

Eylül 2012

Danışman: Doç. Dr. Ahmet Ali GAZEL

Bu araştırma, İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler derslerinde gezi-gözlem yönteminin uygulanma durumunun incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın verileri 2011-2012 Eğitim-Öğretim yılında, Kütahya merkez ve ilçelerindeki ilköğretim okullarında görev yapan 143 kadrolu Sosyal Bilgiler öğretmeninden toplanmıştır. Veriler betimsel tarama modeli kullanılarak toplanmıştır. Araştırmada uzman görüşleri alındıktan sonra araştırmacı tarafından geliştirilen ölçme aracı kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılarak analizler yapılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde, dağılımın belirlenmesi amacıyla frekans ve yüzdelik değerleri; değişkenler arasındaki farkın anlamlılığını belirlemek amacıyla ilişkisiz örneklem için t-testi ve tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır.

Araştırmanın sonucunda Sosyal Bilgiler derslerinde gezi-gözlem yöntemine yeterince yer verilmediği tespit edilmiştir. Yer veren öğretmenlerin çoğunluğu yöntemi bahar aylarında kullanmaktadır. Öğretmenler gözlem gezilerini daha çok üniteden/konudan bağımsız olarak öğrencilerin derse olan motivasyonlarını artırmak için kullanmakta ve gezi sonrası sınıfta daha çok sözlü anlatım etkinliğini kullanmaktadırlar. Öğretmenlerin gözlem gezilerini kullanımda karşılaştıkları en büyük zorluk ise öğrencilerin gezilerdeki disiplinsiz davranışlarıdır.

Anahtar Kelimeler: Gezi-Gözlem Yöntemi, Sosyal Bilgiler, Öğretim Yöntemleri

ABSTRACT

STUDY OF APPLICATION FOR EXCURSION OBSERVATION METHOD IN PRIMARY SCHOOL 2nd GRADE SOCIAL STUDIES

Ramazan YILDIRIM

AFYON KOCATEPE UNIVERSITY

THE INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES

DEPARTMENT OF PRIMARY SCHOOL EDUCATION

September 2012

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Ahmet Ali GAZEL

This research is carried out by the purpose of study of application for excursion observation method in primary school 2nd grade social studies lesson. Data for this research is compiled from 143 permanent Social Studies teachers working throughout 2011–2012 Education Year in the primary schools in the districts and the center of Kütahya. Data is compiled by using descriptive search model. In the research, after taking expert opinions, a measuring tool developed by the researcher is used. Data obtained from the research were transferred to computer and analyses were made. In the analysis of the data obtained, frequency and percentage values have been used to determine the distribution. Also a single factor variance analysis and t-test for unrelated samplings has been used to determine the significance of difference between the variables.

As a result of the research, it has been realized that insufficient importance is given to excursion observation method in Social Studies lessons. Most of the teachers using this method apply it in spring months. Teachers usually use observation trips independently of unit/topic to increase the students' motivation and they generally use verbal expression in the class after tours. The biggest difficulty teachers encounter while using tour-observation method is the students' undisciplined behavior.

Key Words: Excursion-Observation Method, Social Studies, Teaching Methods

ÖNSÖZ

Sosyal Bilgiler bireyin kişilerle, çevreyle, kurumlarla ve toplumla ilişkilerini düzenlemede etkin rol oynayan önemli bir müfredat dersidir. Ancak ülkemiz eğitim sistemi içerisinde bu ders hak ettiği değeri görmemekte, dersin toplumsal ilişkilerdeki kilit rolü göz ardı edilmektedir. Bu sonucu ortaya çıkaran problemlerin tespiti ve çözüm önerilerinin sunulması için eğitimciler tarafından Sosyal Bilgiler dersine ilişkin bilimsel çalışmaların yapılması önem arz etmektedir. Bu bağlamda yapılan bu çalışmada Sosyal Bilgiler dersinin işlenişinde önemli bir yere sahip olan gezi-gözlem yönteminin uygulanma durumu incelenerek Sosyal Bilgiler dersinin okutulmasına katkı sağlamak amaçlanmıştır. Çalışma Sosyal Bilgiler dersine kattığı her artı değer ölçüsünde başarılı sayılacak ve amacına hizmet etmiş olacaktır.

Yapılan bu çalışmada konu seçiminden uygulama aşamalarına, tezin ilk proje aşamasından son şekline gelmesine kadar, benimle paylaştığı çok değerli zamanları, tecrübeleri ve desteği için, her konudaki rehberliği için değerli danışman hocam Doç. Dr. Ahmet Ali GAZEL'e; derslerinde bilimsel bir araştırmanın nasıl yapılacağını adım adım öğreterek bu çalışmanın ortaya çıkmasında önemli katkısı olduğuna inandığım sayın hocam Doç. Dr. Gürbüz OCAK'a; yüksek lisans eğitimim boyunca başvurduğum her konuda yardımını esirgemeyen, güler yüzünü ve sıcaklığını her zaman hatırlayacağım değerli hocam Doç. Dr. Şaban ORTAK'a; yüksek lisans yolculuğuna çıkma cesaretini göstermemde büyük pay sahibi olan ve bu konuda yol göstericim olan değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Selahattin POLAT'a; kıymetli zamanlarını ayırarak çalışmama katkı sağlayan tüm Sosyal Bilgiler öğretmenlerine, tezi hazırlama sürecinde bana uygun çalışma koşulları sunan, desteğini hep yanımda hissettiğim değerli eşim Ayça Büke YILDIRIM'a; varlığıyla yorgunluğu, sıkıntıyı unutturan bir tanecik kızım Ahsen YILDIRIM'a; anketlerin dağıtımında ve toplanmasında büyük yardımları dokunan eğitimci kardeşim Seyfettin YILDIRIM ve öğretmen arkadaşlarım Osman Türker KÖNÜL ile Tayyar MADAK'a; son olarak da beni yetiştirip bu günlere getiren anne ve babama sonsuz teşekkürler...

Ramazan YILDIRIM

İÇİNDEKİLER

Sayfa

YEMİN METNİ	iii
TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xi
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xv
GİRİŞ	1

1. TEZİN ÖNEMİ	1
2. TEZİN AMACI	2
3. PROBLEM	2
4. ALT PROBLEMLER.....	2
5. VARSAYIMLAR	3
6. SINIRLILIKLAR.....	4
7. TANIMLAR	4

BİRİNCİ BÖLÜM KURAMSAL ÇERÇEVE

1. SOSYAL BİLİMLER	6
2. SOSYAL BİLGİLER.....	7
3. SOSYAL BİLİMLER VE SOSYAL BİLGİLER İLİŞKİSİ	9
4. GEZİ.....	10
5. GÖZLEM.....	11
5.1. GÖZLEM ÇEŞİTLERİ.....	12
6. GÖZLEM GEZİSİ	13
6.1. FAYDALARI	13
6.2. SINIRLILIKLARI	14
7. GEZİLER İLE İLGİLİ YASAL PROSEDÜR.....	14
8. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	16

İKİNCİ BÖLÜM YÖNTEM

1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	24
2. ARAŞTIRMANIN EVRENİ	24
3. VERİ TOPLAMA ARACI	25
4. VERİLERİN TOPLANMASI	28
5. VERİLERİN ANALİZİ	28

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR VE YORUMLAR

1. ÖĞRETMENLERİN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR	30
2. GÖZLEM GEZİLERİNİN KULLANIMINA İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR.....	34
3. GÖZLEM GEZİLERİNİN KULLANIM AMACINA İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR	36
3.1. BİRİNCİ ALT PROBLEM.....	37
4. GÖZLEM GEZİLERİ SONRASI SINIFTA DÜZENLENEN ETKİNLİKLERE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR.....	41
4.1. İKİNCİ ALT PROBLEM	42
5. GÖZLEM GEZİLERİNİ KULLANIMDA KARŞILAŞILAN ZORLUKLARA / ENGELLERE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR ...	47
5.1. ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEM.....	48
6. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN GÖZLEM GEZİLERİ İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR	54
6.1. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN GÖZLEM GEZİLERİNİ PLANLAMA İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ.....	54
6.1.1. Dördüncü Alt Problem	55
6.2. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN GÖZLEM GEZİLERİNDE ÖĞRENCİLERİ YÖNLENDİRME İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ	61
6.2.1. Beşinci Alt Problem	61
6.3. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN GÖZLEM GEZİLERİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ	66
6.3.1. Altıncı Alt Problem	67
6.4. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN GÖZLEM GEZİLERİNDEKİ MEMNUNİYETLERİ İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ	72
6.4.1. Yedinci Alt Problem.....	72

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

1. SONUÇLAR VE TARTIŞMA	77
1.1. GÖZLEM GEZİLERİNİN KULLANIMINA İLİŞKİN SONUÇLAR VE TARTIŞMA	77
1.2. GÖZLEM GEZİLERİNİN KULLANIM AMACINA İLİŞKİN SONUÇLAR VE TARTIŞMA	79
1.3. GÖZLEM GEZİLERİ SONRASI SINIFTA DÜZENLENEN ETKİNLİKLERE İLİŞKİN SONUÇLAR VE TARTIŞMA	79
1.4. GÖZLEM GEZİLERİNİ KULLANIMDA KARŞILAŞILAN ZORLUKLARA / ENGELLERE İLİŞKİN SONUÇLAR VE TARTIŞMA	80
1.5. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN GÖZLEM GEZİLERİ İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİNE İLİŞKİN SONUÇLAR VE TARTIŞMA	82
1.5.1. Planlama Alt Boyutu.....	82
1.5.2. Yönlendirme Alt Boyutu	82

1.5.3. Sorun Alt Boyutu	83
1.5.4. Memnuniyet Alt Boyutu	83
2. ÖNERİLER	84
KAYNAKÇA	86
EKLER DİZİNİ.....	92

TABLULAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Çalışma Evreni ile İlgili İstatistikî Bilgiler	25
Tablo 2. Puan Aralıkları	29
Tablo 3. Cinsiyete Göre Dağılım	30
Tablo 4. Yaşa Göre Dağılım.....	30
Tablo 5. Mesleki Kıdeme Göre Dağılım	30
Tablo 6. Kariyer Basamağına Göre Dağılım	31
Tablo 7. Öğrenim Durumlarına Göre Dağılım	31
Tablo 8. Mezuniyet Alanlarına Göre Dağılım.....	32
Tablo 9. Kurum Memnuniyetine Göre Dağılım	32
Tablo 10. Müzekart Uygulamasından Haberdar Olma Durumuna Göre Dağılım	33
Tablo 11. Müzekart Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılım	33
Tablo 12. Gözlem Gezisi Yapma Durumuna Göre Dağılım	34
Tablo 13. Mevcut Eğitim Öğretim Yılı Planlarında Gözlem Gezisine Yer Verme Durumuna Göre Dağılım.....	34
Tablo 14. En Son Gözlem Gezisi Yapılan Eğitim Öğretim Yılına Göre Dağılım	35
Tablo 15. Gözlem Gezisi Amacıyla Gidilen Mekânlarda Rehber Bulmakta Zorlanma Durumuna Göre Dağılım.....	35
Tablo 16. Gözlem Gezisinin Kullanıldığı Döneme Göre Dağılım.....	36
Tablo 17. Gözlem Gezilerinin Kullanım Amacına İlişkin İstatistikî Bilgiler	36
Tablo 18. Öğretmenlerin gözlem gezilerini kullanım amaçları arasındaki anlamlı farklılıkları cinsiyete göre tespit etmek için yapılan analizin sonuçları.....	37
Tablo 19. Öğretmenlerin gözlem gezilerini kullanım amaçları arasındaki anlamlı farklılıkları yaşa göre tespit etmek için yapılan analizin sonuçları.....	38
Tablo 20. Öğretmenlerin gözlem gezilerini kullanım amaçları arasındaki anlamlı farklılıkları kıdeme göre tespit etmek için yapılan analizin sonuçları	38
Tablo 21. Öğretmenlerin gözlem gezilerini kullanım amaçları arasındaki anlamlı farklılıkları kariyere göre tespit etmek için yapılan analizin sonuçları.....	39
Tablo 22. Öğretmenlerin gözlem gezilerini kullanım amaçları arasındaki anlamlı farklılıkları öğrenim durumuna göre tespit etmek için yapılan analizin sonuçları	40
Tablo 23. Öğretmenlerin gözlem gezilerini kullanım amaçları arasındaki anlamlı farklılıkları mezuniyet alanına göre tespit etmek için yapılan analizin sonuçları.....	40
Tablo 24. Öğretmenlerin gözlem gezilerini kullanım amaçları arasındaki anlamlı farklılıkları kurum memnuniyetine göre tespit etmek için yapılan analizin sonuçları	41
Tablo 25. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Gezi Sonrası Sınıfta Düzenlenen Etkinlikleri Kullanma Sıklığı	41
Tablo 26. Öğretmenlerin Gezi Sonrası Sınıfta Düzenlenen Etkinlikleri Kullanım Sıklıkları Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Cinsiyete Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları.....	42
Tablo 27. Öğretmenlerin Gezi Sonrası Sınıfta Düzenlenen Etkinlikleri Kullanım Sıklıkları Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Yaşa Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları.....	43
Tablo 28. Öğretmenlerin Gezi Sonrası Sınıfta Düzenlenen Etkinlikleri Kullanım Sıklıkları Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Kıdeme Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları.....	43

Tablo 29. Öğretmenlerin Gezi Sonrası Sınıfta Düzenlenen Etkinlikleri Kullanım Sıklıkları Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Kariyere Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları.....	44
Tablo 30. Öğretmenlerin Gezi Sonrası Sınıfta Düzenlenen Etkinlikleri Kullanım Sıklıkları Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Öğrenim Durumuna Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları.....	45
Tablo 31. Öğretmenlerin Gezi Sonrası Sınıfta Düzenlenen Etkinlikleri Kullanım Sıklıkları Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Mezuniyet Alanına Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları.....	46
Tablo 32. Öğretmenlerin Gezi Sonrası Sınıfta Düzenlenen Etkinlikleri Kullanım Sıklıkları Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Kurum Memnuniyetine Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları	47
Tablo 33. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Gözlem Gezilerini Kullanmada Karşılaştığı Zorluklar/Engeller	47
Tablo 34. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerini Kullanımda Karşılaştığı Zorluklar/Engeller Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Cinsiyete Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları.....	48
Tablo 35. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerini Kullanımda Karşılaştığı Zorluklar/Engeller Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Yaşa Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları	49
Tablo 36. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerini Kullanımda Karşılaştığı Zorluklar/Engeller Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Kıdeme Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları	50
Tablo 37. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerini Kullanımda Karşılaştığı Zorluklar/Engeller Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Kariyere Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları	51
Tablo 38. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerini Kullanımda Karşılaştığı Zorluklar/Engeller Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Öğrenim Durumuna Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları	52
Tablo 39. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerini Kullanımda Karşılaştığı Zorluklar/Engeller Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Mezuniyet Alanına Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları	53
Tablo 40. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerini Kullanımda Karşılaştığı Zorluklar/Engeller Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Kurum Memnuniyetine Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları	53
Tablo 41. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Gözlem Gezilerini Planlama ile İlgili Görüşleri İçin Frekans, Yüzde ve Madde Ortalamaları ile Maddelerin Faktör Yükleri	55
Tablo 42. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerini Planlama ile İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Cinsiyete Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları.....	56
Tablo 43. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerini Planlama ile İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Yaşa Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları	56
Tablo 44. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerini Planlama ile İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Kıdeme Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları ..	57
Tablo 45. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerini Planlama ile İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Kariyere Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları ..	57

Tablo 46. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerini Planlama ile İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamli Farklılıkları Öğrenim Durumuna Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları	59
Tablo 47. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerini Planlama ile İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamli Farklılıkları Mezuniyet Alanına Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları	59
Tablo 48. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerini Planlama ile İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamli Farklılıkları Kurum Memnuniyetine Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları.....	60
Tablo 49. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Gözlem Gezilerinde Öğrencileri Yönlendirme ile İlgili Görüşleri İçin Frekans, Yüzde ve Madde Ortalamaları ile Maddelerin Faktör Yükleri.....	61
Tablo 50. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerinde Öğrencileri Yönlendirme İle İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamli Farklılıkları Cinsiyete Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları.....	62
Tablo 51. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerinde Öğrencileri Yönlendirme İle İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamli Farklılıkları Yaşa Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları.....	62
Tablo 52. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerinde Öğrencileri Yönlendirme İle İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamli Farklılıkları Kıdeme Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları.....	63
Tablo 53. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerinde Öğrencileri Yönlendirme İle İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamli Farklılıkları Kariyere Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları.....	63
Tablo 54. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerinde Öğrencileri Yönlendirme İle İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamli Farklılıkları Öğrenim Durumuna Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları.....	64
Tablo 55. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerinde Öğrencileri Yönlendirme İle İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamli Farklılıkları Mezuniyet Alanına Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları.....	65
Tablo 56. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerinde Öğrencileri Yönlendirme İle İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamli Farklılıkları Kurum Memnuniyetine Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları	65
Tablo 57. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Gözlem Gezilerinde Karşılaşılan Sorunlar ile İlgili Görüşleri İçin Frekans, Yüzde ve Madde Ortalamaları ile Maddelerin Faktör Yükleri.....	66
Tablo 58. Öğretmenlerin Gezilerde Karşılaşılan Sorunlar İle İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamli Farklılıkları Cinsiyete Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları	67
Tablo 59. Öğretmenlerin Gezilerde Karşılaşılan Sorunlar İle İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamli Farklılıkları Yaşa Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları	68
Tablo 60. Öğretmenlerin Gezilerde Karşılaşılan Sorunlar İle İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamli Farklılıkları Kıdeme Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları	68
Tablo 61. Öğretmenlerin Gezilerde Karşılaşılan Sorunlar İle İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamli Farklılıkları Kariyere Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları	69

Tablo 62. Öğretmenlerin Gezilerde Karşılaşılan Sorunlar İle İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Öğrenim Durumuna Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları	70
Tablo 63. Öğretmenlerin Gezilerde Karşılaşılan Sorunlar İle İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Mezuniyet Alanına Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları.....	71
Tablo 64. Öğretmenlerin Gezilerde Karşılaşılan Sorunlar İle İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Kurum Memnuniyetine Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları	71
Tablo 65. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Gözlem Gezilerindeki Memnuniyetleri İle İlgili Görüşleri İçin Frekans, Yüzde ve Madde Ortalamaları İle Maddelerin Faktör Yükleri.....	72
Tablo 66. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerindeki Memnuniyetleri İle İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Cinsiyete Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları	72
Tablo 67. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerindeki Memnuniyetleri İle İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Yaşa Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları	73
Tablo 68. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerindeki Memnuniyetleri İle İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Kıdeme Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları	74
Tablo 69. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerindeki Memnuniyetleri İle İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Kariyere Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları	74
Tablo 70. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerindeki Memnuniyetleri İle İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Öğrenim Durumuna Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları	75
Tablo 71. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerindeki Memnuniyetleri İle İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Mezuniyet Alanına Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları.....	75
Tablo 72. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerindeki Memnuniyetleri İle İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Kurum Memnuniyetine Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları	76

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

- ABD : Amerika Birleşik Devletleri
- akt. : Aktaran
- Bkz. : Bakınız
- f : Frekans
- KMO : Kaiser-Mayer-Olkin
- MEB : Milli Eğitim Bakanlığı
- NCSS : National Council for the Social Studies
- N : Denek Sayısı
- p : Anlamlılık Düzeyi
- sd : Standart değer
- SS : Standart Sapma
- TDK : Türk Dil Kurumu
- TTKB : Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı
- vb. : Ve benzeri
- vd. : Ve diğerleri
- % : Yüzde
- \bar{X} : Ortalama

GİRİŞ

Bu bölümde tezin önemi, amacı, problem durumu, alt problemler, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlar açıklanmaya çalışılmıştır.

1. TEZİN ÖNEMİ

Ülkemizin eğitim sistemi, çağın gereksinimlerine göre değişmekte ve bu değişim yeniden yapılanmayı gerektirmektedir. Sistem içerisindeki ana branş derslerinden biri olan Sosyal Bilgiler dersi de bu değişimden nasibini almaktadır. Bu değişim ile birlikte derslerde kullanılacak yeni yöntem ve teknikler eğitim bilimleri içerisindeki yerini almaktadır. Ancak geleneksel yöntemler de yeri ve zamanı geldikçe ya bağımsız olarak ya da diğer yöntem ve tekniklerle birlikte kullanılmaya devam etmektedir. Bu yöntemlerden birisi de gezi-gözlem yöntemidir. Ancak Sosyal Bilgiler dersleri için vazgeçilmez yöntemlerden birisi olan bu yöntem çeşitli nedenlerle az kullanılmakta ya da hiç kullanılmamaktadır. Hâlbuki 2004 yılında kabul edilen yeni ilköğretim Sosyal Bilgiler dersi programında “Öğrencilerin öğrenme sürecinde deneyimlerini kullanmasına ve çevreyle etkileşim kurmasına olanak sağlar.” ifadesi yer almaktadır. Bu ifade öğretmenlerin bu yöntemi kullanmasını zorunlu hale getirmektedir. Çünkü öğrencilerin çevreyle etkileşime geçebilmeleri için sınıf duvarlarının dışına çıkmaları gerekmektedir. Bu da ancak gezi-gözlem yönteminin etkili biçimde kullanılmasıyla mümkün olabilir. Öğretmenlerin gezi-gözlem yöntemi hakkında teorik bilgiye sahip olmalarına rağmen yöntemi az kullandıkları, kullandıkları zaman da genel olarak uygulama basamaklarına riayet etmedikleri bilinmektedir. Bu şekilde yapılan gözlem gezileri ise amacına hizmet etmemekte, piknik amacıyla yapılan geziler ile aynı kategoride değerlendirilmesine neden olmaktadır. Hâlbuki gerçek manada kullanıldığında bu yöntem öğrencinin öğretmene ve derse olan ilgisini, sevgisini artıracak ve öğrencide kalıcı öğrenmelere yol açacaktır. Yöntemin kullanılabilir hale gelebilmesi için kullanımda karşılaşılan sorunlar, problemler araştırılarak çözüm yolları üretilmelidir. Yine öğretmenlerin yöntem hakkında yeterli teorik bilgiye sahip olmalarına rağmen bu bilgiyi pratikte kullanmama nedenleri araştırılmalı, varsa sorun ve problemler çözülerek öğretmenler yöntemi kullanmaları yönünde teşvik edilmelidir. Bu çalışmada yöntemin kullanımında karşılaşılan sorun ve problemler tespit edilerek

çözüm önerileri sunulmaya çalışılacaktır. Araştırma Sosyal Bilgiler derslerinde gezi-gözlem yönteminin kullanımına katkı sağladığı ölçüde başarılı sayılacağından ders ve yöntem için önem arz etmektedir.

2. TEZİN AMACI

İnsan, içine doğduğu çevreyi tanıma, öğrenme ve ondan değişik amaçlarla yararlanma çabası içindedir (Özçelik, 1981: 1). Bu nedenle birey doğduğu andan itibaren öğrenmeye açıktır. Vatandaşı olduğu ülkenin eğitim sistemi içine girene kadar bireyin öğreticilik rolünü ailesi ve yakın çevresi üstlenir. Sistem içerisine girdikten sonra ise öğrenme programlı ve sistematik hale gelir. Süreç içerisinde öğrenmelerin kalıcı olması esastır. Sistem ne kadar kalıcı öğrenme sağlayabiliyorsa o derece başarılı ve amacına hizmet ediyor demektir. Öğrenmelerde kalıcılığı sağlamak için bireyin duyularına hitap etmek gerekir. Öğretim ortamının içerisine ne kadar duyu girerse öğrenme o kadar kalıcıdır. Gezi-gözlem yönteminin kullanıldığı bir öğretim ortamı öğrencilerin işitme, görme, dokunma gibi duyularını harekete geçirir. Bu durum öğrencilerde kalıcı öğrenmelerin meydana gelmesini sağlar. Sosyal Bilgiler dersinin laboratuvarının tarihi ve coğrafi mekânlar olduğu kabul edilirse bu yöntemin öğretmenler tarafından kullanılması öğrencilerin akademik başarılarına kayda değer ölçüde katkı sağlayacaktır. Yapılacak bu çalışmada Sosyal Bilgiler dersinin işlenişinde önemli bir yöntem olan gezi-gözlem yönteminin kullanımı ile ilgili öğretmen görüşleri alınacaktır. Bu bağlamda amaç alınan görüşler doğrultusunda dersin işlenişine ve yöntemin kullanılmasına katkı sağlamaktır.

3. PROBLEM

İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler derslerinde Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin gezi gözlem yöntemini kullanım amaçları; yöntemi kullanımda karşılaştıkları zorluklar/engeller; gezi sonrası sınıfta düzenledikleri etkinlikler; gezilerin planlama, yönlendirme, sorun ve memnuniyet alt boyutlarına ilişkin görüşleri nelerdir?

4. ALT PROBLEMLER

- Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin gözlem gezilerini kullanım amaçları arasında cinsiyet, yaş, kıdem, kariyer, öğrenim durumu, mezuniyet alanı ve kurum memnuniyeti değişkenleri bakımından anlamlı bir farklılık var mıdır?

- Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin gözlem gezisi sonrası sınıfta düzenlenen etkinlikleri kullanma sıklıklarında cinsiyet, yaş, kıdem, kariyer, öğrenim durumu, mezuniyet alanı ve kurum memnuniyeti değişkenleri bakımından anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin gözlem gezilerinin kullanımında karşılaşılan olası zorluklara/engellere ilişkin ifadeler katılımlarında cinsiyet, yaş, kıdem, kariyer, öğrenim durumu, mezuniyet alanı ve kurum memnuniyeti değişkenleri bakımından anlamlı bir farklılık var mıdır?
- İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler derslerinde gözlem gezilerinin kullanımına ilişkin öğretmen görüşlerinde planlama alt boyutu açısından cinsiyet, yaş, kıdem, kariyer, öğrenim durumu, mezuniyet alanı ve kurum memnuniyeti değişkenleri bakımından anlamlı bir farklılık var mıdır?
- İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler derslerinde gözlem gezilerinin kullanımına ilişkin öğretmen görüşlerinde öğrencileri yönlendirme alt boyutu açısından cinsiyet, yaş, kıdem, kariyer, öğrenim durumu, mezuniyet alanı ve kurum memnuniyeti değişkenleri bakımından anlamlı bir farklılık var mıdır?
- İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler derslerinde gözlem gezilerinin kullanımına ilişkin öğretmen görüşlerinde gezilerde karşılaşılan sorunlar alt boyutu açısından cinsiyet, yaş, kıdem, kariyer, öğrenim durumu, mezuniyet alanı ve kurum memnuniyeti değişkenleri bakımından anlamlı bir farklılık var mıdır?
- İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler derslerinde gözlem gezilerinin kullanımına ilişkin öğretmen görüşlerinde memnuniyet alt boyutu açısından cinsiyet, yaş, kıdem, kariyer, öğrenim durumu, mezuniyet alanı ve kurum memnuniyeti değişkenleri bakımından anlamlı bir farklılık var mıdır?

5. VARSAYIMLAR

- Araştırma için seçilen çalışma evreni, evreni temsil edecek niteliktedir.
- Araştırmanın kuramsal çerçevesini oluşturmak için taranan kaynaklar güvenilir ve yeterli bilgi vermektedir.
- Uygulama sırasında kullanılan ölçme aracı konusunda başvuru uzman kanıları yeterlidir.

- Öğretmenler uygulama sırasında kullanılan ölçme aracını samimi ve objektif bir şekilde yanıtlamışlardır.

6. SINIRLILIKLAR

Bu araştırmanın sonuçları;

- 2011-2012 eğitim öğretim yılı ile,
- İlköğretim 6. ve 7. sınıflarda okutulan Sosyal Bilgiler dersi ile,
- Kütahya Merkez ilçe ile beraber 13 ilçe ile,
- Kütahya ilindeki özel okullar dışındaki ilköğretim okullarında görev yapan 143 kadrolu Sosyal Bilgiler öğretmeni ile,
- Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan gezi-gözlem yöntemi ile,
- Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin ölçme aracına verdikleri yanıtlar ile sınırlıdır.

7. TANIMLAR

Sosyal Bilgiler dersi: Sosyal bilimler içerisinde yer alan disiplinler ile vatandaşlık konularından yararlanılarak oluşturulan ve ilköğretim 4. 5. 6. ve 7. sınıflarda okutulan ders.

Sosyal Bilgiler öğretmeni: İlköğretim 6. 7. ve 8. Sınıflarında Sosyal Bilgiler dersini okutan öğretmen.

İlköğretim ikinci kademe: İlköğretim okullarının 6. 7. ve 8. sınıflarını kapsayan bölümü.

Gezi: Okul ve sınıf içinde yapılan eğitsel çalışmaları tamamlamak ve yaşamla bağlantısını kurmak amacıyla yapılan planlı ziyaretler (Demirel,2002: 95).

Gözlem: Bir kişi, hayvan, bitki, olay, durum, nesne ya da örneğin güneşin doğuşu gibi herhangi bir gerçeğin özelliklerini anlamak için yapılan amaçlı ve planlı izleme ve inceleme etkinliğidir (Fer ve Cırık, 2007: 134).

Müze: Sanat ve bilim eserlerinin veya sanat ve bilime yarayan nesnelere saklandığı, halka gösterilmek için sergilendiği yer veya yapı (Türk Dil Kurumu [TDK]).

Müzekart: Müze ve örenyerlerinde ayrıca ücretlendirilen Topkapı Sarayı Müzesi Harem Bölümü, Efes Örenyeri Yamaçevleri, Göreme Örenyeri Karanlık Kilise bölümleri hariç olmak üzere, Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı tüm müze ve

örenyerlerinde geçerli olan, yalnızca Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları, 5203 Sayılı Kanuna tabi Mavi Kart sahipleri ile KKTC vatandaşları tarafından kullanılabilen kart.

Tarihi mekân: Bir milletin kaderine yön vermiş bir olayın geçtiği yer ya da kişinin ömrünü geçirdiği yer (Ata, 2002: 7).

Ören yeri: Şehir ya da ev yıkıntısı, kalıntı (TDK).

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1. SOSYAL BİLİMLER

Toplumsal yaşamda insanın insanla, çevresiyle ve kurumlarla ilişkilerini inceleyen birçok disiplin bulunmaktadır. Bu disiplinlerin birlikte oluşturduğu bilim ise sosyal bilimler adını almıştır. Sosyal bilimler ile ilgili uzmanlar tarafından yapılan tanımların bazıları şöyledir:

Sosyal bilimler, insan tarafından üretilen gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bu sürecin sonunda elde edilen dirik bilgilerdir (Sönmez, 2010: 2).

Sosyal bilimler, bilimsel bir tutumla toplumların incelendiği disiplinlerdir; ilgilendiği esas konu, gruplar içinde oluşan insan etkinliğidir; amaç beşeri anlayışın gelişmesidir (Köstüklü, akt. Kılıçoğlu: 9).

Sosyal bilimleri oluşturan başlıca disiplinler sosyoloji, tarih, coğrafya, psikoloji, siyaset bilimi, ekonomi, hukuk, antropoloji, etnoloji, iletişim, eğitim, halk bilim (folklor), sanat tarihi ve arkeolojidir.

Bir bütün olarak ele alındığında sosyal bilimler aşağıdaki özelliklere sahiptir (Bilgili, 2009: 3):

- Çok sebepli bilimlerdir. Sosyal olay veya olgunun izahında tek bir sebebe dayanılmaz.
- Objektif bilimlerdir. Sosyal olayların izahında objektifliğin delili olarak belge veya delil kullanılır.
- Pozitif nitelik taşır. Bu yönüyle metafizik ve teoloji ile ilişkisi bulunmamaktadır.
- Faktörlerin ağırlığına göre olaylar hakkında devirlerine göre farklı yorumlar yapılabilir.
- Bir olayın izahında sebep-sonuç ilişkisi önemli yer tutar.
- Kuralları olmakla birlikte, cemiyette meydana gelen olaylar farklı yönleriyle tenkide tabi tutulabilir. Ancak coğrafya biliminin bazı konularında olduğu gibi, somut olaylarda, kesin bilgiye dayalı konularda farklı yorumlar yapılamaz.
- Genel bir sosyal bilim teorisi kurulamamıştır.
- Her sosyal bilim dalının kendisine ait bir teorisi bulunmaktadır.

- Sosyal bilim yönteminin temel ögesi olan gözlemlene sistematiik ve metodiktir.
- Olayları sentez ve analiz ederek sosyal problemleri çözmeye yönelik bir bilimdir.

2. SOSYAL BİLGİLER

Sosyal bilimler ve vatandaşlık konularının harmanlanması sonucu ortaya çıkmış bir öğretim programı olan sosyal bilgiler ile ilgili uzmanlar tarafından çeşitli tanımlar yapılmıştır. Bu tanımlarda farklılıklar olmasına rağmen aslında birbirini tamamlayan ve aynı paydada buluşan tanımlardır. Çünkü soyut ve birçok disiplinden faydalanılarak oluşturulmuş bir öğretim programı için tam ve kapsamlı bir tanım yapmak oldukça güçtür. Bu tanımlardan bazıları aşağıda verilmiştir.

Dewey'e göre sosyal bilgiler sosyal olan şeyleri çalışmaktır (Akt. Öztürk,2011: 1).

Kabapınar (2009: 2) pedagojik ilkeler çerçevesinde, sosyal bilimlerin öğrenciler için basitleştirilmiş haline sosyal bilgiler denildiğini ifade etmiştir.

Erden (tarihsiz: 8) sosyal bilgileri "İlköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla, sosyal bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanı" olarak tanımlamıştır.

Öztürk'e (2011:4) göre ise sosyal bilgiler "hemen her bakımdan değişen ülke ve dünya koşullarında bilgiye dayalı karar alıp problem çözebilen etkin vatandaşlar yetiştirmek amacıyla sosyal ve beşeri bilimlerden aldığı bilgi ve yöntemleri kaynaştırarak kullanan bir öğretim programıdır".

Sosyal bilgiler eğitimi ile ilgili bilgi üreten ve bu alanda uluslararası en büyük kuruluşlardan biri olan ABD Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS) sosyal bilgileri şu şekilde tanımlamaktadır (NCSS, akt. Doğanay, 2002: 16):

"Vatandaşlık yeterlilikleri kazandırmak için sanat, edebiyat ve sosyal bilimlerinin disiplinler arası bir yaklaşımla birleştirilmesinden oluşan bir çalışma alanıdır. Okul programı içinde Sosyal Bilgiler, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyasal bilimler, psikoloji, din, sosyoloji ve sanat, edebiyat, matematik ve doğa bilimlerinden uygun ve ilgili içeriklerden süzölen sistematiik ve eşgüdümlü bir çalışma alanı sağlar. Sosyal Bilgilerin temel amacı, birbirlerine bağımlı, global bir dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumun vatandaşları olarak, kamu yararına bilgiye dayalı, mantıklı kararlar verebilme yeteneği geliştirmek için genç insanlara yardımcı olmaktır."

Ülkemizde sosyal bilgiler ile ilgili en kapsamlı tanım 2005 yılında Sosyal Bilgiler programını hazırlayan komisyonca yapılmıştır (MEB, 2005: 51):

Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir.

Safran'a (2008: 4) göre bu tanımda Sosyal Bilgiler ile ilgili dört boyut ortaya çıkmaktadır. Bunlar:

- Sosyal bilgilerin bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirmek amacıyla olması,
- Sosyal bilgilerin sosyal bilimler ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtmaması,
- Sosyal bilgilerin insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşimini zaman boyunda ele aldığı,
- Sosyal bilgilerin toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ders olduğudur.

Sosyal bilgiler terimi ilk kez ABD'de kullanılmıştır. Amerika kıtasının Avrupalılar tarafından keşfinden sonra kıta dünyanın dört bir yanından gelen göçlerle hızla çok kültürlü bir yapıya ulaşmıştır. Sanayi inkılabının etkisiyle de kıtada farklı sınıflar ortaya çıkmıştır. Bu çeşitlilik ve ayrılıklar bir takım sorunları beraberinde getirmiştir. 19. yüzyıl Amerikan toplum liderleri, kültürleri homojenleştirmek, bir arada yaşama bilinci geliştirmek, kolektif çalışma ve ortak karar alma mekanizmalarını işletmek, kısacası "yeni Amerikan toplumu yaratmak için" eğitimi araç olarak görmüşlerdir (Bilgili, 2009: 19). Bu amaçla geliştirilen eğitim programı, 1916 yılında ABD'de Milli Eğitim Derneği'nin Orta Okulu Teşkilatlandırma Komisyonu Sosyal Bilgiler Komitesi tarafından kabul edilen "Sosyal Bilgiler" terimiyle eğitim tarihindeki yerini almıştır.

Türkiye'de ise ilkokullarda ayrı dersler olarak okutulan tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi dersleri 1968 yılında yapılan değişiklikle Sosyal Bilgiler dersi adı altında birleştirilmiştir. Ders 1968 yılından itibaren ilkokulların 4. ve 5. Sınıflarında, 1975 yılından itibaren de bütün ortaokullarda okutulmaya başlanmıştır (Güngördü, 2001: 132). 1985 yılına gelindiğinde ise ortaokullardaki Sosyal Bilgiler dersi kaldırılarak yerine Milli Tarih ve Milli Coğrafya dersleri konulmuştur. 1968 eğitim programında yer alan Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 1990 yılına kadar 22 yıl süre

ile uygulanmış 1990 yılında yeniden geliştirilen program 1997- 1998 öğretim yılına kadar uygulanmıştır (Kalaycı, 2000: 139). 1997 yılındaki sekiz yıllık kesintisiz ve zorunlu eğitime geçişle birlikte ortaokullar ilkokullarla birleştirilip ilköğretim kurumlarını oluşturmuş ve bu süreçte Milli Tarih ve Milli Coğrafya dersleri kaldırılarak Sosyal Bilgiler dersi yeniden eğitim sistemi içerisindeki yerini almıştır. 2004 yılında MEB tüm ilköğretim programlarında çağın gereksinimleri doğrultusunda kapsamlı değişiklikler yapmış ve bu değişiklikten Sosyal Bilgiler dersi programı da nasibini almıştır.

3. SOSYAL BİLİMLER VE SOSYAL BİLGİLER İLİŞKİSİ

Sosyal bilimler ve Sosyal bilgiler birbirinden istifade eden, aralarında sıkı bir ilişki olan iki farklı terimdir. Bu ilişki uzmanlar tarafından farklı şekillerde ifade edilmiştir.

Sosyal bilgiler terimi, sosyal bilimlerden alınan içeriğe dayanarak oluşturulan üniteleri içeren programı belirtmek için kullanılır. Sosyal Bilgiler, Türkçe, Matematik ve Fen Bilgisi gibi bir terimdir. Fen Bilgisi nasıl ki Fen Bilimlerine dayanırsa, Sosyal Bilgiler de Sosyal Bilimlere dayanır (Sağlamer, akt. Akdağ, 2009: 3).

Sosyal bilgiler, sosyal bilimlerin ürettiği bilgileri etkili vatandaş yetiştirme genel amacı çerçevesinde kullanan bir müfredat programıdır. Sosyal bilimler ise, insanın insanla ve çevresiyle olan ilişkilerini inceleyen disiplinler topluluğudur (Dönmez, 2003: 31).

Sosyal Bilgiler, öğrencilere verilecek bilgilerin içeriğini belirlemede sosyal bilimlerden yararlanırken; sosyal bilimler de ilköğretim öğrencilerine sosyal bilgiler aracılığı ile kazandırılmaktadır (Safran, 2008: 10).

Bilgili (2009: 31-32) bu iki terim arasındaki ilişkiyi aşağıdaki gibi sıralamıştır:

- Sosyal bilimler beşeri anlayışı geliştirmeyi; sosyal bilgiler bilgi, beceri, tutumlar kazandırmayı amaçlamaktadır.
- Sosyal bilimlerin ulaşmak istediği hedef kitle tüm insanlardır. Sosyal bilgilerin ulaşmak istediği hedef kitle ise, sadece belirli sınıflarda öğrenim gören öğrencilerdir.

- Sosyal bilimler ele aldığı konuyu belirli bir araştırma yöntemi dâhilinde inceler. Sosyal bilgiler ise bir ders programı olması nedeniyle belirli bir yöntem kullanarak araştırma ve inceleme çalışması yapmaz.
- Sosyal bilimlerin verileri, sosyal bilgiler ders programının konularıdır. Sosyal bilgiler dersinde işlenen konulara ait bütün bilgiler, sosyal bilimciler tarafından yapılan araştırmalar sonucu elde edilmiş verilerdir.
- Sosyal bilimlerdeki buluşlar öğrencilere sosyal bilgiler dersi aracılığıyla aktarılır.
- Sosyal bilgilerin amaçlarından birisi de sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri öğrencilere kazandırmaktır. Amaç öğrencileri küçük birer sosyal bilim araştırmacısı yapma düşüncesidir.
- Sosyal bilimler verilerinin sistemleştirilerek öğrenciye sunumu sosyal bilgiler tarafından yapılmaktadır.
- Sosyal Bilgiler dersi, sosyal bilimlerin öğretim alanıdır. Zira Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilere, sosyal bilimcilerin buluş ve yeni katkıları analiz ettirilir.
- Devletler sahip oldukları ideolojileri, toplum değerlerini vatandaşlarına vermek isterler. Bu değerler sosyal bilimciler tarafından geliştirilip, sosyal bilgiler dersinde genç nesillere aktarılır.

4. GEZİ

TDK tarafından hazırlanan Büyük Türkçe Sözlük'e göre *gezi ülkeler veya şehirler arasında yapılan uzun yolculuk, seyahat* olarak tanımlanmaktadır. Ancak eğitimde bazılarının göre öğretim yöntemi bazılarının göre öğretim tekniği olarak kullanılan gezi için bu tanımlama yeterli gelmemekte ve yeniden tanımlanmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

Ocak'a göre (2008: 249) gezi "öğretimin sınıf içinde, kapalı kapılar arkasında olmasına karşı çıkarak sınıf dışına taşınarak gerçek yaşama koşullarında yerinde gözlenmesi amacıyla oluşturulmuş tekniktir". Bu tanımdan da anlaşılacağı gibi gezinin en önemli işlevi öğretimi sınıf dışına taşımasıdır. Sınıf dışına çıkıldığında temel olarak iki çevreden söz edilebilir. Doğal çevre ve insan yapımı olan sosyal çevre. Sosyal Bilgiler dersinin içeriğine bakıldığında her ikisini de ilgilendiren ve her ikisi içinde de gerçekleşmesi gereken kazanımların olduğu görülmektedir (Altın ve Demirtaş, 2012: 513).

Erden (tarihsiz: 164) ise gezinin okulda elde edilen bilgi ile gerçek yaşam arasında kurduğu bağa vurgu yaparak şu tanımlamayı yapmıştır. “Gezi, öğrencilerin yakın çevrelerini tanımaları, okulda kazandıkları bilgiler ile gerçek yaşam arasında ilişki kurmaları, bilgileri asıl kaynağından elde etmeleri amacıyla kullanılan bir öğretim etkinliğidir.”

Gözütok (2007: 293) eğitsel geziyi bir yöntem olarak kabul etmiş ve yöntemin uygulanma aşamalarına vurgu yaparak şu tanımlamayı yapmıştır:

“Eğitsel gezi, eğitim amaçları doğrultusunda öğretmenin, çok önceden planladığı, gerekli bütün koşulları yerine getirdiği, öğrencileri önceden hazırladığı ve gezi sonrasında gezinin değerlendirmesini yaptığı bir yöntemdir.”

Gezileri amaç, zaman ve yapılaş şekilleri bakımından birkaç türe ayırmak mümkündür. Amaçlarına göre geziler; bilimsel amaçlı geziler ve turistik amaçlı geziler olmak üzere ikiye ayrılır. Zaman sürecine göre geziler: kısa ve uzun süreli gezilerden oluşur. Yapılış şekline göre geziler; bireysel bilimsel geziler, bireysel turistik geziler, grup halinde bilimsel geziler, grup halinde turistik geziler olmak üzere dörde ayrılır (Doğanay, akt. Meydan, 2009: 243).

5. GÖZLEM

Orta çağda duyulardan geçen her şeyin karışık ve yanlış olacağına inanıldığı için tabiatdaki varlık ve olaylarla ilgili gözlem yaptırılmaz, sadece kitaplardan öğretilirdi (Büyükkaragöz ve Çivi, 1999: 91). 18. yüzyılda J. J. Rousseau'nun etkileyici ifadesi ve Pestalotzzi'nin samimi çabalarıyla okullarda değerlenmeye başlayan gözlem, asrımızda tam anlamıyla öğretime girmiştir (Kocaçınar, 1964: 161).

Gözlem, bir nesnenin, olayın ya da bir gerçeğin, niteliklerini bilmek amacıyla dikkatli ve planlı olarak alınıp izlenmesine olanak sağlayan bir tekniktir (Demirel, 2002: 95). Gözlem, belirlenen bir yerin belli bir amaç için gözlenmesi başlangıç, süreç ve sonuçlarla ilgili verilerin toplanıp kayıt edilmesi etkinliği olarak da ifade edilebilir (Güleryüz, 2008: 314).

Eğitim öğretimde özellikle okul dışı etkinliklerde kullanılan önemli bir yöntem olan gözlem Ergün ve Özdaş (1997: 71) tarafından “varlık ve olayların kendi tabii ortamlarında planlı ve amaçlı olarak incelenmesi” olarak ifade edilmiştir.

Bakmak veya seyretmek ile gözlemi birbirine karıştırmamak gerekir. Gözlem tabiatı okumaktır.... Bir elmanın ağaçtan düşmesi olayı ile herkes karşılaşmıştır. Ama bu olay Newton'un gözlemci bakışlarında, yer çekim kanunu oluvermiştir (Kocaçınar, 1964: 161). Eğitimde gözlem bakmak değil görmektir. Bu nedenle gözlem sabır, yönlendirme, bilgi, plan, dikkat, araç isteyen zahmetli ama bir o kadar da faydalı bir öğretim yöntemidir.

Bu yöntemde çocuk, fiziksel ve toplumsal doğa ile ilgili olgu ve olayları, belli bir amaçla, bir plan çerçevesinde evre evre gözler ve gözlediklerini de bir yere kaydeder. Böylece çocuk; doğaya sorduğu bir soruyu, kendi kendine, zihinsel bir çalışma ile yanıtlamış olur (Binbaşıoğlu, 2003: 75).

Bir gözlem planı anahatlarıyla şu başlıklardan oluşur (Hesapçioğlu, 1994: 220):

- Gözlemin yapılacağı yer
- Gözlemin tarihi ve süresi
- Nelerin gözleneceği
- Gözlemin niçin yapılacağı
- Gözleme katılacak olanlar
- Gidiş dönüşün nasıl yapılacağı
- Gözlemin nasıl yapılacağı
- Gözlemin sonuçlarının sınıfta değerlendirilmesi

5.1. GÖZLEM ÇEŞİTLERİ

Büyükkaragöz ve Çivi (1999: 92-93) gözlemi yapılış şekillerine, (*hazırlayıcı gözlem; tamamlayıcı, uygulayıcı, değerlendirici gözlem; ders esnasında gözlem*), yapıldığı yere, (*okul dışında, tabii çevrede yapılan gözlem; okulda, sınıfta, okul içinde ya da kültürel çevrede yapılan gözlem*), mevcuda, (*sınıfça gözlem, grupça gözlem, ferdi gözlem*) ve süreye göre (*sürekli gözlem, süreksiz gözlem, periyodik gözlem*) çeşitlendirmiştir.

Ergün ve Özdaş (1997: 72) gözlemin “*tabii gözlem*”, “*kontrollü gözlem*” olarak iki tür sınıflanabileceği gibi; “*sürekli gözlem*”, “*bir kez yapılan gözlem*”, “*basit gözlem*”, “*sistemik gözlem*” gibi çeşitli şekillerde sınıflanabileceğini ifade etmişlerdir.

Kemertaş'a göre (2001: 196) gözlem “*sürekli gözlem*”, “*zamanı gelince yapılan gözlem*”, “*ani gözlem*” olarak çeşitlendirilir. Bu gözlemler, araçsız doğrudan doğruya ve araçlı olmak üzere iki biçimde yapılır.

6. GÖZLEM GEZİSİ

Eğitimde gezi ve gözlem kendi başlarına kullanılabilirdiği gibi birlikte de kullanılabilen yöntem ve tekniklerdir. Birlikte kullanıldığında gezi-gözlem yöntemi veya gözlem gezisi olarak isimlendirilir.

Öğrencinin ders dışında bireysel olarak yapacağı gözlemler olabileceği gibi, sınıftaki tüm öğrencilerle okul dışına gezi düzenlenerek gözlem yapılabilir. Bu tür gezilere gözlem gezisi denilmektedir (Özdemir, 1998: 80). Gözlem gezisi kişi, hayvan, bitki, olay durum, nesne ve gerçekleri, gerçek biçimleriyle tanımak, bilgileri asıl kaynağından elde etmek amacıyla uygulanan planlı ve düzenli olarak yapılan ziyaret ile bu ziyaret sırasında yapılan gözlem ve incelemeyi içeren etkinliktir (Fer ve Cırık, 2007: 134).

Eğitime anlam kazandırmak, canlılığı artırmak ve ilgi uyandırmak için okul tarafından okul dışına düzenlenen etkinlikler gözlem gezisi kapsamına girer (Özden, 1999: 168).

Bu bilgilerden yola çıkarak gözlem gezisinin planlı, amaçlı bir etkinlik olduğunu, okuldaki öğretme - öğrenme etkinliklerini desteklediğini ve öğrencilerin dikkatini dış dünyaya yönelterek onlara kişi, hayvan, bitki, olay durum, nesne ve gerçekleri, gerçek biçimleriyle tanıma imkânı sağladığını söyleyebiliriz.

6.1. FAYDALARI

Uzmanlar gezi- gözlem yönteminin faydaları konusunda genel olarak aşağıda belirtilen hususlarda görüş birliğine varmışlardır (Büyükkaragöz ve Çivi, 1999: 91; Küçükahmet, 2002: 65; Vural, 2004: 151; Yaşar ve Gültekin, 2011: 96):

- Öğrenciler yakın çevrelerini daha iyi tanıma imkânını elde ederler.
- Ders konularının ele alınmasında çevredeki çeşitli kaynaklardan yararlanılmasına fırsat verir.
- Öğrencilere gerçek ve hayati bilgiler kazandırır.
- Öğrencilerin iyi bir gözlemci olmalarını sağlar.

- Öğrencilerin organize eğitsel ziyaretlerden hoşlandıkları ve yararlandıkları saptanmıştır.
- Öğrencilere ilk elden tecrübe sağlanır.
- Her günkü bilinen tecrübeler öğrencilerin diğer öğrenme etkinliklerine temel teşkil eder.
- Okul-çevre ilişkisi gelişir.
- Öğrencinin pek çok duyusuna yönelir.
- Kullanım sahası fazladır. Programda yer alan pek çok konuda öğretmen bu yöntemi kullanabilir.
- Sınıf öğretiminden gerçek öğretime doğru bir aşamadır.
- Öğrencilerin olgu ve olayları daha iyi anlamalarına ve gerçek yaşamı daha yakından tanımalarına olanak sağlar.

6.2. SINIRLILIKLARI

Gezi-gözlem yönteminin genel olarak sınırlılıkları aşağıda sıralanmıştır (Küçükahmet, 2002: 65-66; Büyükkaragöz ve Çivi, 1999: 91-92; Nas, 2003: 177):

- Yasal sorumluluğu oldukça fazladır.
- Disiplin kolayca sorun haline gelebilir.
- Gidiş geliş oldukça güçtür ya da pahalıya mal olur.
- Çok vakit alır, belirli bir süre ayırmak güçtür.
- Gruba eşlik edecek kişi ya da kişilere ihtiyaç vardır. Bazen bu kişileri sağlamak zor olabilir.
- Gözlemin yapılacağı uygun bir yer bulunabilmesi ve gözlemin organizasyonu zordur.
- İyi planlanmazsa boşuna zaman harcanmasına yol açar.
- Gidiş dönüş ve gözlemin organizasyonu ile ilgili güçlükler, öğretmenlerde bu metodu uygulamaya karşı isteksizliğe yol açabilir.
- Katılan öğrenci sayısı çoksa etkisi azalır.

7. GEZİLER İLE İLGİLİ YASAL PROSEDÜR

13/01/2005 tarih ve 25699 sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim ve Orta Öğretim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği’nin “geziler” ile ilgili 21. Maddesine göre geziler iki kapsamda değerlendirilmektedir.

Buna göre öğretim programının gerektirdiği ve öğretmen tarafından okul dışında yapılması uygun görülen araştırma, inceleme, izleme, tanıma ve uygulama amacıyla yapılan okul dışı etkinlik ve ziyaretler ilgili ders kapsamında; diğer geziler sosyal etkinlikler kapsamında yapılır.

Gezilerde uyulması gereken hususlar ise şöyledir:

- Gezi yapılacak yerler belirlenirken, yakın çevre gezilerine öncelik verilir. Gezilerin, amacına uygun olarak gündüz yapılmasına özen gösterilir.
- Sınıf/şube rehber öğretmenleri, ders öğretmenleri veya danışman öğretmenlerce, herhangi bir ders veya sosyal etkinlik kapsamında yapılacak etkinliklerle ilgili Gezi planları, en az 7 gün önce okul müdürlüğüne verilir. Gezi planı ile birlikte geziye katılacak yönetici, öğretmen, öğrenci ve varsa velilerin isimleri, adresleri, ulaşılabilecek yakınlarının telefon numaralarının yer aldığı bir liste hazırlanarak bir nüshası okul yönetimine verilir.
- Öğretim programları gereği yapılacak geziler için ders yılı başında; yıllık planda yer almayıp derslerin işlenişi sırasında fırsat eğitiminden yararlanmak amacıyla yapılacak geziler için gezi öncesinde; sosyal etkinlikler kapsamında yapılacak bilimsel, kültürel, turizm, spor ve ziyaret amaçlı geziler için, onay alınmadan önce velilerden öğrencilere ait yazılı izin belgesi alınır.
- Gezilerde, 40 öğrenciye kadar bir yönetici ve en fazla iki sorumlu öğretmen görevlendirilir.
- İmkânlar ölçüsünde sosyal etkinlikler kurulunca uygun bulunan velilerin de geziye katılımı sağlanır.
- Ekonomik durumları yetersiz öğrencilerin gezi giderleri, okul-aile birliklerince karşılanabilir.
- Öğretim programları kapsamında yapılacak gezilerin o ders saati içinde yapılmasına özen gösterilir. Ancak gezinin bu süreyi aşabileceği durumlarda okul yönetiminin bilgisi dâhilinde ders öğretmenlerince gerekli önlemler alınır.
- Sosyal etkinlikler kapsamında yapılacak geziler, dersleri aksatmayacak şekilde hafta sonu tatilleri veya bayram tatili günlerinde düzenlenir. Ancak gezi düzenlenen yerin uzaklığı sebebiyle daha uzun zaman gerektiren gezilerden dolayı yapılamayan dersler telafi edilir.

- Okul müdürü, gezilerle ilgili belgeleri inceler ve yetkisinde olanları onaylar. Yetkisi dışındaki gezilerle ilgili yazıyı da en kısa sürede onay alınmak üzere il/ilçe millî eğitim müdürlüğüne gönderir.
- Büyükşehir belediye sınırları dâhil olmak üzere, il/ilçe belediye sınırları içinde yapılan ders programları kapsamındaki yıllık ders planında yer alan bilimsel inceleme, araştırma, gözlem ve uygulama gezileriyle ilgili onay okul müdürünce verilir.
- Okulun bulunduğu il/ilçe sınırları içinde sosyal etkinlik kapsamında yapılacak gezilerle ilgili onay, okul müdürlüğünün önerisi üzerine il/ilçe millî eğitim müdürünce; il sınırları dışına yapılacak gezilerle ilgili onay ise il/ilçe millî eğitim müdürlüğünün önerisi üzerine mülkî amirce verilir.
- Yurt dışında yapılacak bilim, sanat, tiyatro, spor, müzik, halk oyunları, beceri yarışma, sosyal etkinlik ve bunların hazırlık çalışmaları ile gezilere katılacak resmî/özel örgün ve yaygın eğitim kurumlarının yönetici, öğretmen ve öğrencilerinin görevli-izinli sayılmalarına ilişkin onay, il millî eğitim müdürlerinin önerisi üzerine valiliklerce verilir.
- İl içi ve il dışı gezilerde öğrencilerin kaza sigorta işlemleri, geziye gidilecek araçların seçilmesi ve diğer konularda, Okul Gezileri Çerçeve Sözleşmesi'nde belirtilen hükümlere uyulur.
- Gezi ile ilgili sözleşme şartlarının yerine getirilip getirilmediği, geziye katılanların hazır olup olmadıkları ve benzeri hususların yer aldığı başlangıç tutanağı ile gezinin bitiminde gezinin amacına uygun olarak gerçekleştirilip gerçekleştirilemediğine ilişkin tutanak düzenlenir.

8. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Mazman (2007), “*Sosyal Bilgiler Eğitiminde Gezi-Gözlem Metodunun Uygulanmasına İlişkin Bir Araştırma (Tokat Örneği)*” isimli yüksek lisans çalışmasında aşağıdaki sonuçlara ulaşmıştır:

- Gezi-gözlem metodu, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çoğunluğu tarafından uygulanmaktadır (%61).
- Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin gezi-gözlem metodunu uygularken tercih ettikleri önemli gün veya tarih yoktur.

- Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin gezi-gözlem metodunu uyguladıktan sonra öğrencilerine hiçbir etkinlik yaptırmadıkları görülmüştür.
- Gezi-gözlem metodunu kullanan öğretmenlerin neredeyse yarısı bu metodu kullanmak istediklerinde, kullandıklarında ve sonrasında hiçbir zorlukla karşılaşmadıklarını belirtmişlerdir.

Erdem (2007), “*Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Gezi-Gözlem Tekniğine İlişkin Görüşleri*” isimli yüksek lisans çalışmasında aşağıdaki sonuçlara ulaşmıştır:

- Gezilerde bay öğretmenler, bayan öğretmenlere göre kaza ve tehlikelerle karşılaşma olasılığına karşı daha fazla tedirgin olmaktadırlar.
- Bay ve bayan öğretmenler gezilerin yasal sorumluluğunun oldukça ağır olduğu görüşüne katılmakla birlikte, bay öğretmenler, bayan öğretmenlere göre gezilerin yasal sorumluluğunu daha ağır bulmaktadırlar.
- Gezi esnasında kaza ve tehlikelere karşılaşma olasılığı karşısında öğretmenlerin tedirgin olması görüşünde kıdem bakımından anlamlı bir fark bulunmuştur.
- Öğretmenlerin, gezi esnasında öğrencilerin fikirlerini dikkate alma görüşüne katılma düzeyleri arasında kıdem bakımından anlamlı bir fark bulunmuştur.

Açıkgöz (2006), ön test-son test kontrol gruplu deneysel desen uyguladığı “*Sosyal Bilgiler Öğretiminde Gezi-Gözlem ve İnceleme Yönteminin Etkililiğinin İncelenmesi*” isimli yüksek lisans tezinde şu sonuçlara ulaşmıştır:

- Gezi-gözlem ve inceleme yöntemi ile öğrenim gören öğrenciler, geleneksel öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinden daha başarılı olmuşlardır.
- Deney grubundaki öğrencilerin öğretim sonunda konular arasındaki ilişkileri, kontrol grubundaki öğrencilere göre daha iyi değerlendirdikleri gözlenmiştir.

Kayağ (2009), “*Sosyal Bilgiler Dersinin Etkililiği Açısından Materyal Kullanımı ve Gezi Gözlem Metodunun Uygulanması*” isimli yüksek lisans çalışmasında şu sonuçlara ulaşmıştır:

- Bayan öğretmen denekler; okul idarecileri geziler konusunda olumsuz tutuma sahiptirler düşüncesine erkek öğretmenlere göre daha fazla sahiptirler.

- Birinci kademe öğretmen denekler; sınıfların kalabalık olması gezi düzenlemeyi zorlaştırmaktadır düşüncesine ikinci kademe öğretmenlerine (sosyal bilgiler) göre daha fazla sahiptirler.
- 41-45 yaş aralığındaki öğretmen denekler; programda geziler için ders saatleri dışında ayrıca bir zaman tahsis edilmelidir düşüncesine diğer gruplara göre daha fazla sahiptirler.

Açar (2010) “İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Gözlem Gezisi Uygulamasının Öğrencilerin Eleştirel Düşünme Becerisine ve Çevre Duyarlılığına Etkisi” isimli yüksek lisans çalışmasında şu sonuçlara ulaşmıştır:

- Gözlem gezisi uygulamasından sonra, öğrencilerin eleştirel düşünme becerileri, anlamlı bir şekilde yükselmiştir.
- Gözlem gezisi uygulamasından sonra, öğrencilerin çevresel duyarlılıkları anlamlı bir şekilde yükselmiştir.

Badem (2010) tarafından hazırlanan “4. Sınıf Öğrencilerinden Gezi Gözlem ile Desteklenmiş Öğretimin Çevre Kirliliği ile ilgili Farkındalıklarının Oluşumuna Etkisi” isimli yüksek lisans çalışmasında yapılan gezi-gözlem, öğrencilerde kendi yaşadıkları yerdeki çevre kirliliği farkındalığını arttırmıştır. Çalışmanın içine gezi-gözlemin katılması öğrencilerin çevre kirliliğini anlamasında, çeşitli etkinliklerle desteklenmiş ders anlatımından çok daha etkili olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Özkan (2009), “Gezi-Gözlem ve İnceleme Yönteminin 6.Sınıf Sosyal Bilgiler Programı Ülkemizin Kaynakları Ünitesindeki Öğrenci Başarılarına Etkisi” isimli çalışmasında aşağıdaki sonuçlara ulaşmıştır:

- Sosyal Bilgiler dersi konularının öğretiminde gezi- gözlem ve inceleme yöntemi kullanımı ile öğrenim gören öğrencilerle, geleneksel öğretim yöntemi olan anlatım ve soru-cevap yöntemlerinin uygulandığı öğrencilerin başarıları arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür.
- Gezi-gözlem ve inceleme yöntemi ile öğrenim gören öğrenciler, geleneksel öğretim yöntemlerinin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinden daha başarılı olmuşlardır.

Çetin, Kuş ve Karatekin (2010), “*Sınıf ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Gezi-Gözlem Yöntemine İlişkin Görüşleri*” isimli makale çalışmalarında aşağıdaki sonuçlara ulaşmışlardır:

- Gezi-gözlem metodu Sınıf ve Sosyal Bilgiler öğretmenleri tarafından sık kullanılan bir metot değildir.
- Gezi düzenleyen öğretmenler, genellikle gezilerini yakın mesafeli, şehir içinde yerlere düzenlemektedir. Az sayıda öğretmen uzak mesafedeki, il dışındaki yerlere gezi düzenlemektedir.
- Öğretmenlerin gezi sonrası en çok yaptıkları etkinlikler arasında sınıf içerisinde yazılı, sözlü olarak gezinin anlatılması ve gezi ile ilgili resim yaptırılması gelmektedir. Çok az sayıda öğretmen ise gezi sonrası fotoğraf sergisi yaptırmakta ve gezi ile ilgili videoları öğrencilere izlettirmektedir.
- Öğretmenler geziyi genellikle belirli dönemlerde düzenlediklerini ifade etmişlerdir. Özellikle konu işlenirken eşzamanlı olarak, belirli gün ve haftalarda ve iklim koşullarının uygun olduğu zamanlarda öğretmenler gezi düzenlemeye gayret etmektedir.
- Öğretmenler gezi gözlem yöntemini uygulayamamalarının veya az uygulamalarının çeşitli nedenlerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin bu yöntemi uygulayamamalarının en temel nedenlerinden birisi ekonomik problemlerdir. Özellikle öğrencilerden para toplayamama, gezilecek yerlerin ücretli olması, araç temin edememeyi ekonomik problemler olarak sıralamışlardır.

Taşkaya ve Bal’ın (2009) “*Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretim Yöntemlerine İlişkin Görüşleri*” isimli makale çalışmalarında şu sonuç çıkmıştır:

- Sınıf öğretmenlerinin bildiği ancak derste kullanmadığı Sosyal Bilgiler öğretim yöntemlerinin başında gezi-gözlem gelmektedir. Kullanamama nedenlerinin başında ise okulun imkânlarının kısıtlı olması gelmektedir.

Sosyal Bilgiler dersi dışında gezi gözlem yönteminin kullanıldığı diğer dersler ile ilgili yapılan araştırmalar ise şöyledir:

Tunç (2006), “*Gezi-Gözlem Yönteminin Coğrafya Eğitim Öğretimindeki Önemi, Öğrenci Başarısına Etkisi ve Diğer Öğretim Yöntemleriyle Karşılaştırılması*” isimli yüksek lisans çalışmasında aşağıdaki sonuçlara ulaşmıştır:

- Coğrafya öğretmenlerinin %71'i çalıştıkları kurumlarda daha önce gezi-gözlem yöntemine bir defa da olsa başvurmuştur.
- Gezi-gözlem yapılırken öğretmenler idari bir sorunla karşılaşmamışlardır. Yine veliler tarafından herhangi bir sorun yaşanmamıştır.
- Gezi-gözlem yöntemine başvurmayan öğretmenlerin çoğu (%67) ekonomik nedenlerden şikâyetçi olurken, uygulamada yetersiz kaldıkları da %33 olarak gözlemlenmiştir.
- Coğrafya öğretmenlerinin %86'sı gezi-gözlem yönteminin coğrafyada kullanılabilecek en etkili yöntem olduğuna inanmaktadır.
- Coğrafya öğretmenlerinin %29'u gezi-gözlem yöntemi dışındaki diğer öğretim yöntemleriyle coğrafya dersi konularının yeterince anlaşılamayacağına inanmaktadır.
- Öğretmenlerin tamamı gezi-gözlemin öğrenme üzerine kuvvetli bir etken olduğuna inanmakta ve dolayısıyla öğrenci başarısına önemli bir katkısı olacağını düşünmektedir.
- Öğrencilerin % 45'i gezi-gözleme hazırlıklı giderken, gezi sırasında büyük çoğunluğu not tutmamıştır (%62).

Özay (2003) "*Ortaöğretim Coğrafya Eğitimi ve Öğretiminde Gezi-Gözlem Metodunun Öğrenci Başarısı Üzerine Etkisi ve Diğer Öğretim Metodlarıyla Karşılaştırılması*" isimli yüksek lisans çalışmasında şu sonuçlara ulaşmıştır:

- Coğrafya öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu, gezi-gözlem yönteminin uygulanmasında idari bir sorunla karşılaşmışlar, ancak velilerden kaynaklanan bir sorunla çok az karşılaşmışlardır.
- Coğrafya öğretmenlerinin başta ekonomik nedenler olmak üzere, uygulamadaki yetersizlikler ve bilgilerinin yetersizliğinden gezi-gözlem yöntemini kullanmadıklarını tespit etmiştir.
- Öğrencilerin gezi-gözlem etkinliğine katılma isteğinin oldukça yüksek olduğunu tespit etmiştir.
- Coğrafya öğretmenleri coğrafya öğretiminde kullanılacak en etkili yöntemin gezi-gözlem yöntemi olduğunu belirtmişlerdir.

Korkmaz (2006), "*Volkan Topoğrafyası Konularının Öğretiminde Gezi-Gözlem Yönteminin Öğrenci Başarısına Etkisi*" isimli doktora tezinde gezi-gözlem

yönteminin coğrafya dersinde volkan topoğrafyası konusunda öğrencilerin akademik başarılarını artırdığını tespit etmiştir.

Ballı (2009), “9. Sınıf Fiziki Coğrafya Konuları Öğretiminde Gezi Gözlem Yönteminin Önemi (Bağcılar İlçesi Örneği)” isimli yüksek lisans çalışmasında şu sonuçlara ulaşmıştır:

- Gezi gözleme başvurmayan öğretmenlerin büyük çoğunluğu ekonomik nedenlerden şikâyetçi olurken, öğretmenlerin uygulamada yetersiz kaldıkları da görülmektedir. Öğretmenlerin birçoğu gezi gözlem yapılırken idari bir takım sorunlarla karşı karşıya kalmıştır.
- Araştırma sonucunda Coğrafya öğretmeni adaylarının çoğunluğunun üniversite öncesi hiç gözlem gezisine katılmadığı, gözlem gezisi uygulamak için yeterli bilgi tecrübeye kısmen sahip olduğu, gözlem gezisi uygulamada yasal sorumluluk ve formalitelerin fazla olduğunu düşündüğü, çeşitli idareci ve kurumların gözlem gezisine yönelik olumlu tutumlara sahip olduğunu düşünmediği ve sorumluluk almaktan kaçınmak, çok fazla prosedürün aşılması gerekliliği, yeterli maddi destek olmaması gibi sebeplerle ülkemizde gözlem gezisinin yeterince uygulanmadığını düşündüğü ortaya çıkmıştır.

Yönev’in (2008) “Ortaöğretimde Okutulan Tarih Derslerindeki Gezi Gözlem ve İnceleme Etkinliklerinin Öğrenciler Açısından Kazanımları” isimli çalışmasında tarih derslerinde gezi- gözlem ve inceleme yönteminin kullanımının öğrenciler açısından birçok kazanımlarının olduğu, bu yöntemin geleneksel öğretim yöntemine göre daha etkili bir yöntem olduğu sonucu çıkmıştır.

Gögebakan (2008) “Sanat Tarihi Öğretiminde Gösteri Yöntemi İle Gezi-Gözlem Yönteminin Bilginin Kalıcılığı Açısından Karşılaştırılması-(Eski Malatya Ulu Cami Örneği)” isimli makale çalışmasında sanat tarihi öğretiminde kullanılan iki yöntemin (sunu-gösteri yöntemi ve gezi-gözlem yöntemi) bilginin kalıcılığı açısından mukayesesini yapmış; gezi gözlem yönteminin bilginin kalıcılığı açısından oldukça yararlı bir yöntem olarak öğrenci başarısını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

Güven, Gazel ve Sever (2004), “Tarih Öğretmenlerinin Gezi-Gözlem Uygulamalarında Karşılaştıkları Sorunlar” isimli çalışmalarında “Öğretmenlerin

büyük çoğunluğunun, gezi-gözlem yönteminin tarih dersleri için faydalı olacağı konusunda hemfikir olmalarına rağmen, bu yöntemi fazla uygulamadıkları” tespitini yapmışlardır.

Aycan (2008) “*Gezi-Gözlem Yönteminin Biyoloji Öğretimindeki Önemi ve Diğer Öğretim Yöntemleri Arasındaki Yeri (Ankara İli Örneği)*” isimli yüksek lisans tezinde şu sonuçlara ulaşmıştır:

- Öğretmenler gezi-gözlem yöntemini ve rol oynama yöntemini çok nadir kullanmaktadırlar.
- Öğrenciler grup tartışması yöntemini, gezi-gözlem yöntemini ve rol oynama yöntemini öğretmenlerinin hiç kullanmadıklarını belirtmişlerdir.
- Öğretmenler gezi-gözlem yönteminin uygulanmasında idari bir sorunla ve velilerden kaynaklanan bir sorunla çok az karşılaşmaktadırlar.
- Biyoloji öğretmenleri gezi-gözlem yönteminin yasal sorumluluğu fazla olduğundan, disiplin sorun hale gelebileceğinden, organizasyonu zor olduğundan ve ekonomik yetersizliklerden dolayı gezi-gözlem yöntemini kullanmak istememişlerdir.
- Biyoloji öğretmenleri, biyoloji öğretiminde en etkili yöntem olarak gezi-gözlem yöntemini ve laboratuvar yöntemini seçmişlerdir.

Şen (2011) “*10. Sınıf Biyoloji Dersinde Okutulan Populasyon Ekolojisi Konusunun Öğretilmesinde Sunuş Yolu ve Gezi-Gözlem Yöntemi Kullanılarak Öğrenme Üzerindeki Etkisinin Karşılaştırılması*” isimli yüksek lisans çalışmasında gezi gözlem yönteminin klasik yöntemle göre daha başarılı bir öğrenme yöntemi olduğu sonucuna varmıştır.

Doğru ve Aydoğdu’nun (2003) “*Fen Bilgisi Öğretiminde Kullanılan Yöntemlerde Karşılaşılan Sorunlar İle İlgili Öğrenci Görüşleri*” isimli makale çalışmalarına göre gezi-gözlem yöntemini; öğrenciler, öğretmenlerinin “hiç” düzeyinde kullandıkları görüşündedirler. Öğretmenlerin gezi-gözlem yöntemini sınıf mevcudu az olan sınıflarda tercih ettikleri, sınıf mevcudu fazla olan sınıflarda ise tercih etmedikleri tespit edilmiştir.

Serin (2003) “İlköğretim İkinci Kademe Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinde Gezi-Gözlem ve İnceleme Yönteminin Uygulanma Durumu (Şanlıurfa Örneği)” isimli tez çalışmasında aşağıdaki sonuçlara ulaşmıştır.

- Araştırmada öğretmenler Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleriyle alakalı tarihi eserler, camiler, mescitler gibi yerleri gezi-gözlem ve inceleme yöntemini uygulanabileceği yerler olarak belirtmişler ancak söz konusu yöntemi uygularken, öğrencileri doğal güzelliği olan yerlere götürdükleri belirlenmiştir. Araştırmacı bu durumu öğretmenlerin gezi-gözlem ve inceleme yöntemini yeterince tanımadıklarının bir göstergesi olarak almıştır.
- Araştırmaya katılan öğretmenlerin birçoğu okulun yakın çevresinde yöntemi uygulamaya müsait yerler olduğunu belirtmesine rağmen, genelde uzak yerleri tercih etmişlerdir. Bu durum araştırmacı tarafından öğretmenlerin, öğretimde “yakından uzağa” ilkesini dikkate almadığı şeklinde yorumlanmıştır.
- Araştırmaya katılan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin büyük çoğunluğu yöntem ile alakalı resmi işlemler hakkındaki sorulara doğru cevap verememişlerdir.
- Araştırmada öğretmenlerin büyük çoğunluğunun yöntemin değerlendirme bölümüyle ilgili neler yapılması gerektiğini tam olarak bilmedikleri ortaya çıkmıştır.
- Gezi-gözlem ve inceleme yöntemi, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde çok az kullanılmaktadır (%30).
- Araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğretmenlerin büyük çoğunluğu yöntemin uygulanması sırasında herhangi bir problemle karşılaşmamışlardır (%70).
- Yöntemin uygulanmasını etkileyen zorluklar; resmi izinler, maddi problemler, öğretmen, ulaşım, yoruculuk, zaman yetersizliği, disiplin gibi zorluklardır. Bu zorluklar arasında resmi izinler ve disiplin ön plana çıkmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırmada İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler derslerinde gezi-gözlem yönteminin kullanılmasına ilişkin öğretmen görüşlerini belirlemek amacıyla betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Sosyal bilimlerde yaygın olarak kullanılan tarama araştırmaları, geniş gruplar üzerinde yürütülen, gruptaki bireylerin bir olgu ve olayla ilgili olarak görüşlerinin, tutumlarının alındığı, olgu ve olayların betimlenmeye çalışıldığı araştırmalardır (Karakaya, 2009: 59). Bu amaca yönelik olarak tarama araştırmalarında genellikle geniş bir kitleden araştırmacı tarafından belirlenen cevap seçenekleri kullanılarak bilgi toplanır.... Genellikle tarama araştırmalarında araştırmacılar, görüşlerin ve özelliklerin neden kaynaklandığından çok örneklemdaki bireyler açısından nasıl dağıldığıyla ilgilenmektedir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2010: 232).

2. ARAŞTIRMANIN EVRENİ

Araştırmanın çalışma evrenini Kütahya ili merkez ve ilçelerindeki ilköğretim okullarında, 2011-2012 eğitim öğretim yılında görev yapan kadrolu Sosyal Bilgiler öğretmenleri oluşturmaktadır. Çalışma evrenine ücretli Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile öğretmen ihtiyacından dolayı Sosyal Bilgiler dersini okutan diğer branş öğretmenleri dahil edilmemiştir. Araştırma Kütahya ili ile sınırlı olduğundan örneklem seçme yoluna gidilmemiş, çalışma evreninin tamamına ulaşılmaya çalışılmıştır. İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınan bilgiye göre Kütahya ili merkez ve ilçelerinde görevli 174 Sosyal Bilgiler öğretmeni bulunmaktadır. Bu öğretmenlerden 6'sı muhtelif liselerde idarecilik görevini yürüttüğünden, 3'ü de aylıksız doğum izninde olduğundan araştırmanın çalışma evrenine dâhil edilmemiştir. Yine 20 Sosyal Bilgiler öğretmenine yeni oluşturulan ölçme aracının güvenilirliğini belirlemek amacıyla ön uygulama yapıldığından bu öğretmenler de çalışma evreninden çıkarılmıştır. Bu nedenle araştırmanın çalışma evrenini Kütahya ili merkez ve ilçelerinde görev yapmakta olan 145 Sosyal Bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışma evreni ile ilgili istatistiki bilgiler aşağıdaki tabloda ayrıntılı olarak belirtilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Evreni ile İlgili İstatistikî Bilgiler

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENİ	<i>f</i>	<i>%</i>
<i>Toplam öğretmen sayısı ve oranı (çalışma evreni)</i>	174	100
<i>Muhtelif liselerde idarecilik görevini yürüten öğretmen sayısı ve oranı</i>	6	3,4
<i>Aylıksız doğum iznindeki öğretmen sayısı ve oranı</i>	3	1,7
<i>Ön uygulama yapılan öğretmen sayısı ve oranı</i>	20	11,5
<i>Araştırmada değerlendirmeye alınan öğretmen sayısı ve oranı</i>	145	83,4

Tablo incelendiğinde araştırmada değerlendirmeye dâhil edilen öğretmenler çalışma evreninin %83,4'ü oluşturmaktadır. Bu oran araştırılan konu ile ilgili çalışma evreni hakkında genel bir kanaate varılabilecek yeterliliğe sahiptir.

3. VERİ TOPLAMA ARACI

Araştırmada kullanılan ölçme aracı araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Ölçme aracının geliştirilme sürecinde; önce Sosyal Bilgiler derslerinde gezi-gözlem yönteminin kullanımı ile ilgili yapılan araştırmalar taranmıştır. Yine Altıntaş ilçesinde görevli Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin gezi-gözlem yöntemi ile ilgili görüşleri yüzyüze görüşme yöntemiyle alınmıştır. Ardından Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin gezi-gözlem yöntemine ilişkin görüşlerinin ortaya konulmasına yönelik ifadelerden oluşan bir havuz oluşturulmuştur. Bu ifade havuzundan, araştırmanın amacına yönelik olarak toplam 62 ifade ölçme aracında kullanılmak üzere seçilmiştir. Seçilen ifadelerin kapsam geçerliğini sorgulamak amacıyla uzman görüşüne başvurulmuştur. Bu geçerlik türü, ölçme aracı içindeki maddeler veya soruların ölçme aracının ölçmeyi amaçladığı konuları dengeli bir şekilde temsil etme derecesidir...Kapsam geçerliği, alan uzmanıyla işbirliğini gerektirir ve uzmanlara danışarak saptanır (Tavşancıl, 2006: 38-39). Bu doğrultuda Afyon Kocatepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı öğretim üyesi Doç. Dr. Gürbüz OCAK ve İlköğretim Bölümü İlköğretim Matematik Öğretmenliği Anabilim Dalı öğretim üyesi Doç. Dr. Murat PEKER tarafından değerlendirilen ifadelerden bazıları değiştirilmiş, 7 tanesi ise uzman eleştirilerinden dolayı ölçme aracından çıkarılmıştır.

Toplam 55 ifadeden oluşan ölçme aracı, ön uygulama amacıyla araştırmaya dâhil edilmeyen ve öğrencileriyle en az bir kez gözlem gezisi yapmış 20 Sosyal Bilgiler öğretmenine uygulanmıştır. Baş (2005: 89) ön uygulamayı bir aracın test sürüşüne benzetmektedir. Bu uygulamanın amacı veri toplama (ölçme) aracının nasıl çalıştığını görmektir. Ön uygulamada her bir sorunun etkinliği ve veri toplama (ölçme) aracının toplam etkinliği değerlendirilir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2007: 88). Ön uygulama sonrası elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılarak ölçme aracının güvenilirlik analizi yapılmıştır. Güvenirlik, testin ölçmek istediği özelliği ne derece doğru ölçtüğü ile ilgilidir (Büyüköztürk vd., 2010: 110). Analizde tek uygulamaya dayalı yöntemlerden Cronbach's α (Alpha) katsayısı kullanılmıştır. Bu katsayı özellikle cevapların derecelendirme ölçeğinde elde edildiği durumlarda (5'li likert tipi ölçekler gibi) sıklıkla kullanılmaktadır. Yeterince işlevsel görülmeyen ve ölçeğin güvenilirlik katsayısını düşüren ifadeler ölçekten çıkarıldıktan sonra ölçeğe son şekli verilmiştir. 30 ifadeden oluşan ölçme aracının güvenilirliği Cronbach's α (Alpha) = 0,91 olarak tespit edilmiştir. Alfa katsayısının $0.80 \leq \alpha < 1.00$ olması ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir (Özdamar, akt. Tavşancıl, 2006: 29). Ön uygulama sonucunda ölçme aracında yer alan maddelerin toplam korelasyonları ,32 ile ,86 arasında değişim göstermiştir.

Ölçme aracı çalışma evrenindeki 75 kişiye uygulandıktan sonra ölçeğin yapı geçerliği incelenmeye çalışılmıştır. Yapı geçerliği, testin ölçülmek istenen davranış bağlamında soyut bir kavramı (faktörü) doğru bir şekilde ölçebilme derecesini gösterir (Büyüköztürk, 2008: 168). Yapı geçerliğini incelemek için faktör analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Amacımız ölçme aracının faktör yapısını ortaya çıkartmak olduğundan açımlayıcı faktör analizi tekniği kullanılmıştır. Öncelikle elde edilen verilere faktör analizi uygulanıp uygulanmayacağına ilişkin değerlendirmede KMO ve Bartlett testi sonuçlarına bakılmıştır. KMO testinden elde edilen değer 1'e yakın (.919) olması ve Bartlett testinin anlamlı çıkması, verilerin faktör analizi için uygun olduğunu göstermiştir. Tavşancıl'ın (2006: 50) aktardığına göre bulunan değer 1'e yaklaştıkça "mükemmel", 0.50'nin altında ise "kabul edilemez" olarak yorumlanır. (0.90'larda mükemmel, 0.80'lerde çok iyi, 0.70'lerde ve 0.60'larda vasat, 0.50'lerde kötü) Faktör analizi uygulaması ile 30 maddeden oluşan ölçme aracının tek ya da çok faktörlü olup olmadığının belirlenmesine çalışılmıştır. Yapılan

analiz sonucunda madde faktör yük değeri 0.40'ın altında olan ve faktör yükleri arasında 0.10'dan daha az fark olan 12 madde çıkarıldıktan sonra ölçme aracında yer alan maddelerin öz değeri 1'den büyük olan 4 faktörde toplandığı ve maddelerin faktör yük değerlerinin .44 ile .76 arasında değiştiği görülmüştür. Bu 4 faktörün ölçme aracına ilişkin açıkladıkları toplam varyans %61,267'dir. Tavşancıl'ın (2006: 48) aktardığına göre sosyal bilimlerde yapılan analizlerde %40 ile %60 arasında değişen varyans oranları yeterli kabul edilmektedir.

Buna göre ölçme aracında yer alan maddelerin birbirinden bağımsız dört faktörde toplanması uygun bulunmuştur. Bunlar:

- Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin gözlem gezilerini planlama ile ilgili görüşleri (planlama alt boyutu)
- Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin gözlem gezilerinde öğrencileri yönlendirme ile ilgili görüşleri (yönlendirme alt boyutu)
- Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin gözlem gezilerinde karşılaşılan sorunlar ile ilgili görüşleri (sorun alt boyutu)
- Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin gözlem gezilerindeki memnuniyetleri ile ilgili görüşleri (memnuniyet alt boyutu)

Bu 4 faktörün güvenilirliğini belirlemek için yapılan analizde ön uygulama sonrasında olduğu gibi Cronbach's α (Alpha) katsayısı kullanılmıştır. Yapılan analiz sonrasında "*planlama*" alt boyutunun güvenilirliği Cronbach's α (Alpha) = 0,64, "*yönlendirme*" alt boyutunun güvenilirliği Cronbach's α (Alpha) = 0,89, "*sorun*" alt boyutunun güvenilirliği Cronbach's α (Alpha) = 0,91 ve "*memnuniyet*" alt boyutunun güvenilirliği Cronbach's α (Alpha) = 0,81 olarak tespit edilmiştir. Alfa katsayısının $0.60 \leq \alpha < 0.80$ olması ölçeğin oldukça güvenilir, $0.80 \leq \alpha < 1.00$ olması ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir (Özdamar, akt. Tavşancıl, 2006: 29).

Yapılan bu çalışmalar sonrasında ölçme aracına son şekli verilmiş ve ölçme aracı şu bölümlerden oluşturulmuştur:

- Giriş bölümü – Bu bölüme öğretmenler için ölçme aracını cevaplamada yardımcı olacak bir yönerge konulmuştur.
- I. Bölüm - Kişisel bilgiler bölümü: Bu bölüm 9 sorudan oluşmuştur.

- II. Bölüm – Gezi-gözlem yönteminin kullanımı ile ilgili bilgiler bölümü: Bu bölüm 2 alt bölüme ayrılmıştır. Bunlardan ilkinde gezi-gözlem yönteminin kullanımı ile ilgili bilgileri sorgulayan 5 soru, ikincisinde ise gezi-gözlem yönteminin kullanım amacını, gezi sonrası sınıfta düzenlenen etkinlikleri ve öğretmenlerin yöntemin kullanımında karşılaştıkları zorlukları/engelleri belirlemek için “*Hiçbir zaman - Çok nadir - Ara sıra - Sık sık - Her zaman*” şeklinde 5’li likert tipi olarak hazırlanmış bölüm yer almaktadır.
- III. Bölüm – Gezi-gözlem yöntemi ile ilgili öğretmen görüşleri bölümü: Bu bölüm yapılan faktör analizi sonrası ortaya çıkan 4 alt boyuta göre “*Hiç katılmıyorum, Katılmıyorum, Kararsızım, Katılıyorum, Tamamen katılıyorum,*” şeklinde 5’li likert tipi olarak hazırlanmıştır. Bu bölümde “*planlama*” alt boyutu 6, “*yönlendirme*” alt boyutu 4, “*sorun*” alt boyutu 5 ve “*memnuniyet*” alt boyutu 3 ifadeden oluşmaktadır (Bkz., EK - 2).

4. VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırmanın çalışma evrenine dâhil edilen 145 Sosyal Bilgiler öğretmenin tamamına ölçme aracı ulaştırılmıştır. Ölçme aracının ulaştırılmasında iki yöntem izlenmiştir. Birinci yöntemde okullara telefon edilmiş, Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile görüşülmüş, ölçme aracı öğretmenlerin maillerine gönderilmiş, cevaplandırılan ölçme araçları yine mail yoluyla geri alınmıştır. İkinci yöntemde ise ölçme aracı elden teslim edilmiş ve cevaplanan ölçme araçları elden teslim alınmıştır. Ölçme aracı ulaştırılan 145 öğretmenden sadece 2’si ölçme aracını cevaplamak istememiş diğer 143 öğretmen cevaplandırarak geri göndermiştir. Bu nedenle çalışmadaki analizler 143 öğretmenin verilerine göre yapılmıştır.

5. VERİLERİN ANALİZİ

Uygulamadan elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılarak analize tabi tutulmuştur.

Aracın alt boyutlarındaki verilerin analizinde dağılımın belirlenmesi amacıyla frekans ve yüzdelik değerleri; değişkenler arasındaki farkın anlamlılığını belirlemek amacıyla ilişkisiz örneklem için t-testi ve tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA); farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla varyansların eşitliği halinde Scheffe, eşitsizliği halinde Tamhane’s T2 testi

kullanılmıştır. İstatistiksel açıdan hesaplamalarda anlamlılık düzeyi 0.05 olarak alınmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde aşağıdaki aralık tabloları kullanılmıştır.

Tablo 2. Puan Aralıkları

<i>Seçenekler</i>	<i>Verilen Puanlar</i>	<i>Puan Aralığı</i>
<i>Hiç Katılmıyorum</i>	<i>1</i>	<i>1,00–1,79</i>
<i>Katılmıyorum</i>	<i>2</i>	<i>1,80–2,59</i>
<i>Kararsızım</i>	<i>3</i>	<i>2,60–3,39</i>
<i>Katılıyorum</i>	<i>4</i>	<i>3,40–4,19</i>
<i>Tamamen Katılıyorum</i>	<i>5</i>	<i>4,20–5,00</i>

<i>Seçenekler</i>	<i>Verilen Puanlar</i>	<i>Puan Aralığı</i>
<i>Hiçbir zaman</i>	<i>1</i>	<i>1,00–1,79</i>
<i>Çok nadir</i>	<i>2</i>	<i>1,80–2,59</i>
<i>Ara sıra</i>	<i>3</i>	<i>2,60–3,39</i>
<i>Sık sık</i>	<i>4</i>	<i>3,40–4,19</i>
<i>Her zaman</i>	<i>5</i>	<i>4,20–5,00</i>

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

1. ÖĞRETMENLERİN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin cinsiyete göre dağılımları Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Cinsiyete Göre Dağılım

	<i>Bay</i>	<i>Bayan</i>	<i>Toplam</i>
<i>f</i>	96	47	143
<i>%</i>	67,1	32,9	100,0

Araştırmaya katılan grubun yarısından fazlasını erkek öğretmenler oluşturmaktadır (%67,1). Yaklaşık olarak çalışma evreninin 1/3’ü erkektir.

Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yaşa göre dağılımları Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Yaşa Göre Dağılım

	<i>25 yaş ve altı</i>	<i>26-35 yaş</i>	<i>36-45 yaş</i>	<i>46-55 yaş</i>	<i>Toplam</i>
<i>f</i>	6	84	44	9	143
<i>%</i>	4,2	58,7	30,8	6,3	100,0

Tablo incelendiğinde öğretmenlerin yarısından fazlasının 26-35 yaş grubunda yer aldığı görülmektedir. Genel bir ifade ile de çalışma evreni 26-45 yaş arasındaki öğretmenlerden teşekkül etmiştir. Zira bu grup çalışma evreninin %89,5’ini oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin mesleki kıdeme göre dağılımları Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Mesleki Kıdeme Göre Dağılım

	<i>1-5 yıl</i>	<i>6-10 yıl</i>	<i>11-15 yıl</i>	<i>16-20 yıl</i>	<i>21 yıl ve yukarısı</i>	<i>Toplam</i>
<i>f</i>	45	26	47	16	9	143
<i>%</i>	31,5	18,2	32,9	11,2	6,3	100,0

Tabloya göre çalışma evreninde mesleki kıdemi 11-15 yıl arasında olan öğretmenler en yüksek orana sahip gruptur (% 32,9). Ancak 1-5 yıl arasında mesleki

kıdeme sahip öğretmenlerin oranı da önemli bir paya sahiptir. Bu grup da çalışma evreninin % 31,5'ini oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kariyer basamağına göre dağılımları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Kariyer Basamağına Göre Dağılım

	<i>Aday öğretmen</i>	<i>Öğretmen</i>	<i>Uzman öğretmen</i>	<i>Toplam</i>
<i>f</i>	5	118	20	143
<i>%</i>	3,5	82,5	14,0	100,0

Tablo incelendiğinde kariyer basamağı öğretmen olan grup çalışma evreninde önemli bir orana sahiptir. Aday öğretmen oranının azlığı yapılan araştırma lehine bir durumdur. Çünkü aday öğretmenlerin mesleklerinin ilk yıllarında gözlem gezisi yapmış olma ihtimali düşüktür. Yine uzman öğretmen sayısının düşük olduğu da göze çarpmaktadır. Kariyer sınavlarının MEB tarafından periyodik olarak yapılmamasının bu sonucu ortaya çıkardığı düşünülmektedir. Ayrıca tablodaki bilgiler için şunu da ifade etmek gerekir. 13/08/2005 tarihli ve 25905 sayılı resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren MEB *Öğretmenlik Kariyer Basamaklarında Yükselme Yönetmeliği*'nde öğretmenlik kariyer basamakları, adaylık döneminden sonraki öğretmenlik, uzman öğretmenlik ve başöğretmenlik basamaklarını ifade eder şeklinde tanımlanmıştır. Buradan da anlaşılacağı gibi aday öğretmenlik kariyer basamakları içinde yer almamaktadır. Ancak ülkemizde, öğretmen ihtiyacından dolayı öğretmenlerin adaylık süreci kanun ve yönetmeliklerle çizilen sınırlarda geçmemektedir. Örneğin *MEB Aday Memurların Yetiştirilmelerine İlişkin Yönetmeliğe* göre aday öğretmenler rehber öğretmen nezaretinde derse girer, müstakil ders veremezler. Ancak bunun uygulanması mümkün görülmemektedir. Bu nedenle araştırmamızda aday öğretmenlik kariyer başlangıcı olarak kabul edilmiş ve kariyer basamakları içerisinde değerlendirilmiştir.

Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrenim durumlarına göre dağılımları Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Öğrenim Durumlarına Göre Dağılım

	<i>Lisans</i>	<i>Lisansüstü</i>	<i>Eğitim Enstitüsü</i>	<i>Toplam</i>
<i>f</i>	136	5	2	143
<i>%</i>	95,1	3,5	1,4	100,0

Tabloya göre çalışma evrenindeki öğretmenlerin önemli bir bölümü lisans mezunudur (%95,1). Lisansüstü mezunu öğretmen sayısının az olduğu görülmektedir (%3,5). Lisansüstü eğitiminin ekstra çaba gerektirmesi, öğretmenlerin okuldaki ders programlarının yoğunluğu nedeniyle lisansüstü eğitime zaman bulamaması, okul idarelerinin derslerin dağılımı ve ders programlarını oluşturmada yaşadıkları sıkıntılar nedeniyle öğretmenlerin lisansüstü eğitim yapmasına sıcak bakmaması, kırsal kesimdeki ulaşım problemleri, tayinlerde öğretmenlerin zorunlu hizmeti tamamlaması halinde öğrenim ömründen yararlanabilmesi gibi nedenler bu sayının az olmasının nedenleri arasında sayılabilir.

Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin mezuniyet alanlarına göre dağılımları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Mezuniyet Alanlarına Göre Dağılım

		Mezuniyet Alanı						Toplam
		Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	Tarih Öğretmenliği	Coğrafya Öğretmenliği	Tarih Bölümü	Coğrafya Bölümü	Diğer(Eğitim Enstitüsü)	
Toplam	f	80	37	9	13	2	2	143
	%	55,9	25,9	6,3	9,1	1,4	1,4	100,0

Tabloya göre görevli öğretmenlerin çoğunluğu Sosyal Bilgiler Öğretmenliği mezunudur (%55,9). Ancak Tarih Öğretmenliği mezunu olup Sosyal Bilgiler Öğretmeni olarak atanan öğretmenlerin oranının da yüksekliği dikkat çekmektedir (%25,9).

Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çalıştıkları kurumdan memnuniyetlerine göre dağılımları Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Kurum Memnuniyetine Göre Dağılım

		Çalıştığınız kurumdan memnun musunuz?		Toplam
		Evet	Hayır	
Toplam	f	133	10	143
	%	93,0	7,0	100,0

Tabloya göre öğretmenlerin büyük çoğunluğu çalıştıkları kurumdan memnun olduklarını belirtmişlerdir (%93,0). Çalıştığı kurumdan memnun olan bireylerin kurumlarına katkılarının yüksek ve mesleklerini icra etmekte istekli, gayretli

oldukları kabul edildiğinde araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kuruma, derse ve öğrencilere katkılarının yüksek olduğu varsayılabilir.

Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin müzekart uygulamasından haberdar olma durumlarına göre dağılımları Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Müzekart Uygulamasından Haberdar Olma Durumuna Göre Dağılım

		<i>Müzekart uygulamasından haberdar mısınız?</i>		<i>Toplam</i>
		<i>Evet</i>	<i>Hayır</i>	
<i>Toplam</i>	<i>f</i>	119	24	143
	<i>%</i>	83,2	16,8	100,0

Tabloya göre öğretmenlerin çoğunluğu müzekart uygulamasından haberdardır (%83,2). Ancak %16,8’lik haberdar olmayan bir grubun var olduğu da görülmektedir. Müze ve ören yerlerine girişlerde ödenen ücretleri önemli ölçüde azaltan bu uygulamadan haberdar olmayan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin varlığı düşündürücüdür.

Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin müzekart sahibi olma durumlarına göre dağılımları Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Müzekart Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılım

		<i>Müzekartınız var mı?</i>		<i>Toplam</i>
		<i>Evet</i>	<i>Hayır</i>	
<i>Toplam</i>	<i>f</i>	44	99	143
	<i>%</i>	30,8	69,2	100,0

Tabloya göre öğretmenlerin müzekart sahibi olma oranı % 30,8’dir. Müzekartın avantajları göz önünde bulundurulduğunda bu oran oldukça düşüktür. Müze ve ören yerlerine girişlerde önemli bir işlevi olan bu kartın Sosyal Bilgiler öğretmenleri tarafından edinilmemesinin gerekçeleri araştırılmalıdır. Çünkü bir önceki tabloya göre öğretmenlerin %83,2’si bu karttan haberdardır. Ayrıca Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yayımlanan *Müze ve Örenyerlerine Girişlerde Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönerge*’de belirtildiğine göre öğretmenlere Müzekart fiyatı üzerinden %50 indirim uygulanmaktadır. 2012 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı’na bağlı bulunan tüm müze ve ören yerlerinin kapılarını 1 yıl boyunca sınırsız olarak açan müzekart sadece 30 TL’dir. Ülkemizdeki müze ve ören

yerlerine giriş ücretlerinin 3 ile 25 TL arasında değiştiği düşünüldüğünde bu fiyatın oldukça makul olduğu görülecektir.

2. GÖZLEM GEZİLERİNİN KULLANIMINA İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrencileriyle beraber gözlem gezisi yapma durumlarına göre dağılımları Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Gözlem Gezisi Yapma Durumuna Göre Dağılım

		<i>Sosyal Bilgiler derslerinde öğrencilerle gözlem gezisi yaptınız mı?</i>		<i>Toplam</i>
		<i>Evet</i>	<i>Hayır</i>	
<i>Toplam</i>	<i>f</i>	99	44	143
	<i>%</i>	69,2	30,8	100,0

Tabloda öğretmenlerin %69,2’sinin öğrencileriyle birlikte gözlem gezisi yaptığı görülmektedir. Öğretmenlerin %30,8’i ise henüz öğrencileriyle birlikte gözlem gezisi yapmamıştır. Sosyal Bilgiler dersinin olmazsa olmazları arasında sayılan gözlem gezilerini henüz kullanmayan öğretmenlerin oranının yüksek olduğu belirtilebilir.

Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin mevcut eğitim öğretim yılı planlarında gözlem gezisine yer verme durumlarına göre dağılımları Tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 13. Mevcut Eğitim Öğretim Yılı Planlarında Gözlem Gezisine Yer Verme Durumuna Göre Dağılım

		<i>Mevcut eğitim öğretim yılı planlarınızda gözlem gezisine kaç defa yer verdiniz?</i>					<i>Toplam</i>
		<i>Hiç yer vermedim</i>	<i>1 defa</i>	<i>2 defa</i>	<i>3 defa</i>	<i>4 defa ve daha fazla</i>	
<i>Toplam</i>	<i>f</i>	81	29	20	7	6	143
	<i>%</i>	56,6	20,3	14,0	4,9	4,2	100,0

Tablo incelendiğinde öğretmenlerin yarıdan fazlasının mevcut eğitim öğretim yılında gözlem gezilerine yer vermediği anlaşılmaktadır (% 56,6). Bu durum gözlem gezilerinin Sosyal Bilgiler derslerinde yeterince kullanılmadığının bir kanıtıdır.

Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrencileriyle beraber en son gözlem gezisi yaptıkları eğitim öğretim yılına göre dağılımları Tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 14. En Son Gözlem Gezisi Yapılan Eğitim Öğretim Yılına Göre Dağılım

		<i>En son hangi eğitim öğretim yılında öğrencilerinizle beraber gözlem gezisi yaptınız?</i>					<i>Toplam</i>
		<i>2011-2012</i>	<i>2010-2011</i>	<i>2009-2010</i>	<i>2008-2009</i>	<i>2007-2008 ve öncesi</i>	
<i>Toplam</i>	<i>f</i>	25	42	8	7	17	99
	<i>%</i>	25,3	42,4	8,1	7,1	17,2	100,0

Öğretmenlerin önemli bölümü bir önceki eğitim öğretim yılında öğrencileriyle birlikte gözlem gezisi yapmıştır. Ancak bu öğretmenlerin en azından yarıya yakını mevcut eğitim öğretim yılı planlarında gözlem gezisine yer vermemiştir.

Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrencileriyle gözlem gezisi amacıyla gittikleri mekânlarda rehber bulmakta zorlanma durumlarına göre dağılımları Tablo 15’te verilmiştir.

Tablo 15. Gözlem Gezisi Amacıyla Gidilen Mekânlarda Rehber Bulmakta Zorlanma Durumuna Göre Dağılım

		<i>Gözlem gezisi amacıyla öğrencileri götürdüğünüz mekânlarda rehber bulmakta zorlandınız mı?</i>			<i>Toplam</i>
		<i>Evet, zorlandım</i>	<i>Hayır, zorlanmadım</i>	<i>Rehbere ihtiyacım olmadı</i>	
<i>Toplam</i>	<i>f</i>	22	45	32	99
	<i>%</i>	22,2	45,5	32,3	100,0

Öğretmenlerin yarıya yakını rehber bulmakta zorlanmadıklarını ifade etmişlerdir (%45,5). Bu memnuniyet verici bir durumdur. Çünkü özellikle tarihi mekân ziyaretlerinde iyi bir rehber mekânın ruhunu öğrencilere yansıtabilme ve böylece gezi bir anlam kazanabilmektedir.

Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin gözlem gezisini kullandıkları dönemlere göre dağılımları Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo 16. Gözlem Gezisinin Kullanıldığı Döneme Göre Dağılım

		Gözlem gezisini daha çok hangi dönemlerde kullandınız?						Toplam
		Konu işlenirken eşzamanlı olarak	Bahar aylarında	Belirli gün ve haftalarda	Resmi bayramlarda	Eğitim öğretim yılının sonunda	Turizm haftasında	
Toplam	f	14	51	6	1	23	4	99
	%	14,1	51,5	6,1	1,0	23,2	4,0	100,0

Tabloya göre öğretmenlerin %51'5'i gözlem gezisini daha çok bahar aylarında kullanmıştır. Ülkemizin iklim koşulları düşünüldüğünde bu durum normal karşılanmalıdır. Bu dönemin tercihi iki açıdan önemlidir. Birincisi bahar ile birlikte havaların ısınmaya başlaması ve öğrencilerin okuldaki motivasyonlarının düşmesi derslerin işleyişini aksatmaktadır. Yapılan geziler ise öğrencilerde ekstra motivasyona neden olmaktadır. Yine bu dönem merkezi sınavlar öncesine denk gelmektedir. Bu nedenle öğrencilerin sınavlar öncesi yaşayabilecekleri stresi en aza indirmede yardımcı olacak gezilerin bu dönemlerde yapılması önem arz etmektedir.

3. GÖZLEM GEZİLERİNİN KULLANIM AMACINA İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin gözlem gezilerini kullanım amaçları ile ilgili istatistiki bilgiler Tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17. Gözlem Gezilerinin Kullanım Amacına İlişkin İstatistiki Bilgiler

			1	2	3	4	5	\bar{x}	S
1	Ünitenin/konunun başlangıcında dikkati çekme amacıyla kullanırım.	f	24	11	33	26	5	2,76	3
		%	24,2	11,1	33,3	26,3	5,1		
2	Ünitenin/konunun başlangıcında öğrencileri güdüleme amacıyla kullanırım.	f	13	19	32	28	7	2,96	3
		%	13,1	19,2	32,3	28,3	7,1		
3	Ünitenin/konunun sonunda pekiştirme amacıyla kullanırım.	f	10	3	37	34	15	3,41	4
		%	10,1	3	37,4	34,3	15,2		
4	Ünitenin/konunun sonunda değerlendirme amacıyla kullanırım.	f	17	14	39	17	12	2,92	3
		%	17,2	14,1	39,4	17,2	12,1		
5	Üniteden/konudan bağımsız olarak öğrencilerin derse olan motivasyonlarını artırmak amacıyla kullanırım.	f	6	11	34	20	28	3,53	4
		%	6,1	11,1	34,3	20,2	28,3		

1=Hiçbir zaman, 2=Çok nadir, 3=Ara sıra, 4=Sık sık, 5=Her zaman, \bar{x} =Ortalama, S=Sonuç

Tabloya göre öğretmenler gözlem gezisini daha çok üniteden/konudan bağımsız olarak öğrencilerin derse olan motivasyonlarını artırmak amacıyla kullanmaktadır. Yine önemli bir kısım ise ünitenin/konunun sonunda pekiştirme amacıyla kullandığını ifade etmiştir. Bu durum öğretmenlerin gözlem gezilerini en çok kullandıkları dönemin bahar ayları olmasını da destekler niteliktedir.

Öğretmenler gözlem gezisini ünitenin/konunun başında dikkati çekme ve güdüleme, ünitenin/konunun sonunda değerlendirme amacıyla daha az kullanmaktadırlar.

3.1. BİRİNCİ ALT PROBLEM

Araştırmanın birinci alt problemi “Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin gözlem gezilerini kullanım amaçları arasında cinsiyet, yaş, kıdem, kariyer, öğrenim durumu, mezuniyet alanı ve kurum memnuniyeti değişkenleri bakımından anlamlı bir farklılık var mıdır?” şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 18. Öğretmenlerin gözlem gezilerini kullanım amaçları arasındaki anlamlı farklılıkları cinsiyete göre tespit etmek için yapılan analizin sonuçları

	CİNSİYET	N	\bar{X}	SS	P
1	<i>Bay</i>	61	2,59	1,22	,068
	<i>Bayan</i>	38	3,05	1,18	
2	<i>Bay</i>	61	2,75	1,12	,016*
	<i>Bayan</i>	38	3,31	1,09	
3	<i>Bay</i>	61	3,22	1,08	,035*
	<i>Bayan</i>	38	3,71	1,08	
4	<i>Bay</i>	61	2,85	1,10	,431
	<i>Bayan</i>	38	3,05	1,39	
5	<i>Bay</i>	61	3,29	1,17	,010*
	<i>Bayan</i>	38	3,92	1,12	

* $p < .05$

1. alt probleme yönelik verilen yanıtların cinsiyete göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan “t” testinde; “Ünitenin/konunun başlangıcında öğrencileri güdüleme amacıyla kullanırım.”, “Ünitenin/konunun sonunda pekiştirme amacıyla kullanırım.” ve “Üniteden/konudan bağımsız olarak öğrencilerin derse olan motivasyonlarını artırmak amacıyla kullanırım.” ifadelerine katılımda bayan öğretmenlerin lehine anlamlı bir farklılığın olduğu anlaşılmıştır ($p < .05$).

Bayan öğretmenlerin “Ünitenin/konunun başlangıcında öğrencileri güdüleme amacıyla kullanırım.” ifadesine katılımları ($\bar{X} = 3,31$) erkek öğretmenlere göre ($\bar{X} = 2,75$) daha yüksektir. Bayan öğretmenler “Ünitenin/konunun sonunda pekiştirme amacıyla kullanırım.” ifadesine ($\bar{X} = 3,71$) erkek öğretmenlerden ($\bar{X} = 3,22$) daha fazla katılmışlardır. Yine bayan öğretmenler “Üniteden/konudan bağımsız olarak öğrencilerin derse olan motivasyonlarını artırmak amacıyla kullanırım.” ifadesine ($\bar{X} = 3,92$) erkek öğretmenlerden ($\bar{X} = 3,29$) daha yüksek oranlarda katılım göstermişlerdir (Tablo 18).

Tablo 19. Öğretmenlerin gözlem gezilerini kullanım amaçları arasındaki anlamlı farklılıkları yaşa göre tespit etmek için yapılan analiz sonuçları

	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P
1	Gruplararası	1,523	2	,761	,500	,608
	Gruplariçi	146,134	96	1,522		
	Toplam	147,657	98			
2	Gruplararası	1,062	2	,531	,405	,668
	Gruplariçi	125,847	96	1,311		
	Toplam	126,909	98			
3	Gruplararası	,986	2	,493	,398	,673
	Gruplariçi	119,034	96	1,240		
	Toplam	120,020	98			
4	Gruplararası	2,727	2	1,363	,910	,406
	Gruplariçi	143,778	96	1,498		
	Toplam	146,505	98			
5	Gruplararası	2,763	2	1,382	,976	,380
	Gruplariçi	135,863	96	1,415		
	Toplam	138,626	98			

1. alt probleme yönelik verilen yanıtların yaş değişkenine göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan tek yönlü varyans analizinde, test edilen gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı Tablo 19'un incelenmesi sonucunda anlaşılmıştır ($p > .05$).

Tablo 20. Öğretmenlerin gözlem gezilerini kullanım amaçları arasındaki anlamlı farklılıkları kıdeme göre tespit etmek için yapılan analiz sonuçları

	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P
1	Gruplararası	13,923	4	3,481	2,447	,052
	Gruplariçi	133,733	94	1,423		
	Toplam	147,657	98			
2	Gruplararası	14,002	4	3,500	2,914	,025*
	Gruplariçi	112,908	94	1,201		
	Toplam	126,909	98			
3	Gruplararası	8,994	4	2,248	1,904	,116
	Gruplariçi	111,026	94	1,181		
	Toplam	120,020	98			
4	Gruplararası	10,294	4	2,574	1,776	,140
	Gruplariçi	136,211	94	1,449		
	Toplam	146,505	98			
5	Gruplararası	15,621	4	3,905	2,984	,023*
	Gruplariçi	123,005	94	1,309		
	Toplam	138,626	98			

* $p < .05$

1. alt probleme yönelik verilen yanıtların kıdem değişkenine göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan tek yönlü

varyans analizinde; “Ünitenin/konunun başlangıcında öğrencileri güdüleme amacıyla kullanırım.” ifadesine katılımda mesleki kıdemi 1-5 yıl olanlar ile mesleki kıdemi 21 yıl ve yukarısı olanlar arasında; “Üniteden/konudan bağımsız olarak öğrencilerin derse olan motivasyonlarını artırmak amacıyla kullanırım.” ifadesine katılımda mesleki kıdemi 16-20 yıl olanlar ile mesleki kıdemi 21 yıl ve yukarısı olanlar arasında anlamlı bir farklılığın olduğu anlaşılmıştır ($p<.05$).

Mesleki kıdemi 1-5 yıl olanların “Ünitenin/konunun başlangıcında öğrencileri güdüleme amacıyla kullanırım.” ifadesine katılımları ($\bar{X}=3,32$) mesleki kıdemi 21 yıl ve yukarısı olanlardan ($\bar{X}=2,25$); mesleki kıdemi 16-20 yıl olanların “Üniteden/konudan bağımsız olarak öğrencilerin derse olan motivasyonlarını artırmak amacıyla kullanırım.” ifadesine katılımları ($\bar{X}=4,15$) mesleki kıdemi 21 yıl ve yukarısı olanlardan ($\bar{X}=2,50$) daha yüksektir (Tablo 20).

Tablo 21. Öğretmenlerin gözlem gezilerini kullanım amaçları arasındaki anlamlı farklılıkları kariyere göre tespit etmek için yapılan analizin sonuçları

	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P
1	Gruplararası	6,474	2	3,237	2,201	,116
	Gruplarıçi	141,182	96	1,471		
	Toplam	147,657	98			
2	Gruplararası	2,669	2	1,335	1,031	,360
	Gruplarıçi	124,240	96	1,294		
	Toplam	126,909	98			
3	Gruplararası	1,410	2	,705	,571	,567
	Gruplarıçi	118,610	96	1,236		
	Toplam	120,020	98			
4	Gruplararası	,110	2	,055	,036	,965
	Gruplarıçi	146,395	96	1,525		
	Toplam	146,505	98			
5	Gruplararası	4,898	2	2,449	1,758	,178
	Gruplarıçi	133,728	96	1,393		
	Toplam	138,626	98			

1. alt probleme yönelik verilen yanıtların kariyer değişkenine göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan tek yönlü varyans analizinde; test edilen gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı Tablo 21’in incelenmesi sonucunda anlaşılmıştır ($p>.05$).

Tablo 22. Öğretmenlerin gözlem gezilerini kullanım amaçları arasındaki anlamlı farklılıkları öğrenim durumuna göre tespit etmek için yapılan analiz sonuçları

	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P
1	Gruplararası	2,117	2	1,059	,698	,500
	Gruplariçi	145,539	96	1,516		
	Toplam	147,657	98			
2	Gruplararası	2,100	2	1,050	,808	,449
	Gruplariçi	124,809	96	1,300		
	Toplam	126,909	98			
3	Gruplararası	,253	2	,126	,101	,904
	Gruplariçi	119,767	96	1,248		
	Toplam	120,020	98			
4	Gruplararası	,401	2	,200	,132	,877
	Gruplariçi	146,104	96	1,522		
	Toplam	146,505	98			
5	Gruplararası	,600	2	,300	,209	,812
	Gruplariçi	138,026	96	1,438		
	Toplam	138,626	98			

1. alt probleme yönelik verilen yanıtların öğrenim durumu değişkenine göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan tek yönlü varyans analizinde, test edilen gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı Tablo 22'nin incelenmesi sonucunda anlaşılmıştır ($p > .05$).

Tablo 23. Öğretmenlerin gözlem gezilerini kullanım amaçları arasındaki anlamlı farklılıkları mezuniyet alanına göre tespit etmek için yapılan analiz sonuçları

	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P
1	Gruplararası	2,755	5	,551	,354	,879
	Gruplariçi	144,901	93	1,558		
	Toplam	147,657	98			
2	Gruplararası	6,478	5	1,296	1,001	,422
	Gruplariçi	120,431	93	1,295		
	Toplam	126,909	98			
3	Gruplararası	4,493	5	,899	,723	,607
	Gruplariçi	115,527	93	1,242		
	Toplam	120,020	98			
4	Gruplararası	3,005	5	,601	,389	,855
	Gruplariçi	143,500	93	1,543		
	Toplam	146,505	98			
5	Gruplararası	4,869	5	,974	,677	,642
	Gruplariçi	133,758	93	1,438		
	Toplam	138,626	98			

1. alt probleme yönelik verilen yanıtların mezuniyet alanı değişkenine göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan tek yönlü varyans analizinde; test edilen gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı Tablo 23'ün incelenmesi sonucunda anlaşılmıştır ($p > .05$).

Tablo 24. Öğretmenlerin gözlem gezilerini kullanım amaçları arasındaki anlamlı farklılıkları kurum memnuniyetine göre tespit etmek için yapılan analizin sonuçları

	YANIT	N	\bar{X}	SS	P
1	Evet	93	2,76	1,26	,747
	Hayır	6	2,83	,40	
2	Evet	93	3,01	1,15	,159
	Hayır	6	2,33	,51	
3	Evet	93	3,44	1,13	,000*
	Hayır	6	3,00	,00	
4	Evet	93	2,91	1,25	,254
	Hayır	6	3,16	,40	
5	Evet	93	3,55	1,19	,436
	Hayır	6	3,16	1,16	

* $p < .05$

1. alt probleme yönelik verilen yanıtların kurum memnuniyeti değişkenine göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan “t” testinde; “Ünitenin/konunun sonunda pekiştirme amacıyla kullanırım.” ifadesine katılımda kurumundan memnun olan öğretmenler lehine anlamlı bir farklılığın olduğu anlaşılmıştır ($p < .05$).

Kurumundan memnun olan öğretmenlerin “Ünitenin/konunun sonunda pekiştirme amacıyla kullanırım.” ifadesine katılımları ($\bar{X} = 3,44$) kurumundan memnun olmayan öğretmenlere ($\bar{X} = 3,00$) göre daha yüksektir (Tablo 24).

4. GÖZLEM GEZİLERİ SONRASI SINIFTA DÜZENLENEN ETKİNLİKLERE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin gezi sonrası sınıfta düzenlenen etkinlikleri kullanma sıklıkları ile ilgili istatistiksel bilgiler Tablo 25’te verilmiştir.

Tablo 25. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Gezi Sonrası Sınıfta Düzenlenen Etkinlikleri Kullanma Sıklığı

		1	2	3	4	5	\bar{X}	S	
1	Sözlü anlatım (tartışma, soru-cevap)	f	4	8	19	39	29	3,81	4
		%	4,0	8,1	19,2	39,4	29,3		
2	Yazılı anlatım (kompozisyon yazdırma)	f	10	20	47	13	9	2,90	3
		%	10,1	20,2	47,5	13,1	9,1		

3	Görsel anlatım (resim yaptırma)	f	29	24	23	15	8	2,48	2
		%	29,3	24,2	23,2	15,2	8,1		
4	Fotoğraf sergisi	f	24	24	25	18	8	2,61	3
		%	24,2	24,2	25,3	18,2	8,1		
5	Form doldurtma	f	35	36	15	10	3	2,09	2
		%	35,4	36,4	15,2	10,1	3,0		
6	Gezi videolarının izletilmesi	f	19	10	33	22	15	3,04	3
		%	19,2	10,1	33,3	22,2	15,2		

1=Hiçbir zaman, 2=Çok nadir, 3=Ara sıra, 4=Sık sık, 5=Her zaman, \bar{X} =Ortalama, S=Sonuç

Tabloya göre öğretmenler gezi sonrası sınıfta çoğunlukla sözlü anlatım (tartışma, soru cevap) etkinliğini kullanmaktadırlar. Diğer etkinliklere nazaran daha pratik ve hazırlık gerektirmeyen bir etkinlik olması nedeniyle tercih edildiği düşünülmektedir. Öğretmenler tarafından çok nadir tercih edilen etkinlikler ise görsel anlatım (resim yaptırma) ve form doldurtma etkinlikleridir.

4.1. İKİNCİ ALT PROBLEM

Araştırmanın ikinci alt problemi “Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin gözlem gezisi sonrası sınıfta düzenlenen etkinlikleri kullanma sıklıklarında cinsiyet, yaş, kıdem, kariyer, öğrenim durumu, mezuniyet alanı ve kurum memnuniyeti değişkenleri bakımından anlamlı bir farklılık var mıdır?” şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 26. Öğretmenlerin Gezi Sonrası Sınıfta Düzenlenen Etkinlikleri Kullanım Sıklıkları Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Cinsiyete Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları

	CİNSİYET	N	\bar{X}	SS	P
1	Bay	61	3,85	1,12	,689
	Bayan	38	3,76	,99	
2	Bay	61	2,77	1,00	,097
	Bayan	38	3,13	1,09	
3	Bay	61	2,39	1,30	,371
	Bayan	38	2,63	1,23	
4	Bay	61	2,44	1,25	,082
	Bayan	38	2,89	1,22	
5	Bay	61	2,08	1,18	,918
	Bayan	38	2,10	,92	
6	Bay	61	2,86	1,40	,080
	Bayan	38	3,31	1,09	

2. alt probleme yönelik verilen yanıtların cinsiyete göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan “t” testinde; test edilen gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı Tablo 26’nın incelenmesi sonucu anlaşılmıştır (p>.05).

Tablo 27. Öğretmenlerin Gezi Sonrası Sınıfta Düzenlenen Etkinlikleri Kullanım Sıklıkları Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Yaşa Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları

	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P
1	Gruplararası	1,206	2	,603	,519	,597
	Gruplariçi	111,522	96	1,162		
	Toplam	112,727	98			
2	Gruplararası	,169	2	,084	,075	,928
	Gruplariçi	108,013	96	1,125		
	Toplam	108,182	98			
3	Gruplararası	4,538	2	2,269	1,395	,253
	Gruplariçi	156,189	96	1,627		
	Toplam	160,727	98			
4	Gruplararası	1,411	2	,706	,440	,645
	Gruplariçi	154,003	96	1,604		
	Toplam	155,414	98			
5	Gruplararası	8,452	2	4,226	3,766	,027*
	Gruplariçi	107,729	96	1,122		
	Toplam	116,182	98			
6	Gruplararası	5,449	2	2,724	1,611	,205
	Gruplariçi	162,390	96	1,692		
	Toplam	167,838	98			

*p<.05

2. alt probleme yönelik verilen yanıtların yaş değişkenine göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan tek yönlü varyans analizinde, “Form doldurma” etkinliğini kullanım sıklığında yaşı 46-55 arası olan grup ile yaşı 26-35 ve 36-45 arası olan gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olduğu anlaşılmıştır (p<.05).

Yaşı 46-55 arasında olanlar ($\bar{X}=1,12$) gezi sonrası “Form doldurma” etkinliğini yaşı 36-45 arasında olanlardan ($\bar{X}=2,09$) ve yaşı 26-35 arasında olanlardan ($\bar{X}=2,22$) daha nadir kullanmaktadırlar (Tablo 27).

Tablo 28. Öğretmenlerin Gezi Sonrası Sınıfta Düzenlenen Etkinlikleri Kullanım Sıklıkları Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Kıdeme Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları

	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P
1	Gruplararası	8,102	4	2,026	1,820	,131
	Gruplariçi	104,625	94	1,113		
	Toplam	112,727	98			
2	Gruplararası	3,323	4	,831	,745	,564
	Gruplariçi	104,858	94	1,116		
	Toplam	108,182	98			

3	<i>Gruplararası</i>	8,593	4	2,148	1,327	,265
	<i>Gruplarıçi</i>	152,134	94	1,618		
	<i>Toplam</i>	160,727	98			
4	<i>Gruplararası</i>	4,085	4	1,021	,634	,639
	<i>Gruplarıçi</i>	151,330	94	1,610		
	<i>Toplam</i>	155,414	98			
5	<i>Gruplararası</i>	11,047	4	2,762	2,469	,050*
	<i>Gruplarıçi</i>	105,135	94	1,118		
	<i>Toplam</i>	116,182	98			
6	<i>Gruplararası</i>	7,654	4	1,914	1,123	,350
	<i>Gruplarıçi</i>	160,184	94	1,704		
	<i>Toplam</i>	167,838	98			

* $p \leq 05$

2. alt probleme yönelik verilen yanıtların kıdem değişkenine göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan tek yönlü varyans analizinde, “*Form doldurma*” etkinliğini kullanım sıklığında mesleki kıdemi 1-5 yıl olan grup ile mesleki kıdemi 21 yıl ve yukarısı olan grup arasında anlamlı bir farklılığın olduğu anlaşılmıştır ($p \leq 05$).

Mesleki kıdemi 21 yıl ve yukarısı olanlar ($\bar{X} = 1,25$) gezi sonrası “*Form doldurma*” etkinliğini mesleki kıdemi 1-5 yıl olanlardan ($\bar{X} = 2,48$) daha nadir kullanmaktadırlar (Tablo 28).

Tablo 29. Öğretmenlerin Gezi Sonrası Sınıfta Düzenlenen Etkinlikleri Kullanım Sıklıkları Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Kariyere Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları

	<i>Varyansın kaynağı</i>	<i>Kareler toplamı</i>	<i>sd</i>	<i>Kareler ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
1	<i>Gruplararası</i>	6,784	2	3,392	3,073	,051
	<i>Gruplarıçi</i>	105,944	96	1,104		
	<i>Toplam</i>	112,727	98			
2	<i>Gruplararası</i>	,189	2	,094	,084	,920
	<i>Gruplarıçi</i>	107,993	96	1,125		
	<i>Toplam</i>	108,182	98			
3	<i>Gruplararası</i>	6,755	2	3,378	2,106	,127
	<i>Gruplarıçi</i>	153,972	96	1,604		
	<i>Toplam</i>	160,727	98			
4	<i>Gruplararası</i>	11,921	2	5,961	3,988	,022*
	<i>Gruplarıçi</i>	143,493	96	1,495		
	<i>Toplam</i>	155,414	98			
5	<i>Gruplararası</i>	2,432	2	1,216	1,026	,362
	<i>Gruplarıçi</i>	113,750	96	1,185		
	<i>Toplam</i>	116,182	98			

6	Gruplararası	7,838	2	3,919	2,352	,101
	Gruplariçi	160,000	96	1,667		
	Toplam	167,838	98			

*p<.05

2. alt probleme yönelik verilen yanıtların kariyer değişkenine göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan tek yönlü varyans analizinde; “Fotoğraf sergisi” etkinliğini kullanım sıklığında kariyer basamağı aday öğretmen olanlar ile kariyer basamağı öğretmen ve kariyer basamağı uzman öğretmen olanlar arasında anlamlı bir farklılığın olduğu anlaşılmıştır (p<.05).

Kariyer basamağı aday öğretmen olanlar($\bar{X}=5,00$) gezi sonrası “Fotoğraf sergisi” etkinliğini kariyer basamağı öğretmen($\bar{X}=2,59$) ve kariyer basamağı uzman öğretmen olanlardan($\bar{X}=2,43$) daha sık kullanmaktadırlar (Tablo 29).

Tablo 30. Öğretmenlerin Gezi Sonrası Sınıfta Düzenlenen Etkinlikleri Kullanım Sıklıkları Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Öğrenim Durumuna Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları

	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P
1	Gruplararası	,851	2	,426	,365	,695
	Gruplariçi	111,876	96	1,165		
	Toplam	112,727	98			
2	Gruplararası	2,047	2	1,024	,926	,400
	Gruplariçi	106,135	96	1,106		
	Toplam	108,182	98			
3	Gruplararası	,938	2	,469	,282	,755
	Gruplariçi	159,789	96	1,664		
	Toplam	160,727	98			
4	Gruplararası	8,005	2	4,003	2,607	,079
	Gruplariçi	147,409	96	1,536		
	Toplam	155,414	98			
5	Gruplararası	3,677	2	1,839	1,569	,214
	Gruplariçi	112,504	96	1,172		
	Toplam	116,182	98			
6	Gruplararası	6,849	2	3,425	2,042	,135
	Gruplariçi	160,989	96	1,677		
	Toplam	167,838	98			

2. alt probleme yönelik verilen yanıtların öğrenim durumu değişkenine göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan tek yönlü varyans analizinde, test edilen gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı Tablo 30’un incelenmesi sonucunda anlaşılmıştır (p>.05).

Tablo 31. Öğretmenlerin Gezi Sonrası Sınıfta Düzenlenen Etkinlikleri Kullanım Sıklıkları Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Mezuniyet Alanına Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları

	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P
1	Gruplararası	5,383	5	1,077	,933	,464
	Gruplariçi	107,345	93	1,154		
	Toplam	112,727	98			
2	Gruplararası	3,358	5	,672	,596	,703
	Gruplariçi	104,824	93	1,127		
	Toplam	108,182	98			
3	Gruplararası	2,834	5	,567	,334	,891
	Gruplariçi	157,893	93	1,698		
	Toplam	160,727	98			
4	Gruplararası	10,585	5	2,117	1,359	,247
	Gruplariçi	144,829	93	1,557		
	Toplam	155,414	98			
5	Gruplararası	13,251	5	2,650	2,395	,043*
	Gruplariçi	102,931	93	1,107		
	Toplam	116,182	98			
6	Gruplararası	22,975	5	4,595	2,950	,016*
	Gruplariçi	144,864	93	1,558		
	Toplam	167,838	98			

* $p < .05$

2. alt probleme yönelik verilen yanıtların mezuniyet alanı değişkenine göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan tek yönlü varyans analizinde “Form doldurma” etkinliğini kullanım sıklığında mezuniyet alanı diğer (Eğitim Enstitüsü) olanlar ile mezuniyet alanı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, Tarih Öğretmenliği ve Tarih Bölümü olanlar arasında; “Gezi videolarının izletilmesi” etkinliğini kullanım sıklığında mezuniyet alanı Tarih Öğretmenliği olanlar ile mezuniyet alanı Tarih Bölümü ve Coğrafya Bölümü olanlar arasında, mezuniyet alanı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği olanlarla mezuniyet alanı Coğrafya Bölümü olanlar arasında anlamlı bir farklılığın olduğu anlaşılmıştır ($p < .05$).

Mezuniyet alanı diğer (Eğitim Enstitüsü) olanlar ($\bar{X} = 1,00$) gezi sonrası “Form doldurma” etkinliğini mezuniyet alanı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ($\bar{X} = 2,39$), Tarih Öğretmenliği ($\bar{X} = 1,65$) ve Tarih Bölümü ($\bar{X} = 1,88$) olanlardan daha nadir kullanmaktadırlar. Mezuniyet alanı Tarih Öğretmenliği olanlar ($\bar{X} = 2,37$) gezi sonrası “Gezi videolarının izletilmesi” etkinliğini mezuniyet alanı Tarih Bölümü (\bar{X}

=3,55) ve Coğrafya Bölümü ($\bar{X}=4,00$) olanlardan; mezuniyet alanı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ($\bar{X}=3,31$) olanlar mezuniyet alanı Coğrafya Bölümü ($\bar{X}=4,00$) olanlardan daha nadir kullanmaktadırlar (Tablo 31).

Tablo 32. Öğretmenlerin Gezi Sonrası Sınıfta Düzenlenen Etkinlikleri Kullanım Sıklıkları Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Kurum Memnuniyetine Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları

	YANIT	N	\bar{X}	SS	P
1	Evet	93	3,79	1,09	,094
	Hayır	6	4,16	,40	
2	Evet	93	2,90	1,08	,392
	Hayır	6	3,00	,00	
3	Evet	93	2,50	1,28	,533
	Hayır	6	2,16	1,32	
4	Evet	93	2,63	1,24	,573
	Hayır	6	2,33	1,50	
5	Evet	93	2,10	1,11	,204
	Hayır	6	1,83	,40	
6	Evet	61	3,07	1,33	,299
	Hayır	38	2,50	,54	

2. alt probleme yönelik verilen yanıtların kurum memnuniyeti değişkenine göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan “t” testinde; test edilen gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı Tablo 32’nin incelenmesi sonucu anlaşılmıştır ($p>.05$).

5. GÖZLEM GEZİLERİNİ KULLANIMDA KARŞILAŞILAN ZORLUKLARA / ENGELLERE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin gözlem gezilerini kullanmada karşılaştığı zorluklar/engeller ile ilgili istatistiki bilgiler Tablo 33’te verilmiştir.

Tablo 33. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Gözlem Gezilerini Kullanmada Karşılaştığı Zorluklar/Engeller

		1	2	3	4	5	\bar{X}	S	
1	Kalabalık sınıfların yöntemi kullanmaya elverişli olmaması	f	24	11	33	26	5	2,76	3
		%	24,2	11,1	33,3	26,3	5,1		
2	Gezi esnasında kaza ve tehlikelerle karşılaşma olasılığı	f	5	22	36	29	7	3,11	3
		%	5,1	22,2	36,4	29,3	7,1		
3	Yoğun ders programı nedeniyle zaman bulamama	f	10	3	37	34	15	3,41	4
		%	10,1	3,0	37,4	34,3	15,2		
4	Okul idaresinin geziler konusunda olumsuz tutuma sahip olması	f	10	15	43	19	12	3,08	3
		%	10,1	15,2	43,4	19,2	12,1		

5	Gezilerin yasal sorumluluğunun ağır olması	f	6	11	34	20	28	3,53	4
		%	6,1	11,1	34,3	20,2	28,3		
6	Gözlem gezisi yapacak uygun mekân bulamama	f	25	43	15	10	6	2,28	2
		%	25,3	43,4	15,2	10,1	6,1		
7	Velilerin gezi masraflarını karşılamada sıkıntı çekmesi	f	4	4	20	35	36	3,95	4
		%	4,0	4,0	20,2	35,4	36,4		
8	Öğrencilerin gezilerdeki disiplinsiz davranışları	f	0	4	15	43	37	4,14	4
		%	,0	4,0	15,2	43,4	37,4		

1=Hiçbir zaman, 2=Çok nadir, 3=Ara sıra, 4=Sık sık, 5=Her zaman, \bar{X} =Ortalama, S=Sonuç

Tabloda Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin gözlem gezilerini neden gereğinden az kullandığıyla ilgili ipuçlarını görmek mümkündür. Öğretmenler karşılaştıkları en büyük zorluğun öğrencilerin gezilerdeki disiplinsiz davranışları olduğunu beyan etmişlerdir. Yine velilerin gezi masraflarını karşılamada sıkıntı çekmesi ve gezilerin yasal sorumluluğunun ağır olması gözlem gezilerinin kullanımında karşılaşılan en önemli engellerdir.

5.1. ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEM

Araştırmanın üçüncü alt problemi “Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin gözlem gezilerinin kullanımında karşılaşılan olası zorluklara/engellere ilişkin ifadelerle katılımlarında cinsiyet, yaş, kıdem, kariyer, öğrenim durumu, mezuniyet alanı ve kurum memnuniyeti değişkenleri bakımından anlamlı bir farklılık var mıdır?” şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 34. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerini Kullanımda Karşılaştığı Zorluklar/Engeller Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Cinsiyete Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları

	CİNSİYET	N	\bar{X}	SS	P
1	Bay	61	2,59	1,22	,068
	Bayan	38	3,05	1,18	
2	Bay	61	2,95	,95	,042*
	Bayan	38	3,36	1,02	
3	Bay	61	3,22	1,08	,035*
	Bayan	38	3,71	1,08	
4	Bay	61	2,93	1,03	,097
	Bayan	38	3,31	1,21	
5	Bay	61	3,29	1,17	,010*
	Bayan	38	3,92	1,12	
6	Bay	61	2,21	1,05	,441
	Bayan	38	2,39	1,26	
7	Bay	61	3,78	1,09	,037*
	Bayan	38	4,23	,91	

8	Bay	61	4,14	,87	,926
	Bayan	38	4,13	,74	

* $p < .05$

3. alt probleme yönelik verilen yanıtların cinsiyete göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan “t” testinde; “Gezi esnasında kaza ve tehlikelerle karşılaşma olasılığı”, “Yoğun ders programı nedeniyle zaman bulamama”, “Gezilerin yasal sorumluluğunun ağır olması” ve “Velilerin gezi masraflarını karşılamada sıkıntı çekmesi” ifadelerine katılımıda bayan öğretmenlerin lehine anlamlı bir farklılığın olduğu anlaşılmıştır ($p < .05$).

Bayan öğretmenlerin “Gezi esnasında kaza ve tehlikelerle karşılaşma olasılığı” ifadesine katılımı ($\bar{X} = 3,36$) erkek öğretmenlere göre ($\bar{X} = 2,95$) daha yüksektir. Bayan öğretmenler “Yoğun ders programı nedeniyle zaman bulamama”, ifadesine ($\bar{X} = 3,71$) erkek öğretmenlere göre ($\bar{X} = 3,22$) daha fazla katılmışlardır. Bayan öğretmenlerin “Gezilerin yasal sorumluluğunun ağır olması”, ifadesine katılımı ($\bar{X} = 3,92$) erkek öğretmenlere göre ($\bar{X} = 3,29$) daha yüksektir. Yine bayan öğretmenler “Velilerin gezi masraflarını karşılamada sıkıntı çekmesi”, ifadesine ($\bar{X} = 4,23$) erkek öğretmenlerden ($\bar{X} = 3,78$) daha fazla katılmışlardır (Tablo 34).

Genel bir ifade ile bayan öğretmenler gözlem gezilerini kullanmada daha yüksek oranda zorlukla/engelle karşılaşmaktadırlar.

Tablo 35. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerini Kullanımda Karşılaştığı Zorluklar/Engeller Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Yaşa Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları

	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P
1	Gruplararası	1,523	2	,761	,500	,608
	Gruplarıçi	146,134	96	1,522		
	Toplam	147,657	98			
2	Gruplararası	,723	2	,361	,357	,700
	Gruplarıçi	97,055	96	1,011		
	Toplam	97,778	98			
3	Gruplararası	,986	2	,493	,398	,673
	Gruplarıçi	119,034	96	1,240		
	Toplam	120,020	98			
4	Gruplararası	1,921	2	,961	,772	,465
	Gruplarıçi	119,432	96	1,244		
	Toplam	121,354	98			
5	Gruplararası	2,763	2	1,382	,976	,380
	Gruplarıçi	135,863	96	1,415		

	<i>Toplam</i>	138,626	98			
6	<i>Gruplararası</i>	2,344	2	1,172	,909	,406
	<i>Gruplarıçi</i>	123,737	96	1,289		
	<i>Toplam</i>	126,081	98			
7	<i>Gruplararası</i>	2,980	2	1,490	1,364	,260
	<i>Gruplarıçi</i>	104,858	96	1,092		
	<i>Toplam</i>	107,838	98			
8	<i>Gruplararası</i>	,867	2	,434	,639	,530
	<i>Gruplarıçi</i>	65,153	96	,679		
	<i>Toplam</i>	66,020	98			

3. alt probleme yönelik verilen yanıtların yaş değişkenine göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan tek yönlü varyans analizinde, test edilen gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı Tablo 35'in incelenmesi sonucunda anlaşılmıştır. ($p > .05$)

Tablo 36. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerini Kullanımda Karşılaştığı Zorluklar/Engeller Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Kıdeme Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları

	<i>Varyansın kaynağı</i>	<i>Kareler toplamı</i>	<i>sd</i>	<i>Kareler ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
1	<i>Gruplararası</i>	13,923	4	3,481	2,447	,052
	<i>Gruplarıçi</i>	133,733	94	1,423		
	<i>Toplam</i>	147,657	98			
2	<i>Gruplararası</i>	13,543	4	3,386	3,778	,007*
	<i>Gruplarıçi</i>	84,235	94	,896		
	<i>Toplam</i>	97,778	98			
3	<i>Gruplararası</i>	8,994	4	2,248	1,904	,116
	<i>Gruplarıçi</i>	111,026	94	1,181		
	<i>Toplam</i>	120,020	98			
4	<i>Gruplararası</i>	10,616	4	2,654	2,253	,069
	<i>Gruplarıçi</i>	110,738	94	1,178		
	<i>Toplam</i>	121,354	98			
5	<i>Gruplararası</i>	15,621	4	3,905	2,984	,023*
	<i>Gruplarıçi</i>	123,005	94	1,309		
	<i>Toplam</i>	138,626	98			
6	<i>Gruplararası</i>	1,016	4	,254	,191	,943
	<i>Gruplarıçi</i>	125,065	94	1,330		
	<i>Toplam</i>	126,081	98			
7	<i>Gruplararası</i>	5,529	4	1,382	1,270	,287
	<i>Gruplarıçi</i>	102,309	94	1,088		
	<i>Toplam</i>	107,838	98			
8	<i>Gruplararası</i>	3,357	4	,839	1,259	,292
	<i>Gruplarıçi</i>	62,663	94	,667		
	<i>Toplam</i>	66,020	98			

* $p < .05$

3. alt probleme yönelik verilen yanıtların kıdem değişkenine göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan tek yönlü varyans analizinde, “Gezi esnasında kaza ve tehlikelerle karşılaşma olasılığı” ve “Gezilerin yasal sorumluluğunun ağır olması” ifadelerine katılımda mesleki kıdemi 16-20 yıl olanlar ile mesleki kıdemi 21 yıl ve yukarısı olanlar arasında anlamlı bir farklılığın olduğu anlaşılmıştır ($p < .05$).

Mesleki kıdemi 16-20 yıl olanların “Gezi esnasında kaza ve tehlikelerle karşılaşma olasılığı” ifadesine katılımları ($\bar{X} = 3,69$) mesleki kıdemi 21 yıl ve yukarısı olanlardan ($\bar{X} = 2,37$) daha yüksektir. Yine aynı şekilde mesleki kıdemi 16-20 yıl olanlar “Gezilerin yasal sorumluluğunun ağır olması” ifadesine ($\bar{X} = 4,15$) mesleki kıdemi 21 yıl ve yukarısı olanlardan ($\bar{X} = 2,50$) daha çok katılmışlardır (Tablo 36).

Tablo 37. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerini Kullanımda Karşılaştığı Zorluklar/Engeller Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Kariyere Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları

	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P
1	Gruplararası	6,474	2	3,237	2,201	,116
	Gruplarıçi	141,182	96	1,471		
	Toplam	147,657	98			
2	Gruplararası	2,778	2	1,389	1,404	,251
	Gruplarıçi	95,000	96	,990		
	Toplam	97,778	98			
3	Gruplararası	1,410	2	,705	,571	,567
	Gruplarıçi	118,610	96	1,236		
	Toplam	120,020	98			
4	Gruplararası	,048	2	,024	,019	,981
	Gruplarıçi	121,306	96	1,264		
	Toplam	121,354	98			
5	Gruplararası	4,898	2	2,449	1,758	,178
	Gruplarıçi	133,728	96	1,393		
	Toplam	138,626	98			
6	Gruplararası	1,442	2	,721	,555	,576
	Gruplarıçi	124,639	96	1,298		
	Toplam	126,081	98			
7	Gruplararası	1,943	2	,972	,881	,418
	Gruplarıçi	105,895	96	1,103		
	Toplam	107,838	98			
8	Gruplararası	1,810	2	,905	1,353	,263
	Gruplarıçi	64,210	96	,669		
	Toplam	66,020	98			

3. alt probleme yönelik verilen yanıtların kariyer değişkenine göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan tek yönlü varyans analizinde; test edilen gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı Tablo 37'nin incelenmesi sonucunda anlaşılmıştır ($p>.05$).

Tablo 38. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerini Kullanımda Karşılaştığı Zorluklar/Engeller Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Öğrenim Durumuna Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları

	<i>Varyansın kaynağı</i>	<i>Kareler toplamı</i>	<i>sd</i>	<i>Kareler ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
1	<i>Gruplararası</i>	2,117	2	1,059	,698	,500
	<i>Gruplariçi</i>	145,539	96	1,516		
	<i>Toplam</i>	147,657	98			
2	<i>Gruplararası</i>	1,273	2	,637	,633	,533
	<i>Gruplariçi</i>	96,504	96	1,005		
	<i>Toplam</i>	97,778	98			
3	<i>Gruplararası</i>	,253	2	,126	,101	,904
	<i>Gruplariçi</i>	119,767	96	1,248		
	<i>Toplam</i>	120,020	98			
4	<i>Gruplararası</i>	1,425	2	,713	,570	,567
	<i>Gruplariçi</i>	119,928	96	1,249		
	<i>Toplam</i>	121,354	98			
5	<i>Gruplararası</i>	,600	2	,300	,209	,812
	<i>Gruplariçi</i>	138,026	96	1,438		
	<i>Toplam</i>	138,626	98			
6	<i>Gruplararası</i>	,642	2	,321	,246	,783
	<i>Gruplariçi</i>	125,439	96	1,307		
	<i>Toplam</i>	126,081	98			
7	<i>Gruplararası</i>	2,049	2	1,025	,930	,398
	<i>Gruplariçi</i>	105,789	96	1,102		
	<i>Toplam</i>	107,838	98			
8	<i>Gruplararası</i>	,635	2	,318	,466	,629
	<i>Gruplariçi</i>	65,385	96	,681		
	<i>Toplam</i>	66,020	98			

3. alt probleme yönelik verilen yanıtların öğrenim durumu değişkenine göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan tek yönlü varyans analizinde, test edilen gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı Tablo 38'in incelenmesi sonucu anlaşılmıştır ($p>.05$).

Tablo 39. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerini Kullanımda Karşılaştığı Zorluklar/Engeller Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Mezuniyet Alanına Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları

	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P
1	Gruplararası	2,755	5	,551	,354	,879
	Gruplariçi	144,901	93	1,558		
	Toplam	147,657	98			
2	Gruplararası	3,862	5	,772	,765	,577
	Gruplariçi	93,916	93	1,010		
	Toplam	97,778	98			
3	Gruplararası	4,493	5	,899	,723	,607
	Gruplariçi	115,527	93	1,242		
	Toplam	120,020	98			
4	Gruplararası	4,237	5	,847	,673	,645
	Gruplariçi	117,117	93	1,259		
	Toplam	121,354	98			
5	Gruplararası	4,869	5	,974	,677	,642
	Gruplariçi	133,758	93	1,438		
	Toplam	138,626	98			
6	Gruplararası	2,443	5	,489	,368	,870
	Gruplariçi	123,638	93	1,329		
	Toplam	126,081	98			
7	Gruplararası	7,401	5	1,480	1,371	,242
	Gruplariçi	100,437	93	1,080		
	Toplam	107,838	98			
8	Gruplararası	,648	5	,130	,184	,968
	Gruplariçi	65,373	93	,703		
	Toplam	66,020	98			

3. alt probleme yönelik verilen yanıtların mezuniyet alanı değişkenine göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan tek yönlü varyans analizinde, test edilen gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı Tablo 39'un incelenmesi sonucunda anlaşılmıştır ($p > .05$).

Tablo 40. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerini Kullanımda Karşılaştığı Zorluklar/Engeller Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Kurum Memnuniyetine Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları

	YANIT	N	\bar{X}	SS	P
1	Evet	93	2,76	1,26	,747
	Hayır	6	2,83	,40	
2	Evet	93	3,16	1,00	,049*
	Hayır	6	2,33	,51	
3	Evet	93	3,44	1,13	,000*
	Hayır	6	3,00	,00	

4	<i>Evet</i>	93	3,07	1,14	,847
	<i>Hayır</i>	6	3,16	,40	
5	<i>Evet</i>	93	3,55	1,19	,436
	<i>Hayır</i>	6	3,16	1,16	
6	<i>Evet</i>	93	2,26	1,11	,631
	<i>Hayır</i>	6	2,50	1,51	
7	<i>Evet</i>	93	3,91	1,04	,089
	<i>Hayır</i>	6	4,66	,81	
8	<i>Evet</i>	93	4,15	,83	,666
	<i>Hayır</i>	6	4,00	,63	

* $p < .05$

3. alt probleme yönelik verilen yanıtların kurum memnuniyeti değişkenine göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan “t” testinde; “*Gezi esnasında kaza ve tehlikelerle karşılaşma olasılığı*” ve “*Yoğun ders programı nedeniyle zaman bulamama*” ifadelerine katılımı kurumundan memnun olan öğretmenler lehine anlamlı bir farklılığın olduğu anlaşılmıştır ($p < .05$).

Kurumundan memnun olan öğretmenlerin “*Gezi esnasında kaza ve tehlikelerle karşılaşma olasılığı*” ifadesine katılımı ($\bar{X} = 3,16$) kurumundan memnun olmayan öğretmenlere ($\bar{X} = 2,33$) göre daha yüksektir. Yine kurumundan memnun olan öğretmenler “*Yoğun ders programı nedeniyle zaman bulamama*”, ifadesine ($\bar{X} = 3,44$) kurumundan memnun olmayan öğretmenlere ($\bar{X} = 3,00$) göre daha fazla katılmışlardır (Tablo 40).

6. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN GÖZLEM GEZİLERİ İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölüm yapılan açımlayıcı faktör analizi sonrası ortaya çıkan dört alt boyuta göre ele alınmıştır. Bunlardan “*planlama*” alt boyutu 6 ifadeden, “*yönlendirme*” alt boyutu 4 ifadeden, “*sorun*” alt boyutu 5 ifadeden ve “*memnuniyet*” alt boyutu 3 ifadeden oluşmaktadır.

6.1. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN GÖZLEM GEZİLERİNİ PLANLAMA İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ

Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin gözlem gezilerini planlama ile ilgili görüşleri için hazırlanan istatistiki bilgiler Tablo 41’de verilmiştir.

Tablo 41. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Gözlem Gezilerini Planlama ile İlgili Görüşleri İçin Frekans, Yüzde ve Madde Ortalamaları ile Maddelerin Faktör Yükleri

		1	2	3	4	5	\bar{X}	S	
1	Gezi planı hazırlamak gezide gruba önemli ölçüde zaman kazandırır.	f	3	2	6	40	48	4,29	5
		%	3,0	2,0	6,1	40,4	48,5		
2	Öğrencilerin gezi aşamalarını takip edebilmeleri için gezi planını çoğaltıp öğrencilere dağıtım.	f	6	9	24	38	22	3,61	4
		%	6,1	9,1	24,2	38,4	22,2		
3	Geziler konusunda deneyimli olduğuma inanıyorum.	f	5	14	39	33	8	3,25	3
		%	5,1	14,1	39,4	33,3	8,1		
4	Gezi boyunca kontrollü davranmak adına araçtan ilk inen ve araca en son binen olurum.	f	6	8	5	40	40	4,01	4
		%	6,1	8,1	5,1	40,4	40,4		
5	Gezi ile ilgili görselleri, okul gazetesi ve web sayfası gibi araçlarla yayımlamaktan zevk alırım.	f	1	3	8	55	32	4,15	4
		%	1	3	8,1	55,6	32,3		
6	Gezilerde bazı riskleri göze almaktan çekinmem.	f	16	20	26	27	10	2,94	3
		%	16,2	20,2	26,3	27,3	10,1		

1=Hiç katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılıyorum, 5=Tamamen katılıyorum, \bar{X} =Ortalama, S=Sonuç

Tablo incelendiğinde öğretmenlerin “Geziler konusunda deneyimli olduğuma inanıyorum.” ve “Gezilerde bazı riskleri göze almaktan çekinmem.” ifadelerine katılımı kararsız oldukları görülmektedir. Öğretmenlerin geziler konusunda deneyimsiz olmaları derslerde gözlem gezisine yeterince yer verilmediğinin bir kanıtıdır. Anketten çıkan sonuçlardan birisi de öğretmenlerin gezilerde risk alma konusunda kararsız olmalarıdır. Yasal sorumluluğun ağır olması nedeniyle gezilerde risk almak sakıncalı bir durumdur. Maalesef bu riskin alınması gerektiği durumlar da ortaya çıkmaktadır. Örneğin uzak çevreye yapılan gezilerin günübirlik yapılması risklidir. Ancak konaklama, yeme içme maliyetlerinin yüksekliği nedeniyle bu geziler çoğu zaman günübirlik yapılmaktadır. Bu durumda gidiş ve dönüş yolculuğu gece yapılmakta gündüz ise dinlenme imkânı bulunamadan gezi programına geçilmektedir. Öğrencilerin yaşları itibarıyla bu tempoyu kaldırması zor olmakta ve gezi tam anlamıyla amacına ulaşamamaktadır.

6.1.1. Dördüncü Alt Problem

Araştırmanın dördüncü alt problemi “İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler derslerinde gözlem gezilerinin kullanımına ilişkin öğretmen görüşlerinde planlama alt boyutu açısından cinsiyet, yaş, kıdem, kariyer, öğrenim durumu, mezuniyet alanı ve kurum memnuniyeti değişkenleri bakımından anlamlı bir farklılık var mıdır?” şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 42. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerini Planlama ile İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Cinsiyete Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları

	CİNSİYET	N	\bar{X}	SS	P
1	Bay	61	4,31	,95	,798
	Bayan	38	4,26	,82	
2	Bay	61	3,77	1,00	,080
	Bayan	38	3,36	1,23	
3	Bay	61	3,32	1,01	,331
	Bayan	38	3,13	,90	
4	Bay	61	4,16	1,03	0,94
	Bayan	38	3,76	1,30	
5	Bay	61	4,14	,87	,949
	Bayan	38	4,15	,59	
6	Bay	61	3,14	1,24	0,44*
	Bayan	38	2,63	1,17	

*p<.05

4. alt probleme yönelik verilen yanıtların cinsiyete göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan “t” testinde; “Gezilerde bazı riskleri göze almaktan çekinmem” ifadesine katılımda erkek öğretmenlerin lehine anlamlı bir farklılığın olduğu anlaşılmıştır (p<.05). Erkek öğretmenlerin “Gezilerde bazı riskleri göze almaktan çekinmem” ifadesine katılımları (\bar{X} =3,14) bayan öğretmenlere (\bar{X} =2,63) göre daha yüksektir (Tablo 42). Başka bir ifade ile erkek öğretmenler gezilerde daha yüksek oranda risk alabilmektedirler.

Tablo 43. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerini Planlama ile İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Yaşa Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları

	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P
1	Gruplararası	,444	2	,222	,266	,767
	Gruplarıçi	80,061	96	,834		
	Toplam	80,505	98			
2	Gruplararası	1,243	2	,621	,496	,610
	Gruplarıçi	120,172	96	1,252		
	Toplam	121,414	98			
3	Gruplararası	4,900	2	2,450	1,613	,205
	Gruplarıçi	145,847	96	1,519		
	Toplam	150,747	98			
4	Gruplararası	,738	2	,369	,385	,681
	Gruplarıçi	91,949	96	,958		
	Toplam	92,687	98			
5	Gruplararası	2,869	2	1,435	2,466	,090
	Gruplarıçi	55,858	96	,582		
	Toplam	58,727	98			
6	Gruplararası	1,308	2	,654	,484	,618

	<i>Gruplariçi</i>	129,682	96	1,351		
	<i>Toplam</i>	130,990	98			

4. alt probleme yönelik verilen yanıtların yaş değişkenine göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan tek yönlü varyans analizinde, test edilen gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı Tablo 43'ün incelenmesi sonucunda anlaşılmıştır ($p>.05$).

Tablo 44. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerini Planlama ile İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Kıdeme Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları

	<i>Varyansın kaynağı</i>	<i>Kareler toplamı</i>	<i>sd</i>	<i>Kareler ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
1	<i>Gruplararası</i>	1,838	4	,460	,549	,700
	<i>Gruplariçi</i>	78,667	94	,837		
	<i>Toplam</i>	80,505	98			
2	<i>Gruplararası</i>	6,834	4	1,708	1,402	,239
	<i>Gruplariçi</i>	114,580	94	1,219		
	<i>Toplam</i>	121,414	98			
3	<i>Gruplararası</i>	8,285	4	2,071	1,367	,251
	<i>Gruplariçi</i>	142,463	94	1,516		
	<i>Toplam</i>	150,747	98			
4	<i>Gruplararası</i>	2,849	4	,712	,745	,564
	<i>Gruplariçi</i>	89,838	94	,956		
	<i>Toplam</i>	92,687	98			
5	<i>Gruplararası</i>	3,254	4	,813	1,378	,247
	<i>Gruplariçi</i>	55,474	94	,590		
	<i>Toplam</i>	58,727	98			
6	<i>Gruplararası</i>	3,448	4	,862	,635	,639
	<i>Gruplariçi</i>	127,542	94	1,357		
	<i>Toplam</i>	130,990	98			

4. alt probleme yönelik verilen yanıtların kıdem değişkenine göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan tek yönlü varyans analizinde, test edilen gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı Tablo 44'ün incelenmesi sonucunda anlaşılmıştır ($p>.05$).

Tablo 45. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerini Planlama ile İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Kariyere Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları

	<i>Varyansın kaynağı</i>	<i>Kareler toplamı</i>	<i>sd</i>	<i>Kareler ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
1	<i>Gruplararası</i>	5,369	2	2,685	3,430	,036*
	<i>Gruplariçi</i>	75,136	96	,783		
	<i>Toplam</i>	80,505	98			
2	<i>Gruplararası</i>	9,193	2	4,596	3,932	,023*
	<i>Gruplariçi</i>	112,221	96	1,169		
	<i>Toplam</i>	121,414	98			

3	<i>Gruplararası</i>	3,359	2	1,680	1,094	,339
	<i>Gruplarıçi</i>	147,388	96	1,535		
	<i>Toplam</i>	150,747	98			
4	<i>Gruplararası</i>	1,725	2	,862	,910	,406
	<i>Gruplarıçi</i>	90,962	96	,948		
	<i>Toplam</i>	92,687	98			
5	<i>Gruplararası</i>	1,727	2	,864	1,455	,239
	<i>Gruplarıçi</i>	57,000	96	,594		
	<i>Toplam</i>	58,727	98			
6	<i>Gruplararası</i>	6,287	2	3,143	2,420	,094
	<i>Gruplarıçi</i>	124,703	96	1,299		
	<i>Toplam</i>	130,990	98			

* $p < .05$

4. alt probleme yönelik verilen yanıtların kariyer değişkenine göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan tek yönlü varyans analizinde; “Gezi planı hazırlamak gezide gruba önemli ölçüde zaman kazandırır.” ifadesine katılımda kariyer basamağı aday öğretmen olanlar ile kariyer basamağı öğretmen olanlar arasında anlamlı bir farklılığın olduğu anlaşılmıştır ($p < .05$). Kariyer basamağı aday öğretmen olanlar ($\bar{X} = 3,00$) bu ifadeye kariyer basamağı öğretmen olanlardan ($\bar{X} = 4,38$) daha az katılmışlardır (Tablo 45). Başka bir ifade ile kariyer basamağı aday öğretmen olanlar gezi planı hazırlamanın gezide gruba önemli ölçüde zaman kazandıracığı konusunda kararsızdırlar. Kariyer basamağı öğretmen olanlar ise gezi planının gruba zaman kazandıracığına kuvvetle katılmaktadırlar.

“Öğrencilerin gezi aşamalarını takip edebilmeleri için gezi planını çoğaltıp öğrencilere dağıtım.” ifadesine katılımda ise kariyer basamağı aday öğretmen olanlar ile kariyer basamağı öğretmen ve uzman öğretmen olanlar arasında anlamlı bir farklılığın olduğu anlaşılmıştır ($p < .05$). Kariyer basamağı aday öğretmen olanlar ($\bar{X} = 5,00$) bu ifadeye kariyer basamağı öğretmen ($\bar{X} = 3,69$) ve uzman öğretmen ($\bar{X} = 3,06$) olanlardan daha fazla katılmışlardır (Tablo 45). Başka bir ifade ile kariyer basamağı aday öğretmen olanlar gezilerde gezi planını çoğaltıp öğrencilere dağıtmada kariyer basamağı öğretmen ve uzman öğretmen olanlardan daha isteklidirler.

Tablo 46. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerini Planlama ile İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Öğrenim Durumuna Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları

	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P
1	Gruplararası	1,788	2	,894	1,090	,340
	Gruplariçi	78,717	96	,820		
	Toplam	80,505	98			
2	Gruplararası	,029	2	,015	,012	,988
	Gruplariçi	121,385	96	1,264		
	Toplam	121,414	98			
3	Gruplararası	3,828	2	1,914	1,251	,291
	Gruplariçi	146,920	96	1,530		
	Toplam	150,747	98			
4	Gruplararası	3,335	2	1,667	1,791	,172
	Gruplariçi	89,352	96	,931		
	Toplam	92,687	98			
5	Gruplararası	1,564	2	,782	1,313	,274
	Gruplariçi	57,163	96	,595		
	Toplam	58,727	98			
6	Gruplararası	1,290	2	,645	,477	,622
	Gruplariçi	129,700	96	1,351		
	Toplam	130,990	98			

4. alt probleme yönelik verilen yanıtların öğrenim durumu değişkenine göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan tek yönlü varyans analizinde, test edilen gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı Tablo 46'nın incelenmesi sonucunda anlaşılmıştır ($p > .05$).

Tablo 47. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerini Planlama ile İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Mezuniyet Alanına Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları

	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P
1	Gruplararası	5,559	5	1,112	1,380	,239
	Gruplariçi	74,946	93	,806		
	Toplam	80,505	98			
2	Gruplararası	9,703	5	1,941	1,615	,164
	Gruplariçi	111,712	93	1,201		
	Toplam	121,414	98			
3	Gruplararası	3,564	5	,713	,450	,812
	Gruplariçi	147,184	93	1,583		
	Toplam	150,747	98			
4	Gruplararası	8,421	5	1,684	1,859	,109
	Gruplariçi	84,266	93	,906		
	Toplam	92,687	98			

5	Gruplararası	5,266	5	1,053	1,832	,114
	Gruplarıçi	53,461	93	,575		
	Toplam	58,727	98			
6	Gruplararası	8,896	5	1,779	1,355	,248
	Gruplarıçi	122,094	93	1,313		
	Toplam	130,990	98			

4. alt probleme yönelik verilen yanıtların mezuniyet alanı değişkenine göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan tek yönlü varyans analizinde, test edilen gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı Tablo 47'nin incelenmesi sonucunda anlaşılmıştır ($p>.05$).

Tablo 48. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerini Planlama ile İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Kurum Memnuniyetine Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları

	YANIT	N	\bar{X}	SS	P
1	Evet	93	4,29	,92	,911
	Hayır	6	4,33	,51	
2	Evet	93	3,66	1,09	,075
	Hayır	6	2,83	1,16	
3	Evet	93	3,24	,99	,835
	Hayır	6	3,33	,51	
4	Evet	93	4,04	1,15	,267
	Hayır	6	3,50	1,22	
5	Evet	93	4,19	,72	,033*
	Hayır	6	3,50	1,22	
6	Evet	93	2,95	1,25,	,814
	Hayır	6	2,83	1,16	

* $p<.05$

4. alt probleme yönelik verilen yanıtların kurum memnuniyeti değişkenine göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan “t” testinde; “Gezi ile ilgili görselleri, okul gazetesi ve web sayfası gibi araçlarla yayımlatmaktan zevk alırım.” ifadesine katılımda kurumundan memnun olan öğretmenler lehine anlamlı bir farklılığın olduğu anlaşılmıştır ($p<.05$). Kurumundan memnun olan öğretmenlerin “Gezi ile ilgili görselleri, okul gazetesi ve web sayfası gibi araçlarla yayımlatmaktan zevk alırım.” ifadesine katılımları ($\bar{X}=4,19$) kurumundan memnun olmayan öğretmenlere ($\bar{X}=3,50$) göre daha yüksektir (Tablo 48). Başka bir ifade ile kurumundan memnun olan öğretmenler gezilerdeki görselleri okul gazetesi ve web sayfası gibi araçlarla yayımlatmaktan daha çok zevk almaktadırlar.

6.2. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN GÖZLEM GEZİLERİNDE ÖĞRENCİLERİ YÖNLENDİRME İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ

Araştırmaya katılan Sosyal bilgiler öğretmenlerinin gözlem gezilerinde öğrencileri yönlendirme ile ilgili görüşleri için hazırlanan istatistikî bilgiler Tablo 49'da verilmiştir.

Tablo 49. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Gözlem Gezilerinde Öğrencileri Yönlendirme ile İlgili Görüşleri İçin Frekans, Yüzde ve Madde Ortalamaları ile Maddelerin Faktör Yükleri

		1	2	3	4	5	\bar{X}	S	
1	Yolculuk esnasında öğrencileri, doğayı gözlemlenmeleri için yönlendiririm.	f	9	7	7	47	29	3,80	4
		%	9,1	7,1	7,1	47,5	29,3		
2	Geziden önce hangi konu veya sorunların gözlemleneceğini öğrencilere bildiririm.	f	12	6	5	50	26	3,72	4
		%	12,1	6,1	5,1	50,5	26,3		
3	Öğrencileri gezilen mekânlardaki yetkililerden veya halktan bilgi toplamaları için yönlendiririm.	f	6	7	18	51	17	3,66	4
		%	6,1	7,1	18,2	51,5	17,2		
4	Öğrencilere gezi öncesi beklentileri ile gezideki gözlemlerini kıyaslatırım.	f	9	7	10	50	23	3,71	4
		%	9,1	7,1	10,1	50,5	23,2		

1=Hiç katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılıyorum, 5=Tamamen katılıyorum, \bar{X} =Ortalama, S=Sonuç

Tabloya göre gezilerde öğretmenlerin öğrencileri yönlendirme boyutunda etkin bir rol üstlendikleri görülmektedir. Yapılan gezinin amacına ulaşabilmesi için öğretmenin rehberliği ve yönlendirmesi önemli görülmektedir. Yine öğretmenler gezi öncesinde hangi konu veya sorunların gözlemleneceğini öğrencilere bildirerek gözlemi yapılandırmaktadırlar. Öğrencilerin yetkililerden veya halktan bilgi toplamaları için yönlendirilmesi, onlara özgüven duygusu aşılayacağı gibi sosyalleşmelerine de katkı sağlayacaktır.

6.2.1. Beşinci Alt Problem

Araştırmanın beşinci alt problemi “İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler derslerinde gözlem gezilerinin kullanımına ilişkin öğretmen görüşlerinde öğrencileri yönlendirme alt boyutu açısından cinsiyet, yaş, kıdem, kariyer, öğrenim durumu, mezuniyet alanı ve kurum memnuniyeti değişkenleri bakımından anlamlı bir farklılık var mıdır?” şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 50. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerinde Öğrencileri Yönlendirme İle İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Cinsiyete Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları

	CİNSİYET	N	\bar{X}	SS	P
1	<i>Bay</i>	61	4,01	1,00	,043*
	<i>Bayan</i>	38	3,47	1,40	
2	<i>Bay</i>	61	3,86	1,20	,158
	<i>Bayan</i>	38	3,50	1,33	
3	<i>Bay</i>	61	3,80	,83	,135
	<i>Bayan</i>	38	3,44	1,28	
4	<i>Bay</i>	61	3,93	,94	,032*
	<i>Bayan</i>	38	3,36	1,40	

* $p < .05$

5. alt probleme yönelik verilen yanıtların cinsiyete göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan “t” testinde; “*Yolculuk esnasında öğrencileri, doğayı gözlemlemeleri için yönlendiririm.*” ifadesine katılımda erkek öğretmenlerin lehine anlamlı bir farklılığın olduğu anlaşılmıştır ($p < .05$). Erkek öğretmenlerin “*Yolculuk esnasında öğrencileri, doğayı gözlemlemeleri için yönlendiririm.*” ifadesine katılımları ($\bar{X} = 4,01$) bayan öğretmenlere ($\bar{X} = 3,47$) göre daha yüksektir (Tablo 50). Başka bir ifade ile erkek öğretmenler yolculuk esnasında öğrencileri gözleme yönlendirmede daha isteklidirler.

“*Öğrencilere gezi öncesi beklentileri ile gezideki gözlemlerini kıyaslatırım*” ifadesine katılımda da yine erkek öğretmenlerin lehine anlamlı bir farklılığın olduğu anlaşılmıştır ($P < .05$). Erkek öğretmenlerin “*Öğrencilere gezi öncesi beklentileri ile gezideki gözlemlerini kıyaslatırım*” ifadesine katılımları ($\bar{X} = 3,93$) bayan öğretmenlere ($\bar{X} = 3,36$) göre daha yüksektir (Tablo 50).

Tablo 51. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerinde Öğrencileri Yönlendirme İle İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Yaşa Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları

	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P
1	<i>Gruplararası</i>	4,750	2	2,375	1,669	,194
	<i>Gruplarıçi</i>	136,604	96	1,423		
	<i>Toplam</i>	141,354	98			
2	<i>Gruplararası</i>	1,441	2	,720	,449	,640
	<i>Gruplarıçi</i>	154,195	96	1,606		
	<i>Toplam</i>	155,636	98			

3	Gruplararası	1,523	2	,762	,700	,499
	Gruplariçi	104,477	96	1,088		
	Toplam	106,000	98			
4	Gruplararası	2,146	2	1,073	,781	,461
	Gruplariçi	131,934	96	1,374		
	Toplam	134,081	98			

5. alt probleme yönelik verilen yanıtların yaş değişkenine göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan tek yönlü varyans analizinde, test edilen gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı Tablo 51'in incelenmesi sonucunda anlaşılmıştır ($p > .05$).

Tablo 52. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerinde Öğrencileri Yönlendirme İle İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Kıdeme Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları

	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P
1	Gruplararası	9,411	4	2,353	1,676	,162
	Gruplariçi	131,942	94	1,404		
	Toplam	141,354	98			
2	Gruplararası	10,080	4	2,520	1,627	,174
	Gruplariçi	145,556	94	1,548		
	Toplam	155,636	98			
3	Gruplararası	4,696	4	1,174	1,089	,366
	Gruplariçi	101,304	94	1,078		
	Toplam	106,000	98			
4	Gruplararası	8,713	4	2,178	1,633	,172
	Gruplariçi	125,368	94	1,334		
	Toplam	134,081	98			

5. alt probleme yönelik verilen yanıtların kıdem değişkenine göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan tek yönlü varyans analizinde, test edilen gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı Tablo 52'nin incelenmesi sonucunda anlaşılmıştır ($p > .05$).

Tablo 53. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerinde Öğrencileri Yönlendirme İle İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Kariyere Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları

	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P
1	Gruplararası	12,860	2	6,430	4,804	,010*
	Gruplariçi	128,493	96	1,338		
	Toplam	141,354	98			
2	Gruplararası	5,806	2	2,903	1,860	,161
	Gruplariçi	149,830	96	1,561		
	Toplam	155,636	98			

3	<i>Gruplararası</i>	6,818	2	3,409	3,300	,041*
	<i>Gruplarıçi</i>	99,182	96	1,033		
	<i>Toplam</i>	106,000	98			
4	<i>Gruplararası</i>	10,075	2	5,037	3,900	,024*
	<i>Gruplarıçi</i>	124,006	96	1,292		
	<i>Toplam</i>	134,081	98			

*p<.05

5. alt probleme yönelik verilen yanıtların kariyer değişkenine göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan tek yönlü varyans analizinde; “*Yolculuk esnasında öğrencileri, doğayı gözlemlemeleri için yönlendiririm.*” ifadesine katılımda kariyer basamağı aday öğretmen olanlar ile kariyer basamağı öğretmen ve uzman öğretmen olanlar arasında anlamlı bir farklılığın olduğu anlaşılmıştır (p<.05). Kariyer basamağı aday öğretmen olanlar (\bar{X} =5,00) bu ifadeye kariyer basamağı öğretmen (\bar{X} =3,92) ve uzman öğretmen (\bar{X} =3,06) olanlardan daha fazla katılmışlardır (Tablo 53). Başka bir ifade ile kariyer basamağı aday öğretmen olanlar gezilerde öğrencileri gözleme yönlendirme işine yolculuk esnasında başlamada daha isteklidirler.

“*Öğrencileri gezilen mekânlardaki yetkililerden veya halktan bilgi toplamaları için yönlendiririm.*” ifadesine katılımda ise kariyer basamağı öğretmen olanlar ile kariyer basamağı aday öğretmen ve uzman öğretmen olanlar arasında anlamlı bir farklılığın olduğu anlaşılmıştır (p<.05). Kariyer basamağı öğretmen olanlar (\bar{X} =3,79) bu ifadeye kariyer basamağı aday öğretmen (\bar{X} =3,00) ve uzman öğretmen (\bar{X} =3,12) olanlardan daha fazla katılmışlardır (Tablo 53).

“*Öğrencilere gezi öncesi beklentileri ile gezideki gözlemlerini kıyaslatırım.*” ifadesine katılımda da kariyer basamağı öğretmen olanlar ile kariyer basamağı uzman öğretmen olanlar arasında anlamlı bir farklılığın olduğu anlaşılmıştır (p<.05). Kariyer basamağı öğretmen olanlar (\bar{X} =3,86) bu ifadeye kariyer basamağı uzman öğretmen (\bar{X} =3,00) olanlardan daha fazla katılmışlardır (Tablo 53).

Tablo 54. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerinde Öğrencileri Yönlendirme İle İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Öğrenim Durumuna Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları

	<i>Varyansın kaynağı</i>	<i>Kareler toplamı</i>	<i>sd</i>	<i>Kareler ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
1	<i>Gruplararası</i>	6,799	2	3,400	2,425	,094
	<i>Gruplarıçi</i>	134,554	96	1,402		
	<i>Toplam</i>	141,354	98			

2	Gruplararası	2,184	2	1,092	,683	,507
	Gruplariçi	153,452	96	1,598		
	Toplam	155,636	98			
3	Gruplararası	3,283	2	1,641	1,534	,221
	Gruplariçi	102,717	96	1,070		
	Toplam	106,000	98			
4	Gruplararası	3,403	2	1,701	1,250	,291
	Gruplariçi	130,678	96	1,361		
	Toplam	134,081	98			

5. alt probleme yönelik verilen yanıtların öğrenim durumu değişkenine göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan tek yönlü varyans analizinde, test edilen gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı Tablo 54'ün incelenmesi sonucunda anlaşılmıştır ($p > .05$).

Tablo 55. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerinde Öğrencileri Yönlendirme İle İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Mezuniyet Alanına Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları

	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P
1	Gruplararası	14,363	5	2,873	2,104	,072
	Gruplariçi	126,990	93	1,365		
	Toplam	141,354	98			
2	Gruplararası	11,070	5	2,214	1,424	,223
	Gruplariçi	144,566	93	1,554		
	Toplam	155,636	98			
3	Gruplararası	9,903	5	1,981	1,917	,099
	Gruplariçi	96,097	93	1,033		
	Toplam	106,000	98			
4	Gruplararası	5,678	5	1,136	,823	,537
	Gruplariçi	128,402	93	1,381		
	Toplam	134,081	98			

5. alt probleme yönelik verilen yanıtların mezuniyet alanı değişkenine göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan tek yönlü varyans analizinde, test edilen gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı Tablo 55'in incelenmesi sonucunda anlaşılmıştır ($p > .05$).

Tablo 56. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerinde Öğrencileri Yönlendirme İle İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Kurum Memnuniyetine Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları

	YANIT	N	\bar{X}	SS	P
1	Evet	93	3,86	1,15	,089
	Hayır	6	3,00	1,67	

2	Evet	93	3,75	1,24	,432
	Hayır	6	3,33	1,50	
3	Evet	93	3,67	1,05	,688
	Hayır	6	3,50	,83	
4	Evet	93	3,73	1,16	,641
	Hayır	6	3,50	1,37	

5. alt probleme yönelik verilen yanıtların kurum memnuniyeti değişkenine göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan “t” testinde, test edilen gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı Tablo 56’nın incelenmesi sonucunda anlaşılmıştır ($p>.05$).

6.3. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN GÖZLEM GEZİLERİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ

Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin gözlem gezilerinde karşılaşılan Sorunlar ile ilgili görüşleri için hazırlanan istatistiki bilgiler Tablo 57’de verilmiştir.

Tablo 57. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Gözlem Gezilerinde Karşılaşılan Sorunlar ile İlgili Görüşleri İçin Frekans, Yüzde ve Madde Ortalamaları ile Maddelerin Faktör Yükleri

		1	2	3	4	5	\bar{x}	S	
1	Gezilerde zamanı verimli kullanamamak beni rahatsız eder.	f	8	10	4	52	25	3,76	4
		%	8,1	10,1	4,0	52,5	25,3		
2	Öğrencilerin arazide tehlikelerle (güneş çarpması, yıldırım düşmesi, yurtcu veya zehirli hayvan tehlikeleri, kayalık ya da uçurum tehlikeleri gibi) karşılaşma olasılığı beni tedirgin eder	f	6	8	9	46	30	3,86	4
		%	6,1	8,1	9,1	46,5	30,3		
3	Gezi sonrası gezide görülen aksaklıklar konusunda öğrenci değerlendirmelerine ihtiyaç duyarım.	f	10	8	13	49	19	3,59	4
		%	10,1	8,1	13,1	49,5	19,2		
4	Gezilerde karşılaşılan çevre sorunlarına, öğrencilerin getireceği çözümleri merak ederim.	f	8	11	12	49	19	3,60	4
		%	8,1	11,1	12,1	49,5	19,2		
5	Gezilerde kurallara aykırı bir öğrenci davranışıyla karşılaştığım anda anında gerekli uyarıyı yaparım.	f	2	4	3	54	36	4,19	4
		%	2,0	4,0	3,0	54,5	36,4		

1=Hiç katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılıyorum, 5=Tamamen katılıyorum, \bar{x} =Ortalama, S=Sonuç

Tabloya göre öğretmenlerin gezilerde karşılaşılan sorunlar ile ilgili görüşlerinin ortak olduğu ve yüksek oranlarda bu ifadelerle katılım gösterdikleri görülmektedir. Gezide görülen aksaklıklar konusunda öğrencilerin görüşlerinin alınması ve çevre sorunlarına öğrenciler tarafından çözümler getirilmesine imkân verilmesi geziye öğrencilerin aktif olarak katılımını sağlayacaktır. Aynı zamanda bu

uygulama öğrencilerin otantik öğrenme ile bilgi ve beceri edinmesini sağlayacaktır. Otantik öğrenmede amaç, bireyin doğrudan bir konuyu öğrenmesi değil, gerçek dünya problemlerine çözüm üretmesidir (Bektaş ve Horzum, 2010: 13).

6.3.1. Altıncı Alt Problem

Araştırmanın altıncı alt problemi “İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler derslerinde gözlem gezilerinin kullanımına ilişkin öğretmen görüşlerinde gezilerde karşılaşılan sorunlar alt boyutu açısından cinsiyet, yaş, kıdem, kariyer, öğrenim durumu, mezuniyet alanı ve kurum memnuniyeti değişkenleri bakımından anlamlı bir farklılık var mıdır?” şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 58. Öğretmenlerin Gezilerde Karşılaşılan Sorunlar İle İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Cinsiyete Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları

	CİNSİYET	N	\bar{X}	SS	P
1	Bay	61	3,98	1,07	,026*
	Bayan	38	3,42	1,26	
2	Bay	61	4,09	,94	,016*
	Bayan	38	3,50	1,28	
3	Bay	61	3,85	,99	,011*
	Bayan	38	3,18	1,35	
4	Bay	61	3,75	,94	,144
	Bayan	38	3,36	1,42	
5	Bay	61	4,34	,68	,022*
	Bayan	38	3,94	1,01	

* $p < .05$

6. alt probleme yönelik verilen yanıtların cinsiyete göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan “t” testinde; “Gezilerde karşılaşılan çevre sorunlarına, öğrencilerin getireceği çözümleri merak ederim.” ifadesi dışındaki ifadelerde katılımda erkek öğretmenlerin lehine anlamlı bir farklılığın olduğu anlaşılmıştır ($p < .05$).

Erkek öğretmenlerin ““Gezilerde zamanı verimli kullanamamak beni rahatsız eder.” ifadesine katılımları ($\bar{X} = 3,98$) bayan öğretmenlere ($\bar{X} = 3,42$) göre daha yüksektir. Başka bir ifade ile erkek öğretmenler zamanı verimli kullanamamaktan daha çok rahatsızlık duymaktadırlar. Yine erkek öğretmenlerin “Öğrencilerin arazide tehlikelerle (güneş çarpması, yıldırım düşmesi, yırtıcı veya zehirli hayvan tehlikeleri, kayalık ya da uçurum tehlikeleri gibi) karşılaşma olasılığı beni tedirgin eder” ifadesine katılımları ($\bar{X} = 4,09$) bayan öğretmenlere ($\bar{X} = 3,50$)

göre daha yüksektir. “Gezi sonrası gezide görülen aksaklıklar konusunda öğrenci değerlendirmelerine ihtiyaç duyarım” ifadesine yine erkek öğretmenlerin katılımları ($\bar{X}=3,85$) bayan öğretmenlerin katılımından ($\bar{X}=3,18$) daha yüksektir. Erkek öğretmenlerin “Gezilerde kurallara aykırı bir öğrenci davranışıyla karşılaştığım anda anında gerekli uyarıyı yaparım.” ifadesine katılımı ($\bar{X}=4,34$) bayan öğretmenlere ($\bar{X}=3,94$) göre daha yüksektir (Tablo 58).

Genel bir ifade ile erkek öğretmenlerin gözlem gezilerinde karşılaşılan sorunlar ile ilgili ifadelerine katılımı bayan öğretmenlerden daha yüksektir.

Tablo 59. Öğretmenlerin Gezilerde Karşılaşılan Sorunlar İle İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Yaşa Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları

	<i>Varyansın kaynağı</i>	<i>Kareler toplamı</i>	<i>sd</i>	<i>Kareler ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
1	<i>Gruplararası</i>	,883	2	,441	,314	,731
	<i>Gruplariçi</i>	134,774	96	1,404		
	<i>Toplam</i>	135,657	98			
2	<i>Gruplararası</i>	5,392	2	2,696	2,195	,117
	<i>Gruplariçi</i>	117,901	96	1,228		
	<i>Toplam</i>	123,293	98			
3	<i>Gruplararası</i>	,682	2	,341	,239	,788
	<i>Gruplariçi</i>	137,157	96	1,429		
	<i>Toplam</i>	137,838	98			
4	<i>Gruplararası</i>	2,378	2	1,189	,883	,417
	<i>Gruplariçi</i>	129,258	96	1,346		
	<i>Toplam</i>	131,636	98			
5	<i>Gruplararası</i>	1,974	2	,987	1,406	,250
	<i>Gruplariçi</i>	67,380	96	,702		
	<i>Toplam</i>	69,354	98			

6. alt probleme yönelik verilen yanıtların yaş değişkenine göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan tek yönlü varyans analizinde, test edilen gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı Tablo 59’un incelenmesi sonucunda anlaşılmıştır ($p>.05$).

Tablo 60. Öğretmenlerin Gezilerde Karşılaşılan Sorunlar İle İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Kıdeme Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları

	<i>Varyansın kaynağı</i>	<i>Kareler toplamı</i>	<i>sd</i>	<i>Kareler ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
1	<i>Gruplararası</i>	1,145	4	,286	,200	,938
	<i>Gruplariçi</i>	134,511	94	1,431		
	<i>Toplam</i>	135,657	98			

2	Gruplararası	5,816	4	1,454	1,163	,332
	Gruplariçi	117,477	94	1,250		
	Toplam	123,293	98			
3	Gruplararası	6,115	4	1,529	1,091	,366
	Gruplariçi	131,723	94	1,401		
	Toplam	137,838	98			
4	Gruplararası	9,440	4	2,360	1,815	,132
	Gruplariçi	122,197	94	1,300		
	Toplam	131,636	98			
5	Gruplararası	3,161	4	,790	1,122	,351
	Gruplariçi	66,193	94	,704		
	Toplam	69,354	98			

6. alt probleme yönelik verilen yanıtların kıdem değişkenine göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan tek yönlü varyans analizinde, test edilen gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı Tablo 60'ın incelenmesi sonucunda anlaşılmıştır ($p > .05$).

Tablo 61. Öğretmenlerin Gezilerde Karşılaşılan Sorunlar İle İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Kariyere Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları

	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P
1	Gruplararası	5,454	2	2,727	2,011	,140
	Gruplariçi	130,203	96	1,356		
	Toplam	135,657	98			
2	Gruplararası	10,555	2	5,278	4,494	,014*
	Gruplariçi	112,738	96	1,174		
	Toplam	123,293	98			
3	Gruplararası	3,247	2	1,623	1,158	,319
	Gruplariçi	134,592	96	1,402		
	Toplam	137,838	98			
4	Gruplararası	12,156	2	6,078	4,883	,010*
	Gruplariçi	119,481	96	1,245		
	Toplam	131,636	98			
5	Gruplararası	2,891	2	1,446	2,088	,130
	Gruplariçi	66,462	96	,692		
	Toplam	69,354	98			

* $p < .05$

6. alt probleme yönelik verilen yanıtların kariyer değişkenine göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan tek yönlü varyans analizinde, “Öğrencilerin arazide tehlikelerle (güneş çarpması, yıldırım düşmesi, yırtıcı veya zehirli hayvan tehlikeleri, kayalık ya da uçurum tehlikeleri gibi) karşılaşma olasılığı beni tedirgin eder” ve “Gezilerde karşılaşılan çevre

sorunlarına, öğrencilerin getireceği çözümleri merak ederim.” ifadelerine katılımda kariyer basamağı öğretmen olanlar ile kariyer basamağı uzman öğretmen olanlar arasında anlamlı bir farklılığın olduğu anlaşılmıştır ($p<.05$).

Kariyer basamağı öğretmen olanların “Öğrencilerin arazide tehlikelerle (güneş çarpması, yıldırım düşmesi, yırtıcı veya zehirli hayvan tehlikeleri, kayalık ya da uçurum tehlikeleri gibi) karşılaşma olasılığı beni tedirgin eder” ifadesine katılımları ($\bar{X}=4,01$) kariyer basamağı uzman öğretmen olanlara ($\bar{X}=3,12$) göre daha yüksektir. Yine kariyer basamağı öğretmen olanların “Gezilerde karşılaşılan çevre sorunlarına, öğrencilerin getireceği çözümleri merak ederim.” ifadesine katılımları ($\bar{X}=3,76$) kariyer basamağı uzman öğretmen olanlara ($\bar{X}=2,81$) göre daha yüksektir (Tablo 61).

Genel bir ifade ile kariyer basamağı öğretmen olanlar gözlem gezilerinde karşılaşılan sorunlar ile ilgili ifadelerle kariyer basamağı uzman öğretmen olanlardan daha yüksek oranda katılım göstermişlerdir.

Tablo 62. Öğretmenlerin Gezilerde Karşılaşılan Sorunlar İle İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Öğrenim Durumuna Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları

	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P
1	Gruplararası	2,250	2	1,125	,810	,448
	Gruplarıçi	133,407	96	1,390		
	Toplam	135,657	98			
2	Gruplararası	4,223	2	2,112	1,703	,188
	Gruplarıçi	119,070	96	1,240		
	Toplam	123,293	98			
3	Gruplararası	1,534	2	,767	,540	,584
	Gruplarıçi	136,304	96	1,420		
	Toplam	137,838	98			
4	Gruplararası	3,223	2	1,612	1,205	,304
	Gruplarıçi	128,413	96	1,338		
	Toplam	131,636	98			
5	Gruplararası	,977	2	,489	,686	,506
	Gruplarıçi	68,376	96	,712		
	Toplam	69,354	98			

6. alt probleme yönelik verilen yanıtların öğrenim durumu değişkenine göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan tek

yönlü varyans analizinde, test edilen gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı Tablo 62'nin incelenmesi sonucunda anlaşılmıştır ($p>.05$).

Tablo 63. Öğretmenlerin Gezilerde Karşılaşılan Sorunlar İle İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Mezuniyet Alanına Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları

	<i>Varyansın kaynağı</i>	<i>Kareler toplamı</i>	<i>sd</i>	<i>Kareler ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
<i>1</i>	<i>Gruplararası</i>	<i>3,672</i>	<i>5</i>	<i>,734</i>	<i>,518</i>	<i>,762</i>
	<i>Gruplariçi</i>	<i>131,984</i>	<i>93</i>	<i>1,419</i>		
	<i>Toplam</i>	<i>135,657</i>	<i>98</i>			
<i>2</i>	<i>Gruplararası</i>	<i>4,854</i>	<i>5</i>	<i>,971</i>	<i>,762</i>	<i>,579</i>
	<i>Gruplariçi</i>	<i>118,439</i>	<i>93</i>	<i>1,274</i>		
	<i>Toplam</i>	<i>123,293</i>	<i>98</i>			
<i>3</i>	<i>Gruplararası</i>	<i>10,135</i>	<i>5</i>	<i>2,027</i>	<i>1,476</i>	<i>,205</i>
	<i>Gruplariçi</i>	<i>127,703</i>	<i>93</i>	<i>1,373</i>		
	<i>Toplam</i>	<i>137,838</i>	<i>98</i>			
<i>4</i>	<i>Gruplararası</i>	<i>10,047</i>	<i>5</i>	<i>2,009</i>	<i>1,537</i>	<i>,186</i>
	<i>Gruplariçi</i>	<i>121,589</i>	<i>93</i>	<i>1,307</i>		
	<i>Toplam</i>	<i>131,636</i>	<i>98</i>			
<i>5</i>	<i>Gruplararası</i>	<i>5,513</i>	<i>5</i>	<i>1,103</i>	<i>1,606</i>	<i>,166</i>
	<i>Gruplariçi</i>	<i>63,841</i>	<i>93</i>	<i>,686</i>		
	<i>Toplam</i>	<i>69,354</i>	<i>98</i>			

6. alt probleme yönelik verilen yanıtların mezuniyet alanı değişkenine göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan tek yönlü varyans analizinde, test edilen gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı Tablo 63'ün incelenmesi sonucunda anlaşılmıştır ($p>.05$).

Tablo 64. Öğretmenlerin Gezilerde Karşılaşılan Sorunlar İle İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Kurum Memnuniyetine Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları

	<i>YANIT</i>	<i>N</i>	\bar{X}	<i>SS</i>	<i>P</i>
<i>1</i>	<i>Evet</i>	<i>93</i>	<i>3,80</i>	<i>1,13</i>	<i>,198</i>
	<i>Hayır</i>	<i>6</i>	<i>3,16</i>	<i>1,72</i>	
<i>2</i>	<i>Evet</i>	<i>93</i>	<i>3,87</i>	<i>1,12</i>	<i>,937</i>
	<i>Hayır</i>	<i>6</i>	<i>3,83</i>	<i>1,16</i>	
<i>3</i>	<i>Evet</i>	<i>93</i>	<i>3,63</i>	<i>1,16</i>	<i>,206</i>
	<i>Hayır</i>	<i>6</i>	<i>3,00</i>	<i>1,41</i>	
<i>4</i>	<i>Evet</i>	<i>93</i>	<i>3,62</i>	<i>1,15</i>	<i>,555</i>
	<i>Hayır</i>	<i>6</i>	<i>3,33</i>	<i>1,36</i>	
<i>5</i>	<i>Evet</i>	<i>93</i>	<i>4,18</i>	<i>,85</i>	<i>,673</i>
	<i>Hayır</i>	<i>6</i>	<i>4,33</i>	<i>,51</i>	

6. alt probleme yönelik verilen yanıtların kurum memnuniyeti değişkenine göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan

“t” testinde, test edilen gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı Tablo 64’ün incelenmesi sonucunda anlaşılmıştır ($p>.05$).

6.4. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN GÖZLEM GEZİLERİNDEKİ MEMNUNİYETLERİ İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ

Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin gözlem gezilerindeki memnuniyetleri ile ilgili görüşleri için hazırlanan istatistiki bilgiler Tablo 65’te verilmiştir.

Tablo 65. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Gözlem Gezilerindeki Memnuniyetleri İle İlgili Görüşleri İçin Frekans, Yüzde ve Madde Ortalamaları İle Maddelerin Faktör Yükleri

		1	2	3	4	5	\bar{X}	S	
1	Gezi amacına ulaşmış ise dönüş yolculuğunda kendimi huzurlu hissederim.	f	2	4	10	30	53	4,29	5
		%	2,0	4,0	10,1	30,3	53,5		
2	Gezilerde öğrencilerin soru sormalarından ve görüş belirtmelerinden hoşlanırım.	f	3	8	14	38	36	3,96	4
		%	3,0	8,1	14,1	38,4	36,4		
3	Gezi boyunca öğrencilerin gözlemleri ile ilgili notlar almaları bana mutluluk verir.	f	3	3	11	53	29	4,03	4
		%	3,0	3,0	11,1	53,5	29,3		

1=Hiç katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılıyorum, 5=Tamamen katılıyorum, \bar{X} =Ortalama, S=Sonuç

Tabloya göre öğrencilerin gezinin amacına yönelik bilgilerini artırıcı davranışları öğretmenler tarafından memnuniyetle karşılanmaktadır. Gezilerin en yorucu bölümü dönüş yolculuğu sırasındaki bölümdür. Ancak amacına ulaşmış bir gezi öğretmenin bu anları huzurlu geçirmesine neden olmaktadır.

6.4.1. Yedinci Alt Problem

Araştırmanın yedinci alt problemi “İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler derslerinde gözlem gezilerinin kullanımına ilişkin öğretmen görüşlerinde memnuniyet alt boyutu açısından cinsiyet, yaş, kıdem, kariyer, öğrenim durumu, mezuniyet alanı ve kurum memnuniyeti değişkenleri bakımından anlamlı bir farklılık var mıdır?” şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 66. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerindeki Memnuniyetleri İle İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Cinsiyete Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları

	CİNSİYET	N	\bar{X}	SS	P
1	Bay	61	4,52	,72	,005*
	Bayan	38	3,92	1,14	
2	Bay	61	4,19	,89	,011*
	Bayan	38	3,60	1,19	

3	Bay	61	4,13	,71	,202
	Bayan	38	3,86	1,11	

* $p < .05$

7. alt probleme yönelik verilen yanıtların cinsiyete göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan “t” testinde, “Gezi amacına ulaşmış ise dönüş yolculuğunda kendimi huzurlu hissedirim.” ve “Gezilerde öğrencilerin soru sormalarından ve görüş belirtmelerinden hoşlanırım.” ifadelerine katılımda erkek öğretmenlerin lehine anlamlı bir farklılığın olduğu anlaşılmıştır ($p < .05$).

Erkek öğretmenlerin “Gezi amacına ulaşmış ise dönüş yolculuğunda kendimi huzurlu hissedirim.” ifadesine katılımları ($\bar{X} = 4,52$) bayan öğretmenlere ($\bar{X} = 3,92$) göre daha yüksektir. Yine erkek öğretmenlerin “Gezilerde öğrencilerin soru sormalarından ve görüş belirtmelerinden hoşlanırım.” ifadesine katılımları ($\bar{X} = 4,19$) bayan öğretmenlere ($\bar{X} = 3,60$) göre daha yüksektir (Tablo 66). Başka bir ifade ile erkek öğretmenler gezilerde öğrencilerin soru ve görüşlerine bayan öğretmenlere göre daha açıktırlar.

Genel bir ifade ile erkek öğretmenlerin gözlem gezilerindeki memnuniyetleri ile ilgili ifadeler katılımları bayan öğretmenlere göre daha yüksektir.

Tablo 67. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerindeki Memnuniyetleri İle İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Yaşa Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları

	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P
1	Gruplararası	2,971	2	1,486	1,667	,194
	Gruplarıçi	85,534	96	,891		
	Toplam	88,505	98			
2	Gruplararası	1,062	2	,531	,473	,625
	Gruplarıçi	107,847	96	1,123		
	Toplam	108,909	98			
3	Gruplararası	,758	2	,379	,466	,629
	Gruplarıçi	78,151	96	,814		
	Toplam	78,909	98			

7. alt probleme yönelik verilen yanıtların yaş değişkenine göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan tek yönlü varyans analizinde, test edilen gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı Tablo 67'nin incelenmesi sonucunda anlaşılmıştır ($p > .05$).

Tablo 68. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerindeki Memnuniyetleri İle İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Kıdeme Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları

	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P
1	Gruplararası	7,005	4	1,751	2,020	,098
	Gruplariçi	81,500	94	,867		
	Toplam	88,505	98			
2	Gruplararası	7,248	4	1,812	1,676	,162
	Gruplariçi	101,661	94	1,081		
	Toplam	108,909	98			
3	Gruplararası	3,730	4	,933	1,166	,331
	Gruplariçi	75,179	94	,800		
	Toplam	78,909	98			

7. alt probleme yönelik verilen yanıtların kıdem değişkenine göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan tek yönlü varyans analizinde, test edilen gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı Tablo 68'in incelenmesi sonucunda anlaşılmıştır ($p > .05$).

Tablo 69. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerindeki Memnuniyetleri İle İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Kariyere Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları

	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P
1	Gruplararası	6,369	2	3,185	3,722	,028*
	Gruplariçi	82,136	96	,856		
	Toplam	88,505	98			
2	Gruplararası	12,465	2	6,233	6,204	,003*
	Gruplariçi	96,444	96	1,005		
	Toplam	108,909	98			
3	Gruplararası	,780	2	,390	,479	,621
	Gruplariçi	78,129	96	,814		
	Toplam	78,909	98			

* $p < .05$

7. alt probleme yönelik verilen yanıtların kariyer değişkenine göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan tek yönlü varyans analizinde, “Gezi amacına ulaşmış ise dönüş yolculuğunda kendimi huzurlu hissederim.” ve “Gezilerde öğrencilerin soru sormalarından ve görüş belirtmelerinden hoşlanırım.” ifadelerine katılımda kariyer basamağı öğretmen olanlar ile kariyer basamağı uzman öğretmen olanlar arasında anlamlı bir farklılığın olduğu anlaşılmıştır ($p < .05$).

Kariyer basamağı öğretmen olanların “Gezi amacına ulaşmış ise dönüş yolculuğunda kendimi huzurlu hissederim.” ifadesine katılımları ($\bar{X}=4,38$) kariyer basamağı uzman öğretmen olanlara ($\bar{X}=3,75$) göre daha yüksektir. Yine kariyer basamağı öğretmen olanların “Gezilerde öğrencilerin soru sormalarından ve görüş belirtmelerinden hoşlanırım.” ifadesine katılımları ($\bar{X}=4,13$) kariyer basamağı uzman öğretmen olanlara ($\bar{X}=3,18$) göre daha yüksektir (Tablo 69).

Genel bir ifade ile kariyer basamağı öğretmen olanların gözlem gezilerindeki memnuniyetleri kariyer basamağı uzman öğretmen olanlardan daha yüksektir.

Tablo 70. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerindeki Memnuniyetleri İle İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Öğrenim Durumuna Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları

	<i>Varyansın kaynağı</i>	<i>Kareler toplamı</i>	<i>sd</i>	<i>Kareler ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
1	<i>Gruplararası</i>	1,327	2	,663	,731	,484
	<i>Gruplariçi</i>	87,178	96	,908		
	<i>Toplam</i>	88,505	98			
2	<i>Gruplararası</i>	1,383	2	,692	,617	,541
	<i>Gruplariçi</i>	107,526	96	1,120		
	<i>Toplam</i>	108,909	98			
3	<i>Gruplararası</i>	,153	2	,076	,093	,911
	<i>Gruplariçi</i>	78,757	96	,820		
	<i>Toplam</i>	78,909	98			

7. alt probleme yönelik verilen yanıtların öğrenim durumu değişkenine göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan tek yönlü varyans analizinde, test edilen gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı Tablo 70’in incelenmesi sonucunda anlaşılmıştır ($p>.05$).

Tablo 71. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerindeki Memnuniyetleri İle İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Mezuniyet Alanına Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları

	<i>Varyansın kaynağı</i>	<i>Kareler toplamı</i>	<i>sd</i>	<i>Kareler ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
1	<i>Gruplararası</i>	3,453	5	,691	,755	,584
	<i>Gruplariçi</i>	85,052	93	,915		
	<i>Toplam</i>	88,505	98			
2	<i>Gruplararası</i>	7,757	5	1,551	1,426	,222
	<i>Gruplariçi</i>	101,152	93	1,088		
	<i>Toplam</i>	108,909	98			
3	<i>Gruplararası</i>	4,510	5	,902	1,127	,351
	<i>Gruplariçi</i>	74,399	93	,800		
	<i>Toplam</i>	78,909	98			

7. alt probleme yönelik verilen yanıtların mezuniyet alanı değişkenine göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan tek yönlü varyans analizinde, test edilen gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı Tablo 71'in incelenmesi sonucunda anlaşılmıştır ($p>.05$).

Tablo 72. Öğretmenlerin Gözlem Gezilerindeki Memnuniyetleri İle İlgili Görüşleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları Kurum Memnuniyetine Göre Tespit Etmek İçin Yapılan Analizin Sonuçları

	YANIT	N	X	SS	P
1	<i>Evet</i>	93	4,30	,94	,739
	<i>Hayır</i>	6	4,16	1,16	
2	<i>Evet</i>	93	4,00	1,05	,262
	<i>Hayır</i>	6	3,50	1,04	
3	<i>Evet</i>	93	4,05	,88	,308
	<i>Hayır</i>	6	3,66	1,03	

7. alt probleme yönelik verilen yanıtların kurum memnuniyeti değişkenine göre aralarında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan “t” testinde, test edilen gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı Tablo 72'nin incelenmesi sonucunda anlaşılmıştır ($p>.05$).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

1. SONUÇLAR VE TARTIŞMA

Bu araştırma ile İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler derslerinde gezi-gözlem yönteminin (veya gözlem gezilerinin) kullanımını incelemek amacıyla öğretmen görüşleri alınmış, bu görüşler arasında cinsiyet, yaş, kıdem, kariyer, öğrenim durumu, mezuniyet alanı ve kurum memnuniyeti değişkenleri bakımından anlamlı bir farklılığın olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen veriler değerlendirilirken dağılımın belirlenmesi amacıyla frekans ve yüzdelik değerleri; değişkenler arasındaki farkın anlamlılığını belirlemek amacıyla ilişkisiz örneklem için t-testi ve tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA); farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla varyansların eşitliği halinde Scheffe, eşitsizliği halinde Tamhane's T2 testi kullanılmıştır. İstatistiksel açıdan hesaplamalarda anlamlılık düzeyi 0.05 olarak alınmıştır. Yapılan istatistiksel değerlendirmeler sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

1.1. GÖZLEM GEZİLERİNİN KULLANIMINA İLİŞKİN SONUÇLAR VE TARTIŞMA

- Araştırmaya katılan öğretmenlerin %69,2'si öğrencileriyle gözlem gezisi yaparken, %30'8'i henüz öğrencileriyle gözlem gezisi yapmamıştır.

Mazman'ın (2007) Sosyal Bilgiler eğitiminde gezi-gözlem metodunun uygulanmasına ilişkin Tokat ili örneğinde yaptığı çalışmasında da buna yakın oranlar çıkmıştır. Bu çalışmada öğretmenlerin %61'i gezi-gözlem metodunu kullandıklarını, %39'u ise hiç kullanmadıklarını ifade etmişlerdir. Tunç'un (2006), çalışmasında araştırmaya dâhil edilen Coğrafya öğretmenlerinden yöntemi en az bir kez kullananların oranı %71'dir. Aycan'a (2008) göre biyoloji öğretmenlerinin yaklaşık % 56'sı öğretmenlik hayatı boyunca gezi-gözlem yöntemini hiç kullanmamışlardır. Özay (2003) çalışmasında, ortaöğretimde gezi-gözlem metodunun yeterince kullanılmadığı, okullarda ancak %27 oranında gezi-gözlem metoduna başvurulduğu sonucuna ulaşmıştır. Çetin, Kuş ve Karatekin (2010) çalışmalarında gezi-gözlem metodunun Sınıf ve Sosyal Bilgiler öğretmenleri tarafından sık kullanılan bir metot olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Taşkaya ve Bal'a (2009) göre sınıf öğretmenlerinin bildiği ancak derste kullanmadığı Sosyal

Bilgiler öğretim yöntemlerinin başında gezi-gözlem gelmektedir. Güven, Gazel ve Sever'e (2004) göre Tarih öğretmenlerinin büyük çoğunluğu, gezi-gözlem yönteminin tarih dersleri için faydalı olacağı konusunda hemfikirdirler ancak bu yöntemi fazla uygulamamaktadırlar. Serin'e (2003) göre, gezi-gözlem ve inceleme yöntemi, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde çok az kullanılmaktadır (%30). Doğru ve Aydoğdu (2003) çalışmalarında gezi-gözlem yöntemini; öğrenciler, öğretmenlerinin "hiç" düzeyinde kullandıkları görüşünde birleştikleri sonucuna ulaşmışlardır. Tüm bu sonuçlar ve yaptığımız araştırmanın sonuçları birlikte değerlendirildiğinde, "Gezi-gözlem yöntemi sadece Sosyal Bilgiler derslerinde değil, yöntemin kullanılabilceği diğer derslerde de az kullanılmaktadır" sonucuna ulaşılabilir.

- Araştırmaya katılan öğretmenlerin %56,6'sı mevcut eğitim öğretim yılı planlarında gözlem gezisine hiç yer vermezken, %20,3'ü 1 defa, %14'ü 2 defa, %4,9'u 3 defa ve %4,2 4 defa ve daha fazla olarak yer vermiştir.
- Araştırmaya katılan öğretmenlerin %25,3'ü 2011-2012 eğitim öğretim yılında, %42,4'ü 2010-2011 eğitim öğretim yılında, %8,1'i 2009-2010 eğitim öğretim yılında, %7,1'i 2008-2009 eğitim öğretim yılında ve %17,2'si 2007-2008 ve öncesindeki eğitim öğretim yıllarında öğrencileriyle beraber son gözlem gezilerini yapmışlardır.
- Araştırmaya katılan öğretmenlerin %22,2'si gidilen mekânlarda rehber bulmakta zorlanırken, %45,5'i zorlanmamıştır. %32,3'ü ise rehber ihtiyacının olmadığını belirtmiştir.
- Araştırmaya katılan öğretmenlerden %14,1'i gözlem gezisini daha çok konu işlenirken eş zamanlı olarak, %51,5'i bahar aylarında, %6,1'i belirli gün ve haftalarda, %1'i resmi bayramlarda, %23,2'si eğitim öğretim yılının sonunda, %4'ü turizm haftasında kullanmışlardır.

Mazman'a (2007) göre, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin gezi-gözlem metodunu uygularken tercih ettikleri önemli gün veya tarih yoktur. Çetin, Kuş ve Karatekin'e (2010) göre, Sınıf ve Sosyal Bilgiler öğretmenleri geziyi genellikle belirli dönemlerde düzenlemektedirler. Özellikle konu işlenirken eşzamanlı olarak,

belirli gün ve haftalarda ve iklim koşullarının uygun olduğu zamanlarda öğretmenler gezi düzenlemeye gayret etmektedir.

1.2. GÖZLEM GEZİLERİNİN KULLANIM AMACINA İLİŞKİN SONUÇLAR VE TARTIŞMA

- Öğretmenler gözlem gezilerini daha çok üniteden/konudan bağımsız olarak öğrencilerin derse olan motivasyonlarını artırmak amacıyla ($\bar{X}=3,53$) ve ünitenin/konunun sonunda pekiştirme amacıyla ($\bar{X}=3,41$) kullanmaktadır.
- “Ünitenin/konunun başlangıcında öğrencileri güdüleme amacıyla kullanırım.” ifadesine bayan öğretmenler erkek öğretmenlerden; mesleki kıdemi 1-5 yıl olanlar mesleki kıdemi 21 yıl ve yukarısı olanlardan daha çok katılım göstermişlerdir.
- “Ünitenin/konunun sonunda pekiştirme amacıyla kullanırım.” ifadesine bayan öğretmenler erkek öğretmenlerden; kurumundan memnun olan öğretmenler kurumundan memnun olmayanlardan daha çok katılmışlardır.
- “Üniteden/konudan bağımsız olarak öğrencilerin derse olan motivasyonlarını artırmak amacıyla kullanırım.” ifadesine bayan öğretmenler erkek öğretmenlerden; mesleki kıdemi 16-20 yıl olanlar mesleki kıdemi 21 yıl ve yukarısı olanlardan daha yüksek oranda katılım göstermişlerdir.

1.3. GÖZLEM GEZİLERİ SONRASI SINIFTA DÜZENLENEN ETKİNLİKLERE İLİŞKİN SONUÇLAR VE TARTIŞMA

- Araştırmaya katılan öğretmenler gözlem gezisi sonrası sınıfta daha çok “Sözlü anlatım (tartışma, soru-cevap)” etkinliğini kullanmaktadırlar. “Görsel anlatım (resim yaptırma)” ve “Form doldurtma” etkinliklerini ise çok nadir kullanmaktadırlar.

Mazman’a (2007) göre, Sosyal Bilgiler öğretmenleri gezi-gözlem metodunu uyguladıktan sonra öğrencilerine hiçbir etkinlik yaptırmamaktadırlar. Çetin, Kuş ve Karatekin’e (2010) göre, öğretmenlerin gezi sonrası en çok yaptırdıkları etkinlikler arasında sınıf içerisinde yazılı, sözlü olarak gezinin anlatılması ve gezi ile ilgili resim yaptırılması gelmektedir. Çok az sayıda öğretmen ise gezi sonrası fotoğraf sergisi yaptırmakta ve gezi ile ilgili videoları öğrencilere izlettirmektedir.

- Gezi sonrası “Form doldurtma” etkinliğini yaşı 46-55 arasında olanlar, yaşı 36-45 arasında ve yaşı 26-35 arasında olanlardan; mesleki kıdemi 21 yıl ve yukarısı

olanlar mesleki kıdemi 1-5 yıl olanlardan; mezuniyet alanı diğer (Eğitim Enstitüsü) olanlar, mezuniyet alanı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, Tarih Öğretmenliği ve Tarih Bölümü olanlardan daha nadir kullanmaktadırlar.

- Gezi sonrası “*Fotoğraf sergisi*” etkinliğini kariyer basamağı aday öğretmen olanlar kariyer basamağı öğretmen ve kariyer basamağı uzman öğretmen olanlardan daha sık kullanmaktadırlar.
- Gezi sonrası “*Gezi videolarının izletilmesi*” etkinliğini mezuniyet alanı Tarih Öğretmenliği olanlar mezuniyet alanı Tarih Bölümü ve Coğrafya Bölümü olanlardan; mezuniyet alanı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği olanlar mezuniyet alanı Coğrafya Bölümü olanlardan daha nadir kullanmaktadırlar.

1.4. GÖZLEM GEZİLERİNİ KULLANIMDA KARŞILAŞILAN ZORLUKLARA / ENGELLERE İLİŞKİN SONUÇLAR VE TARTIŞMA

- Araştırmaya katılan öğretmenlere göre gözlem gezilerini kullanımda en sık karşılaştıkları engeller/zorluklar sırasıyla “*Öğrencilerin gezilerdeki disiplinsiz davranışları*” ($\bar{X}=4,14$) “*Velilerin gezi masraflarını karşılamada sıkıntı çekmesi*” ($\bar{X}=3,95$) “*Gezilerin yasal sorumluluğunun ağır olması*” ($\bar{X}=3,53$) ve “*Yoğun ders programı nedeniyle zaman bulamama*” ($\bar{X}=3,41$)’dir.
- Öğretmenler “*Gezi esnasında kaza ve tehlikelerle karşılaşma olasılığı*” ($\bar{X}=3,11$), “*Okul idaresinin geziler konusunda olumsuz tutuma sahip olması*” ($\bar{X}=3,08$), “*Kalabalık sınıfların yöntemi kullanmaya elverişli olmaması*” ($\bar{X}=2,76$) durumlarıyla ara sıra “*Gözlem gezisi yapacak uygun mekân bulamama*” ($\bar{X}=2,28$) durumuyla da çok nadir karşılaşmaktadırlar.

Mazman’a (2007) göre, gezi-gözlem metodunu kullanan öğretmenlerin neredeyse yarısı bu metodu kullanmak istediklerinde, kullandıklarında ve sonrasında hiçbir zorlukla karşılaşmamışlardır. Aycan’a (2008) göre, öğretmenler gezi-gözlem yönteminin uygulanmasında idari bir sorunla ve velilerden kaynaklanan bir sorunla çok az karşılaşmaktadırlar. Biyoloji öğretmenleri gezi-gözlem yönteminin yasal sorumluluğu fazla olduğundan, disiplin sorun hale gelebileceğinden, organizasyonu zor olduğundan ve ekonomik yetersizliklerden dolayı gezi-gözlem yöntemini kullanmak istememişlerdir. Özay’a (2003) göre, Coğrafya öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu gezi-gözlem yönteminin uygulanmasında idari bir sorunla karşılaşmışlar, ancak velilerden kaynaklanan bir sorunla çok az karşılaşmışlardır. Tunç’a (2006)

göre Coğrafya öğretmenleri gezi-gözlem yaparken idari bir sorunla karşılaşmamışlardır. Yine velilerle herhangi bir sorun yaşanmamıştır. Yöntemi kullanmayan öğretmenlerin çoğunluğu (%67) ekonomik nedenlerden şikâyetçidir. Kayağ'a (2009) göre, bayan öğretmen denekler; okul idarecileri geziler konusunda olumsuz tutuma sahiptirler düşüncesine erkek öğretmenlere göre daha fazla sahiptirler. Birinci kademe öğretmen denekler; sınıfların kalabalık olması gezi düzenlemeyi zorlaştırmaktadır düşüncesine ikinci kademe öğretmenlerine(sosyal bilgiler) göre daha fazla sahiptirler. Ballı'ya (2009) göre, gezi-gözleme başvurmeyan öğretmenlerin büyük çoğunluğu ekonomik nedenlerden şikâyetçidir ve birçoğu gezi gözlem yapılırken idari bir takım sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Serin'e (2003) göre, yöntemin uygulanmasını etkileyen zorluklar; resmi izinler, maddi problemler, öğretmen, ulaşım, yoruculuk, zaman yetersizliği, disiplin gibi zorluklardır. Bu zorluklar arasında resmi izinler ve disiplin ön plana çıkmaktadır. Çetin, Kuş ve Karatekin'e (2010) göre, öğretmenlerin bu yöntemi uygulayamamalarının en temel nedenlerinden birisi ekonomik problemlerdir. Özellikle öğrencilerden para toplayamama, gezilecek yerlerin ücretli olması, araç temin edememeyi ekonomik problemler olarak sıralamışlardır. Taşkaya ve Bal'a (2009) göre, öğretmenlerin yöntemi kullanamama nedenlerinin başında okulun imkânlarının kısıtlı olması gelmektedir. Bütün bu değerlendirmelerde küçük farklılıklar olsa da gezilerde karşılaşılan zorluklar/engeller araştırmamızın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

- “*Gezi esnasında kaza ve tehlikelerle karşılaşma olasılığı*” ifadesine bayan öğretmenler erkek öğretmenlerden; mesleki kıdemi 16-20 yıl olanlar mesleki kıdemi 21 yıl ve yukarısı olanlardan; kurumundan memnun olan öğretmenler kurumundan memnun olmayanlardan daha yüksek oranlarda katılım göstermişlerdir. Erdem'e (2007) göre, gezilerde bay öğretmenler, bayan öğretmenlere göre kaza ve tehlikelerle karşılaşma olasılığına karşı daha fazla tedirgin olmaktadır. Yine gezi esnasında kaza ve tehlikelere karşılaşma olasılığı karşısında öğretmenlerin tedirgin olması görüşünde kıdem bakımından anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu sonuçlar araştırmamızın sonuçlarıyla örtüşmektedir.

- “*Yoğun ders programı nedeniyle zaman bulamama*” ifadesine bayan öğretmenler erkek öğretmenlerden; kurumundan memnun olan öğretmenler kurumundan memnun olmayanlardan daha yüksek oranlarda katılım göstermişlerdir.

- “*Velilerin gezi masraflarını karşılamada sıkıntı çekmesi*” ifadesine bayan öğretmenler erkek öğretmenlerden daha yüksek oranlarda katılım göstermişlerdir.
- “*Gezilerin yasal sorumluluğunun ağır olması*” ifadesine bayan öğretmenler erkek öğretmenlerden; mesleki kıdemi 16-20 yıl olanlar mesleki kıdemi 21 yıl ve yukarısı olanlardan daha yüksek oranlarda katılım göstermişlerdir.

Erdem’e (2007) göre, bay ve bayan öğretmenler gezilerin yasal sorumluluğunun oldukça ağır olduğu görüşüne katılmakla birlikte, bay öğretmenler, bayan öğretmenlere göre gezilerin yasal sorumluluğunu daha ağır bulmaktadırlar. Bizim araştırmamızdan çıkan sonuç ise bunun tersi yöndedir.

1.5. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN GÖZLEM GEZİLERİ İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİNE İLİŞKİN SONUÇLAR VE TARTIŞMA

1.5.1. Planlama Alt Boyutu

- Öğretmenler geziler konusunda deneyimli olup olmamaları ve gezilerde bazı riskleri göze alma konularında kararsızdırlar.
- Gezilerde erkek öğretmenler bayan öğretmenlere göre daha yüksek oranlarda risk alabilmektedirler.
- Kariyer basamağı aday öğretmen olanlar gezi planı hazırlamanın gezide gruba önemli ölçüde zaman kazandıracağı konusunda kararsızdırlar. Kariyer basamağı öğretmen olanlar ise gezi planının gruba zaman kazandıracağına kuvvetle inanmaktadırlar.
- Kariyer basamağı aday öğretmen olanlar gezilerde öğrencilerin gezi aşamalarını takip edebilmeleri için gezi planını çoğaltıp öğrencilere dağıtmada kariyer basamağı öğretmen ve uzman öğretmen olanlardan daha isteklidirler.
- Kurumundan memnun olan öğretmenler gezi ile ilgili görselleri, okul gazetesi ve web sayfası gibi araçlarla yayımlatmaktan kurumundan memnun olmayan öğretmenlere göre daha çok zevk almaktadırlar.

1.5.2. Yönlendirme Alt Boyutu

- Öğretmenler geziden önce hangi konu veya sorunların gözlemleneceğini öğrencilere bildirmektedirler. Bu durum gezilerde gözlemin önceden yapılandırıldığını gösterir.

- Erkek öğretmenler yolculuk esnasında öğrencileri gözleme yönlendirmede ve öğrencilere gezi öncesi beklentileri ile gezideki gözlemlerini kıyaslatmada bayan öğretmenlere göre daha isteklidirler.
- Kariyer basamağı aday öğretmen olanlar gezilerde öğrencileri gözleme yönlendirme işine yolculuk esnasında başlamada daha isteklidirler.
- Kariyer basamağı öğretmen olanlar öğrencileri gezilen mekânlardaki yetkililerden ve halktan bilgi toplamaları için yönlendirmede kariyer basamağı aday öğretmen ve uzman öğretmen olanlardan daha isteklidirler.
- Kariyer basamağı öğretmen olanlar öğrencilere gezi öncesi beklentileri ile gezideki gözlemlerini kıyaslatmada kariyer basamağı uzman öğretmen olanlara göre daha isteklidirler.

1.5.3. Sorun Alt Boyutu

- Öğretmenlerin gezilerde karşılaşılan sorunlar ile ilgili görüşleri ortak, sorunlar ile ilgili ifadelere katılımları yüksektir.
- Erkek öğretmenler zamanı verimli kullanamamaktan daha çok rahatsızlık duymaktadırlar.
- Erkek öğretmenler öğrencilerin arazide tehlikelerle karşılaşma olasılığından daha çok tedirgin olmaktadır.
- Erkek öğretmenler gezide görülen aksaklıklar konusunda öğrenci görüşlerine daha kuvvetle ihtiyaç duymaktadırlar.
- Erkek öğretmenler gezilerde kurallara aykırı bir öğrenci davranışını anında uyararak düzeltmede daha isteklidirler.
- Kariyer basamağı öğretmen olanlar öğrencilerin arazide tehlikelerle karşılaşma olasılığından kariyer basamağı uzman öğretmen olanlara göre daha çok tedirgin olmaktadır.
- Kariyer basamağı öğretmen olanlar gezilerde karşılaşılan çevre sorunlarına öğrencileri getireceği cevapları kariyer basamağı uzman öğretmen olanlardan daha çok merak etmektedirler.

1.5.4. Memnuniyet Alt Boyutu

- Öğrencilerin gezinin amacına yönelik bilgilerini artırıcı davranışları öğretmenler tarafından memnuniyetle karşılanmaktadır.

- Gezi amacına ulaşmış ise dönüş yolculuğunda kendilerini erkek öğretmenler bayan öğretmenlere göre; kariyer basamağı öğretmen olanlar kariyer basamağı uzman öğretmen olanlara göre daha huzurlu hissetmektedirler.
- Gezilerde öğrencilerin soru ve görüşlerine erkek öğretmenler bayan öğretmenlere göre; kariyer basamağı öğretmen olanlar kariyer basamağı uzman öğretmen olanlara göre daha açıktırlar.

2. ÖNERİLER

- MEB her yıl okulların bütçesine geziler için öğrenci başına (bir öğrencinin ortalama bir gezi masrafını karşılayacak kadar) ödenek göndermelidir. Bu ödenekler sadece gezi amaçlı kullanılabilir olmalıdır. Ödenek öğrenci başına eşit miktarlarda gönderileceği için öğrenciler arasında fırsat eşitliği sağlanmış olacaktır. Böylece gezilerin önündeki önemli engellerden birisi olan ekonomik sıkıntılar bir nebze de olsa azaltılmış olacaktır.
- Geziler ile ilgili yasal prosedürde öğretmenlerin lehine iyileştirmeler yapılmalıdır.
- Performans değerlendirmelerinde (Öğretmen, Okul, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, İl Milli Eğitim Müdürlüğü vb.) düzenlenen gezilere ekstra puanlar verilmelidir.
- Hayırseverlerin eğitime daha çok destek vermelerini sağlamak için başlatılan Eğitime %100 Destek Projesi'nin kapsamına okullarda düzenlenen geziler de alınmalıdır. Okullarda düzenlenen gezilere maddi destek veren hayırseverler vergi indiriminden yararlanabilmelidir.
- Özellikle uzak çevreye yapılan gezilerde gezi grubunun yemek ve konaklama ihtiyaçlarının karşılanması için MEB'e bağlı okul pansiyonlarında, öğretmenevlerinde, izci kamplarında gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.
- Öğretmen kılavuz kitaplarında ünite girişlerinde hangi konularda ne tür gözlem gezileri yapılabileceği ile ilgili yönlendirici bilgilere yer verilmelidir.
- İl/İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri ilde/ilçede yeni göreve başlayan Sosyal Bilgiler öğretmenleri için Eylül ayının başındaki seminer çalışmaları döneminde gezi programı düzenleyerek ildeki tarihi ve coğrafi mekânları öğretmenlere tanıtmalıdır.
- Müzekart uygulamasının ulusal basında tanıtımına önem verilmelidir. Öğretmenler kart sahibi olmaları yönünde teşvik edilmelidir.
- Sosyal Bilgiler öğretmenleri hizmet içi eğitimler yoluyla buldukları çevrede alan kılavuzluğu yapabilecek seviyede yetiştirilmelidir.

- Zümre öğretmenler kurulu kararları bağlayıcı olduğundan eğitim öğretim yılı başında okulda, ilçede ve ilde yapılan zümre öğretmenler kurulu toplantılarında, ders ile ilgili yıl içerisinde düzenlenecek gözlem gezileri karar altına alınmalı ve öğretmenlerin bu gezilere yıllık planlarında yer vermeleri sağlanmalıdır.
- Yapılacak gezilerin derse katkısını artırmak için ve gezilere belli standartlar getirmek amacıyla Sosyal Bilgiler il/ilçe zümrelerinde öğretmenlerce gezi sırasında yapılacak gözlemler ve gezi sonrası öğrencilerdeki öğrenmelerin neler olabileceği ile ilgili ortak formlar hazırlanmalıdır. Yine bu zümrelerde Sosyal Bilgiler öğretmenleri tarafından derslerde yapılabilecek gözlem gezilerinin konularla ilişkilendirildiği rehberler, el kitapları hazırlanabilir.
- Okul idareleri tarafından öğretmenlerin gezi sonrası sınıfta düzenledikleri etkinlikler kontrol edilmeli ve gezi ile ilgili öğretmenlerden ayrıntılı rapor istenmelidir.
- Okullardaki gezi kulüplerinin danışman öğretmenliklerine mümkün olduğunca Sosyal Bilgiler öğretmenleri getirilmelidir.
- Gözlem gezilerinin konular ile eş zamanlı olarak düzenlenmesi için okul idaresi ve öğretmenlerce gerekli önlemler alınmalıdır. Örneğin yıllık planlar yapılırken gezi düzenlenebilecek konular bütünlük bozulmayacak şekilde bahar aylarına denk getirilebilir.
- Veliler genellikle öğrencilerin gezide başlarına gelebilecek kaza ve tehlikelerden tedirgin olmaktadır. Bu nedenle düzenlenecek gözlem gezilerine mümkün olduğu ölçüde velilerin katılımı sağlanmalıdır. Böylece hem bu tedirginlik ortadan kalkacak, hem veliler öğretimde aktif rol oynayacaklar hem de gezilerde öğrencilerin disiplinsiz davranışlar gösterme ihtimaline karşı veli yardımı sağlanmış olacaktır.

KAYNAKÇA

- Açar, S. (2010). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Gözlem Gezisi Uygulamasının Öğrencilerin Eleştirel Düşünme Becerisine ve Çevre Duyarlılığına Etkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Açıkgöz, M. (2006). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Gezi-Gözlem ve İnceleme Yönteminin Etkililiğinin İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Akdağ, A. (2009). Sosyal Bilgilerin Tanımı, Amacı, Önemi ve Türkiye'deki Yeri. R. Turan, A. M. Sünbül, ve H. Akdağ, (Ed.) *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar-1* içinde (1-24). Ankara: Pegem Akademi.
- Altın, B.G., Demirtaş, S. (2012) Sosyal Bilgiler Dersinde Sınıf Dışı Eğitim Etkinlikleri. M.Safran,(Ed.) *Sosyal Bilgiler Öğretimi* içinde (545-583). Ankara:Pegem Akademi.
- Ata, B. (2002). *Müzelerle ve Tarihi Mekânlarla Tarih Öğretimi: Tarih Öğretmenlerinin Müze Eğitimine İlişkin Görüşleri* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Aycan, D. (2008). *Gezi-Gözlem Yönteminin Biyoloji Öğretimindeki Önemi ve Diğer Öğretim Yöntemleri Arasındaki Yeri (Ankara İli Örneği)*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Badem, N. (2010). *4. Sınıf Öğrencilerinden Gezi Gözlem ile Desteklenmiş Öğretimin Çevre Kirliliği ile ilgili Farkındalıklarının Oluşumuna Etkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.
- Ballı, A. (2009). *9. Sınıf Fiziki Coğrafya Konuları Öğretiminde Gezi Gözlem Yönteminin Önemi (Bağcılar İlçesi Örneği)*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Baş, T. (2005). *Anket (Nasıl Hazırlanır, Uygulanır, Değerlendirilir?)*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Bektaş, M., ve Horzum, M.B. (2010). *Otantik Öğrenme*. Ankara: Pegem Akademi.

- Bilgili, A.S. (2009). Geçmişten Günümüze Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler. A.S. Bilgili, (Ed.), *Sosyal Bilgilerin Temelleri* içinde (1-34). Ankara: Pegem Akademi.
- Binbaşoğlu, C.(2003). *Hayat Bilgisi Öğretimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Büyükkaragöz, S. ve Çivi, C. (1999). *Genel Öğretim Metodları-Öğretimde Planlama ve Uygulama* (10. baskı). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2008). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı* (9. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (5. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Çetin, T., Kuş, Z. ve Karatekin, K. (2010). Sınıf ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Gezi-Gözlem Yöntemine İlişkin Görüşleri. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 5(2). 158-180.
- Doğru, M. ve Aydoğdu, M. (2003) Fen Bilgisi Öğretiminde Kullanılan Yöntemlerde Karşılaşılan Sorunlar İle İlgili Öğrenci Görüşleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(13), 150-158.
- Demirel, Ö. (2002). *Planlamadan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı* (4. baskı). Ankara: Pegema Yayıncılık.
- Doğanay, A. (2002).Sosyal Bilgiler Öğretimi. C. Öztürk ve D. Dilek,(Ed.) *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* içinde (15-46).Ankara: Pegema Yayıncılık.
- Dönmez, C.(2003). Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler. C. Şahin, (Ed.). *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Sosyal Bilgiler* içinde (31-42) Ankara:Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Erdem, M. (2007). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Gezi-Gözlem Tekniğine İlişkin Görüşleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Erden, M. (tarihsiz). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. İstanbul: Alkım.
- Ergün, M. ve Özdaş, A. (1997). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. İstanbul: Kaya Matbaacılık.

- Fer, S. ve Cırık, İ. (2007). *Yapılandırmacı Öğrenme: Kuramdan Uygulamaya*. İstanbul: Morpa.
- Gögebakan, Y. (2008). Sanat Tarihi Öğretiminde Gösteri Yöntemi İle Gezi-Gözlem Yönteminin Bilginin Kalıcılığı Açısından Karşılaştırılması-(Eski Malatya Ulu Cami Örneği). *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28 (2), 197-220.
- Gözütok, F. D. (2007). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*,(2.baskı).Ankara: Ekinoks
- Güleryüz, H. (2008). *Hayat Bilgisi Programı ve Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Güngördü, E. (2001). *İlköğretimde Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Güven, A., Gazel, A.A. ve Sever, R. (2004). Tarih Öğretmenlerinin Gezi-Gözlem Uygulamalarında Karşılaştıkları Sorunlar. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 9.
- Hesapçıoğlu, M. (1994). *Öğretim İlke ve Yöntemleri Eğitim Programları ve Öğretim* (4. baskı). İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Kabapınar, Y. (2009). *İlköğretimde Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara:Maya Akademi.
- Kalaycı, N.(2000). İlköğretim Programları ve Gelişmeler. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karakaya, İ. (2009). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. A. TANRIÖĞEN,(Ed.).*Bilimsel Araştırma Yöntemleri* içinde (57-83). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kayağ, R. (2009). *Sosyal Bilgiler Dersinin Etkililiği Açısından Materyal Kullanımı ve Gezi Gözlem Metodunun Uygulanması*.(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Kemertaş, İ. (2001). *Uygulamalı Genel Öğretim Yöntemleri* (4. baskı). İstanbul: Birsen Yayınevi.
- Kılıçoğlu, G.(2012). Sosyal Bilgiler Tanımı, Dünyada ve Ülkemizde Gelişimi ve Önemi. M.Safran,(Ed.) *Sosyal Bilgiler Öğretimi* içinde (3-16). Ankara:Pegem Akademi.
- Kocaçınar, M. (1964). *Genel Öğretim Metodu* (3. baskı). İstanbul: Arkın Kitabevi.

- Korkmaz, N. (2006). *Volkan Topoğrafyası Konularının Öğretiminde Gezi- Gözlem Yönteminin Öğrenci Başarısına Etkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Küçükahmet, L. (2002). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*,(13. baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2011). Mevzuat. 09.08.2012 tarihinde Döner Sermaye İşletmesi Genel Müdürlüğü: <http://dosim.kulturturizm.gov.tr/TR/Genel/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFFAAF6AA849816B2EF073F52E6932F1252> adresinden alındı.
- Mazman, F. (2007). *Sosyal Bilgiler Eğitiminde Gezi-Gözlem Metodunun Uygulanmasına İlişkin Bir Araştırma (Tokat Örneği)*.(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.
- MEB. (2005). İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği. 06.08.2012 tarihinde MEB Mevzuat: http://mevzuat.meb.gov.tr/html/25699_0.html adresinden alındı.
- MEB. (2005). Öğretmenlik Kariyer Basamaklarında Yükselme Yönetmeliği. 06.08.2012 tarihinde MEB Mevzuat: http://mevzuat.meb.gov.tr/html/25905_0.html adresinden alındı.
- MEB. (1995). Aday Memurların Yetiştirilmelerine İlişkin Yönetmelik. 06.08.2012 tarihinde MEB Mevzuat: <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/42.html> adresinden alındı.
- MEB, (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Meydan, A. (2009). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Gezi-Gözlem ve Doğa Eğitimi. R. Turan, A. M. Sünbül, ve H. Akdağ, (Ed.) *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar-I* içinde (242-261). Ankara: Pegem Akademi.
- Nas, R. (2003). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* (2. baskı). Bursa: Ezgi Kitabevi.

- Ocak, G. (2008). Yöntem ve Teknikler. G. Ocak,(Ed.). *Öğretim İlke ve Yöntemleri İçinde* (215-289). Ankara: Pegem Akademi.
- Özay, E. (2003). *Ortaöğretim Coğrafya Eğitimi ve Öğretiminde Gezi-Gözlem Metodunun Öğrenci Başarısı Üzerine Etkisi ve Diğer Öğretim Metodlarıyla Karşılaştırılması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Özçelik, D. A. (1981). *Araştırma Teknikleri Düzenleme ve Analiz*. Ankara: ÜSYM Eğitim Yayınları.
- Özdemir, M. (1998). *Hayat Bilgisi Öğrenme ve Öğretme Etkinlikleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Özden, Y. (1999). *Öğrenme ve Öğretmen*, (3. baskı). Ankara: Pegema Yayıncılık.
- Özkan, İ. (2009). *Gezi-Gözlem ve İnceleme Yönteminin 6.Sınıf Sosyal Bilgiler Programı Ülkemizin Kaynakları Ünitesindeki Öğrenci Başarılarına Etkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Öztürk, C. (2011). Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinler Arası Bir Bakış. C. Öztürk,(Ed.) *Sosyal Bilgiler Öğretimi* içinde (1-31). Ankara:Pegem Akademi.
- Safran, M.(2008). Sosyal Bilgiler Öğretimine Bakış. B. Tay ve A. Öcal, (Ed.) *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi* içinde (1-19). Ankara:Pegem Akademi.
- Serin, E. (2003). *İlköğretim İkinci Kademe Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Derslerinde Gezi-Gözlem ve İnceleme Yönteminin Uygulanma Durumu (Şanlıurfa Örneği)*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Sönmez, V. (2010). *Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şen, A. N. (2011). *10. Sınıf Biyoloji Dersinde Okutulan Populasyon Ekolojisi Konusunun Öğretilmesinde Sunuş Yolu ve Gezi – Gözlem Yöntemi*

Kullanılarak Öğrenme Üzerindeki Etkisinin Karşılaştırılması.
(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.

Taşkaya, S. M. ve Bal, T. (2009). Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretim Yöntemlerine İlişkin Görüşleri. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 27, 173 -185.

Tavşancıl, E. (2006). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi* (3. baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Tunç, S. (2006). *Gezi-Gözlem Yönteminin Coğrafya Eğitim Öğretimindeki Önemi, Öğrenci Başarısına Etkisi ve Diğer Öğretim Yöntemleriyle Karşılaştırılması.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

Türk Dil Kurumu (tarih yok). *Büyük Türkçe Sözlük*. 01.08. 2012 tarihinde Türk Dil Kurumu: <http://tdkterim.gov.tr/bts/> adresinden alındı.

Vural, B. (2004). *Öğretim Faaliyetlerinde Yöntem-Teknik ve Etkinlikler*. İstanbul: Hayat Yayınları

Yaşar, Ş., ve Gültekin, M. (2011). Anlamlı Öğrenme İçin Etkili Öğretim Stratejileri. C. Öztürk,(Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi* içinde (77-109). Ankara: Pegem Akademi.

Yazıcıoğlu, Y., ve Erdoğan, S. (2007). *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri(Genişletilmiş 2.Baskı)*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Yönev, M. (2008). *Ortaöğretimde Okutulan Tarih Derslerindeki Gezi Gözlem ve İnceleme Etkinliklerinin Öğrenciler Açısından Kazanımları.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.

EKLER DİZİNİ

	Sayfa
EK 1. Araştırma İzin Belgesi.....	93
EK 2. Anket Formu.....	95

T.C.
KÜTAHYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.43.00.20-605/

Konu : Tez Çalışması

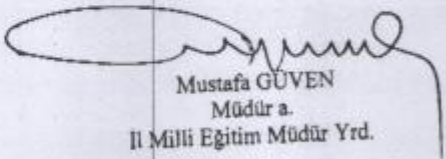
01.06.2012 • 10423

Sn: Ramazan YILDIRIM

İlgi : Valilik Makamının 31.05.2012 tarihli ve 10357 sayılı onayı.

İlgi onayda belirtilen İlimiz Merkez İlköğretim Okullarında Tez çalışması yapmak isteğinize ilişkin Valilik Makamının ilgi onayı tarafınıza elden teslim edilmiştir.

Yapılacak uygulama sonucunun bir örneğinin CD ortamında Müdürlüğümüz AR-GE birimine teslim edilmesini rica ederim.

Mustafa GÜVEN
Müdür a.
İl Millî Eğitim Müdür Yrd.

EKLER :
EK-1 Onay (1 adet)

İl Millî Eğitim Müdürlüğü
(AR-GE Bölümü)
Valilik Binası - KÜTAHYA
E-Posta : kutahyamem@meb.gov.tr
İnternet : <http://kutahya.meb.gov.tr>
Tel : 0274 223 62 41-43 (5 Hat)

eğitimde
f@Tih
projesi

Ayrıntılı Bilgi:
Mens G.ZENGİN (Tel:160)

T.C.
KÜTAHYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.43.00.05.20-605.04/

31.05.2012- 10357

Konu : Tez Çalışması

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi : a) MEB.baglî Okul ve Kurumlarda yapılacak Araştırma Destegine Yönelik izin ve Uygulama Yönergesi.
b) Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'nün 11.05.2012 tarihli ve 490 sayılı yazısı.

Bakanlığımızın İlgî (a) Yönergesi doğrultusunda Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Ramazan YILDIRIM ilimiz merkez İlköğretim Okullarında "İlköğretim İlkademe Sosyal Bilgiler derslerinde Gezi-Gözlem Yönetiminin Uygulama Durumunun İncelenmesi" konusunda Tez çalışması yapmak istemektedir.

Eğitim-öğretimi aksatmadan, konunun dışına çıkmamaları, bütün sorumluluğun ilgililere ve Okul Müdürlüğüne ait olmak üzere yukarıda belirtilen Tez çalışmasının tamamlandıktan sonra bir örneğinin Müdürlüğümüze verilmek üzere yapılmasını;

Takdirlerinize arz ederim.

OLUR:
31./05/2012
Cengiz HOROZOĞLU
Vali a.
Vali Yardımcısı

Coşkun ESEN
İl Millî Eğitim Müdürü

İl Millî Eğitim Müdürlüğü
(..... BÖLÜMÜ)
Valilik Binası - KÜTAHYA
E-Posta : kutahyamev@meb.gov.tr
İnternet : <http://kutahya.meb.gov.tr>

Ayrıntılı Bilgi:
Mem : (Tel:.....)

İLKÖĞRETİM II. KADEME SOSYAL BİLGİLER DERSLERİNDE GEZİ-GÖZLEM YÖNTEMİNİN (GÖZLEM GEZİSİ)

KULLANIMININ İNCELENMESİNE YÖNELİK ÖLÇME ARACI

Değerli meslektaşım,

Bu ölçme aracı, ilköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler derslerinde gezi-gözlem yönteminin (gözlem gezisi) kullanımını incelemek amacıyla hazırlanmıştır. Araştırmada elde edilecek bulguların geçerliliği, sizin ölçme aracını cevaplamadaki içtenliğinize bağlıdır. Vereceğiniz bilgiler sadece bu araştırmada kullanılacaktır. Lütfen cevaplanmamış ifade bırakmamaya dikkat ediniz. Duygu ve düşüncelerinizi en iyi ifade ettiğini düşündüğünüz seçeneği işaretleyiniz.

Araştırmaya yapacağınız katkılar için şimdiden teşekkür eder, saygılar sunarım.

Ramazan YILDIRIM

A.K.Ü. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Y.L

BÖLÜM I

KİŞİSEL BİLGİLER

1. Cinsiyet
() Bay () Bayan
2. Yaşınız
() 25 yaş ve altı () 26-35 yaş () 36-45 yaş () 46-55 yaş () 55 yaş ve üzeri
3. Mesleki kıdeminiz
() 1-5 yıl () 6-10 yıl () 11-15 yıl () 16-20 yıl () 21 yıl ve yukarısı
4. Öğretmenlik kariyer basamağınız
() Aday Öğretmen () Öğretmen () Uzman öğretmen () Başöğretmen
5. Öğrenim Durumunuz
() Önlisans () Lisans () Lisansüstü () Diğer (belirtiniz)
6. Mezuniyet Alanınız
() Sosyal Bilgiler Öğretmenliği () Tarih Öğretmenliği () Coğrafya Öğretmenliği () Diğer Belirtiniz (Fen Edebiyat Fakültesi Tarih/Coğrafya bölümü vb.):
7. Çalıştığınız kurumdan memnun musunuz?
() Evet () Hayır
8. Müzekart uygulamasından haberdar mısınız?
() Evet () Hayır
9. Müzekartınız var mı?
() Evet () Hayır

BÖLÜM II

GEZİ-GÖZLEM YÖNTEMİNİN KULLANIMI İLE İLGİLİ BİLGİLER

1. Sosyal Bilgiler derslerinde öğrencilerle gözlem gezisi yaptınız mı?
() Evet () Hayır
2. Mevcut eğitim öğretim yılı planlarınızda gözlem gezisine kaç defa yer verdiniz?
() Hiç yer vermedim () 1 defa () 2 defa () 3 defa () 4 defa ve daha fazla
3. En son hangi eğitim öğretim yılında öğrencilerinizle beraber gözlem gezisi yaptınız?
() 2011-2012 () 2010-2011 () 2009-2010 () 2008-2009 () 2007-2008 ve daha öncesi
4. Gözlem gezisi amacıyla öğrencileri götürdüğünüz mekânlarda rehber bulmakta zorlandınız mı?
() Evet, zorlandım () Hayır, zorlanmadım () Rehber ihtiyacım olmadı
5. Gözlem gezisini daha çok hangi dönemlerde kullandınız?
() Konu işlenirken eşzamanlı olarak () Bahar aylarında () Belirli gün ve haftalarda () Resmi bayramlarda () Eğitim öğretim yılının sonunda () Turizm haftasında

Aşağıda istenen bilgileri dikkatlice okuyup “Hiçbir zaman”, “Çok nadir”, “Ara sıra”, “Sık sık” ve “Her zaman” seçeneklerinden size en uygun geleni “X” yazarak işaretleyiniz.

A. Gözlem gezilerini kullanma amacınızı derecelendiriniz.

		Hiçbir zaman	Çok nadir	Ara sıra	Sık sık	Her zaman
1	Ünitenin/konunun başlangıcında dikkati çekme amacıyla kullanırım.					
2	Ünitenin/konunun başlangıcında öğrencileri güdüleme amacıyla kullanırım.					
3	Ünitenin/konunun sonunda pekiştirme amacıyla kullanırım.					
4	Ünitenin/konunun sonunda değerlendirme amacıyla kullanırım.					
5	Üniteden/konudan bağımsız olarak öğrencilerin derse olan motivasyonlarını artırmak amacıyla kullanırım.					

B. Gezi sonrası sınıfta düzenlediğiniz etkinlikler nelerdir? Kullanma sıklığınıza göre derecelendiriniz.

		Hiçbir zaman	Çok nadir	Ara sıra	Sık Sık	Her zaman
1	Sözlü anlatım (tartışma, soru-cevap)					
2	Yazılı anlatım(kompozisyon yazdırma)					
3	Görsel anlatım (resim yaptırma)					
4	Fotoğraf sergisi					
5	Form doldurtma					
6	Gezi videolarının izletilmesi					

C. Aşağıda Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin gözlem gezilerini kullanmada karşılaştıkları olası zorluklar/engeller verilmiştir. Bu zorluklarla/engellerle karşılaşma durumunuzu derecelendiriniz.

		Hiçbir zaman	Çok nadir	Ara sıra	Sık Sık	Her zaman
1	Kalabalık sınıfların yöntemi kullanmaya elverişli olmaması					
2	Gezi esnasında kaza ve tehlikelerle karşılaşma olasılığı					
3	Yoğun ders programı nedeniyle zaman bulamama					
4	Okul idaresinin geziler konusunda olumsuz tutuma sahip olması					
5	Gezilerin yasal sorumluluğunun ağır olması					
6	Gözlem gezisi yapacak uygun mekân bulamama					
7	Velilerin gezi masraflarını karşılamada sıkıntı çekmesi					
8	Öğrencilerin gezilerdeki disiplinsiz davranışları					

BÖLÜM III
GEZİ-GÖZLEM YÖNTEMİ İLE İLGİLİ ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Aşağıdaki ifadeleri dikkatlice okuyup "Hiç Katılmıyorum", "Katılmıyorum", "Kararsızım", "Katılıyorum" ve "Tamamen Katılıyorum" seçeneklerinden size en uygun geleni "X" yazarak işaretleyiniz.

1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Gözlem Gezilerini Planlama ile ilgili Görüşleri

		Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	Gezi planı hazırlamak gezide gruba önemli ölçüde zaman kazandırır.					
2	Öğrencilerin gezi aşamalarını takip edebilmeleri için gezi planını çoğaltıp öğrencilere dağıtırım.					
3	Geziler konusunda deneyimli olduğuma inanıyorum.					
4	Gezi boyunca kontrollü davranmak adına araçtan ilk inen ve araca en son binen olurum.					
5	Gezi ile ilgili görselleri, okul gazetesi ve web sayfası gibi araçlarla yayımlamaktan zevk alırım.					
6	Gezilerde bazı riskleri göze almaktan çekinmem.					

2. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Gözlem Gezilerinde Öğrencileri Yönlendirme ile ilgili Görüşleri

		Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	Yolculuk esnasında öğrencileri, doğayı gözlemlmeleri için yönlendiririm.					
2	Geziden önce hangi konu veya sorunların gözlemleneceğini öğrencilere bildiririm.					
3	Öğrencileri gezilen mekânlardaki yetkililerden veya halktan bilgi toplamaları için yönlendiririm.					
4	Öğrencilere gezi öncesi beklentileri ile gezideki gözlemlerini kıyaslatırım.					

3. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Gözlem Gezilerinde Karşılaşılan Sorunlar İle İlgili Görüşleri

		Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	Gezilerde zamanı verimli kullanamamak beni rahatsız eder.					
2	Öğrencilerin arazide tehlikelerle (güneş çarpması, yıldırım düşmesi, yırtıcı veya zehirli hayvan tehlikeleri, kayalık ya da uçurum tehlikeleri gibi) karşılaşma olasılığı beni tedirgin eder					
3	Gezi sonrası gezide görülen aksaklıklar konusunda öğrenci değerlendirmelerine ihtiyaç duyarım.					
4	Gezilerde karşılaşılan çevre sorunlarına, öğrencilerin getireceği çözümleri merak ederim.					
5	Gezilerde kurallara aykırı bir öğrenci davranışıyla karşılaştığım anda anında gerekli uyarıyı yaparım.					

4. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Gözlem Gezilerindeki Memnuniyetleri İle İlgili Görüşleri

		Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	Gezi amacına ulaşmış ise dönüş yolculuğunda kendimi huzurlu hissederim.					
2	Gezilerde öğrencilerin soru sormalarından ve görüş belirtmelerinden hoşlanırım.					
3	Gezi boyunca öğrencilerin gözlemleri ile ilgili notlar almaları bana mutluluk verir.					